

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน
กรณีศึกษาระหว่างประเทศไทยกับเมียนมา ผลการวิเคราะห์งานวิจัยได้นำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของ
ประเทศไทยและเมียนมา

1.1 ผลการศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของ
ประเทศไทย

1.2 ผลการศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของ
เมียนมา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุน
ความเป็นอาเซียนของประเทศไทยและเมียนมา

2.1 การพัฒนานโยบาย

2.2 การนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

2.3 การกำกับติดตามและประเมินนโยบาย

ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมา
ในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

3.1 ผลการสังเคราะห์แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในการ
สนับสนุนความเป็นอาเซียน

3.2 ผลการสังเคราะห์แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเมียนมาในการ
สนับสนุนความเป็นอาเซียน

ตอนที่ 1 ผลการศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของ
ประเทศไทยและเมียนมา

1.1 ผลการศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของประเทศไทย

1.1.1 ปรัชญาอุดมศึกษาไทย

การอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ได้สร้างคุณค่าให้แก่บุคคล สังคม และประเทศชาติอย่าง
มากมาย ในฐานะสร้างประชาคมที่มีความรู้ความสามารถสูง และนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ
ถ้าพิจารณาโดยองค์ประกอบจะพบว่า การอุดมศึกษามีส่วนประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ปรัชญา วัตถุประสงค์
แนวทาง หลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัย การบริหารจัดการ และอื่นๆ ซึ่งทุกส่วนจะมีมาตรฐานและ
คุณภาพเป็นตัวกำกับ เฉพาะส่วนที่เป็นปรัชญานั้น ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากเพราะเป็นสิ่งที่

จุดประกายความคิดและเป็นแรงขับเคลื่อนการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการและการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยยังขาดความชัดเจนในเรื่องปรัชญาการศึกษา เป้าหมาย วัตถุประสงค์และแนวทางในการจัดการศึกษา อีกทั้งยังไม่มีปรัชญาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในระดับชาติที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักการและแนวทางในการสร้างเอกภาพในการจัดทำเป้าหมาย วัตถุประสงค์และแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อให้มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยจะได้บริหารจัดการและการดำเนินงานได้ต่อไปอย่างชัดเจนและมีเอกภาพ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงได้จัดการสัมมนาเรื่อง “ปรัชญาการอุดมศึกษาไทย” เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2551 ณ โรงแรมเซ็นจูรี พาร์ค กรุงเทพมหานคร โดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เป็นคณะที่รับผิดชอบ ในการจัดการและดำเนินการสัมมนา เพื่อให้ได้แนวทางและข้อเสนอแนะที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยที่จะดำเนินการต่อไป โดยผู้ร่วมสัมมนาประกอบด้วยผู้ที่มีชื่อเสียงจากหลายหน่วยงาน จำนวน 35 คน ผลจากการสัมมนาได้ระบุให้สถาบันอุดมศึกษาไทยมีปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางในการบริหารจัดการ และการดำเนินงานตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อมุ่งผลิตทุกระดับตาม “บทบัญญัติ 7 ประการของปรัชญาการอุดมศึกษาไทย” ดังนี้

1) ให้ได้รับคุณวุฒิเป็นที่ยอมรับในระบบการอุดมศึกษาที่เป็นสากล มีระบบของสถานศึกษาในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของประเทศของผู้ประกอบการที่มีความแตกต่างและหลากหลาย

2) มีคุณธรรม จริยธรรม อันรวมถึงการรู้และเข้าใจ การรักษา และประพฤติขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของไทย

3) ให้มีวัฒนธรรมและอารยธรรมที่เป็นสากล อาทิ การรักษาระเบียบวินัย การให้เกียรติผู้อื่น การตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโอบอ้อมอารี สามารถทำงานได้ทั้งเป็นผู้นำและผู้ตามตามสถานการณ์ที่เหมาะสม เป็นตัวอย่างอันดีของสังคม และประจักษ์ในคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของผู้พัฒนาและสร้างสรรค์อันเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

4) ให้มีความสนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ตรงกับคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถอภิปรายโต้ตอบด้วยเหตุผลที่ยอมรับได้ รู้และเข้าใจ รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา หรือคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่มีเหตุผล

5) เป็นตัวอย่างของผู้มีความรู้ในสังคมอารยะและเป็นส่วนสำคัญของสังคมและหน่วยงานเรียนรู้นวัตกรรม

6) ให้มีความมุ่งมั่นและมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7) ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในเชิงพาณิชย์ที่มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาดำเนินการ

ทั้งนี้ เป็นที่คาดหวังว่าบทบัญญัติทั้ง 7 ประการดังกล่าว จะช่วยให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติมีทิศทางที่ชัดเจนและมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความเป็นสากลยิ่งขึ้น

1.1.2 กระบวนการนโยบายการศึกษาาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

1.1.2.1 พัฒนาการด้านนโยบายการศึกษาาระดับอุดมศึกษา

การพัฒนาระบบอุดมศึกษาของไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามประเมินผล พร้อมทั้งมีการปรับแผนเป็นระยะๆ ดังจะเห็นได้จาก แต่เดิมรัฐบาลได้อาศัยแผนพัฒนาการศึกษาาระดับอุดมศึกษาระยะ 5 ปีเป็นหลัก แต่ลักษณะแผนดังกล่าวนี้ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของพัฒนาการและการจัดการศึกษาาระดับอุดมศึกษาซึ่งควรเป็นแผนระยะยาว ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ริเริ่มให้มีการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปีขึ้นในปีพ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบันนี้มีแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี จำนวน 2 ฉบับ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551) ซึ่งกล่าวพอสังเขปดังนี้

ก. แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2533-2547)

ในปี พ.ศ. 2530 ทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบอุดมศึกษาในขณะนั้นพร้อมทั้งการร่วมปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศได้ริเริ่มจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาวเป็นครั้งแรก โดยมีเจตนาสำคัญที่จะให้เป็นแผนเชิงรุกไปสู่อนาคตโดยมีฐานอยู่บนข้อมูลการวิจัยเชิงนโยบายเกี่ยวกับสภาพการณ์และความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของประเทศ จำนวน 23 เรื่อง ตลอดจนให้เป็นแผนที่ทันต่อการปรับตัวและมีกลไกการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แผนดังกล่าวมีระยะ 15 ปี ครอบคลุมระหว่าง พ.ศ. 2533-2547 และเป็นแผนแม่บททำกับแผนพัฒนาการศึกษาาระดับอุดมศึกษาระยะ 5 ปี รวม 3 แผน ได้แก่ แผนพัฒนาฯ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ถึงแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งเป็นแผนที่ได้วางแนวทางการพัฒนาที่เป็นพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ภารกิจอุดมศึกษาเพื่อกระจายโอกาสและความเสมอภาค ภารกิจเพื่อประสิทธิภาพของอุดมศึกษา ภารกิจเพื่อคุณภาพและความเป็นเลิศของอุดมศึกษา และภารกิจเพื่อความเป็นสากลของอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ม.ป.ป., 2551)

แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับแรกได้สิ้นสุดเมื่อปี พ.ศ. 2547 แต่การจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 ขาดช่วงไปเนื่องจากรัฐบาลได้มีการปรับปรุงระบบราชการและเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา พร้อมทั้งจัดโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการใหม่ อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับใหม่ จึงได้มอบให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบระดับอุดมศึกษาจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ในปี พ.ศ. 2550

ข. กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)

ในการพัฒนารอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 นี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2551) ได้ดำเนินการพัฒนาในปี พ.ศ. 2550 และมีความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมถึงคณะกรรมการด้านนโยบายและแผน คณะอนุกรรมการจัดทำกรอบแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว คณะทำงานเฉพาะเรื่อง นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ นิสิตนักศึกษา สื่อมวลชน และผู้นำชุมชนและท้องถิ่น จึงเห็นได้ว่า การจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับนี้ ได้เน้นความสำคัญในการมีส่วนร่วมและการระดมความคิดเห็นจากหลายฝ่าย โดยมีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การระดมสมองผ่านการประชุมสัมมนา การประชุมโต๊ะกลม และเวทีสาธารณะ รวมทั้งการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

ทั้งนี้ กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิด “การศึกษาเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาประเทศ” และมุ่งเน้นให้เกิด “เอกภาพด้านนโยบาย แต่หลากหลายในการปฏิบัติ” มีการทำงานในเชิงรุกไปข้างหน้าภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและความต้องการใหม่เพื่อให้อุดมศึกษาเอื้อต่อการพัฒนาทั้งปวง รวมทั้งเน้นความต่อเนื่องจากแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับแรก โดยมีสาระสำคัญที่เป็นประเด็นทิศทางและนโยบายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวประกอบด้วย 9 เรื่อง ได้แก่ รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน ธรรมชาติและการบริหารจัดการ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การเงินอุดมศึกษา การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา การสร้างเครือข่ายอุดมศึกษา การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ซึ่งกล่าวโดยสังเขป ดังนี้

1) รอยต่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษา พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นตัวป้อนอุดมศึกษามีคุณภาพโดยรวมต่ำลง ค่านิยมในเรื่องปริญญาทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาน้อยลงเป็นลำดับ ทำให้ขาดแรงงานระดับกลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุนี้ อุดมศึกษาต้องให้เวลากับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ (1) การพัฒนาและสร้างครูคุณภาพสูงซึ่งเป็นตัวคูณ (multiplier) (2) การพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และ (3) เปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาและกำลังทำงานสามารถเข้าศึกษาต่อในอุดมศึกษาได้ด้วยความยืดหยุ่น

2) การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน ควรใช้กลไกมาตรฐานและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดอุดมศึกษาที่แบ่งงานกันทำ (division of labor) โดยวางตำแหน่งของแต่ละสถาบันให้เหมาะสม (positioning) และแบ่งอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (1) กลุ่มวิทยาลัยชุมชน (2) กลุ่มมหาวิทยาลัยสี่ปี และมหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์ (3) กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัย comprehensive และ (4) กลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา

3) ธรรมชาติและการบริหารจัดการ อุดมศึกษาไทยต้องปรับปรุงเรื่องนี้ตั้งแต่ระดับสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารทุกระดับ โดยสร้างกลไกพัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารระดับต่าง ๆ รวมถึงการปรับโครงสร้างสภามหาวิทยาลัย และการมีสำนักงานเลขาธิการสภามหาวิทยาลัยทำงานเต็มเวลา

4) การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยความจำกัดของทรัพยากรและนักวิจัยคุณภาพสูง อุดมศึกษาต้องเน้นโจทย์วิจัยและสร้างกลไกความเป็นเลิศ ควรนำระบบ Research Assessment Exercise (RAE) มาประยุกต์ใช้เพื่อการประเมินคุณภาพ การวิจัยและจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัย ควรผลักดันให้เกิด “ระบบวิจัยแห่งชาติ” สร้าง “ระบบความเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษาและภาคการผลิต” และมี “กลไกการทำงานร่วมในลักษณะพหุภาคี”

5) การเงินอุดมศึกษา การลงทุนผ่านระบบงบประมาณยังไม่สะท้อนคุณภาพการศึกษาและยังมีได้ใช้เป็นกลไกกำกับเชิงนโยบายอย่างเต็มที่ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณประจำปี ให้แก่มหาวิทยาลัยของรัฐควรปรับตามฐานของผลงาน (Performance – based) ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนพัฒนาอุดมศึกษา และใช้หลักการบริหารการเงินอุดมศึกษาแบบอิสระบนฐานการแบ่งกลุ่มมหาวิทยาลัย (financial autonomy)

6) *การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา* การพัฒนาอาจารย์ต้องคำนึงถึงการพัฒนาหลายมิติ เช่น ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถด้านการวิจัย สมรรถนะทางวิชาชีพ การบริหารจัดการ การขัดเกลาทางสังคม โดยคำนึงถึงช่วงวัยต่างๆ ของการทำงานและการศึกษา และจัดให้มีการสอนงานหรือระบบ mentoring โดยผู้มีความรู้และประสบการณ์บนฐานของการทำงานจริง

7) *การสร้างเครือข่ายอุดมศึกษา* มหาวิทยาลัยมีความแตกต่างสูงและมีช่องว่างของระดับการพัฒนาหลากหลายมิติ รัฐควรสนับสนุนและผลักดันให้เกิดเครือข่ายด้วยนโยบายและกลไกงบประมาณ และควรรวบรวมการเรียนการสอน การทำงาน และการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานร่วมกันจนนำไปสู่การรวบรวมสถาบันเมื่อมีความพร้อม

8) *การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้* ประกอบด้วย การพัฒนาเด็ก เยาวชน และนักศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษาสู่อาเซียนและประชาคมโลกมุสลิม

9) *โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ของอุดมศึกษา* อุดมศึกษาต้องตระหนักว่าการอุดมศึกษาในอนาคตเป็นทั้ง “การเตรียมคนเข้าสู่ชีวิตและการปรับแต่งคนเข้าสู่งาน” รัฐพึงสนับสนุนการศึกษา “ศิลปศาสตร์” (liberal arts education) ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ส่งเสริมให้อุดมศึกษาพัฒนาและใช้ศักยภาพทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อรองรับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติ จัดทำระบบสารสนเทศให้ทันสมัยและพร้อมให้บริการแก่สังคม และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้โดยจัดทำสื่อการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยออกสู่สาธารณะ (open courseware) จัดระบบเครือข่ายห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ รวมถึงจัดตั้งกองทุนพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของสถาบันอุดมศึกษาและจัดทำกรอบนโยบายการพัฒนาระบบ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต”

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2565) ได้รับความพิจารณาว่า เป็นนวัตกรรมที่สำคัญในการบริหารอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาให้มีความหลากหลายและมีความแตกต่างที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาของประเทศ ลดความซ้ำซ้อน ยกกระดับคุณภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพของอุดมศึกษาไทย ดังจะเห็นได้จากการจัดแบ่งสถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยเพื่อการวิจัยและผลิตบัณฑิต 2) มหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม 3) มหาวิทยาลัยที่เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรม และ 4) วิทยาลัยชุมชน โดยส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาในแต่ละประเภทพัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็ง มีการประเมินตนเองตามตัวบ่งชี้และตามประเภทของสถาบันเพื่อเป็นการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของตนเอง ทั้งนี้เพื่อสะท้อนถึงความเจริญเติบโตในแต่ละสถาบันที่จะสนองการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความหลากหลายของชาติ และช่วยพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยผ่านความเชี่ยวชาญของสถาบันต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้ กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 จึงเป็นแผนแม่บทกำกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะ 5 ปี รวม 3 แผน ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2551-2554) แผนพัฒนาการศึกษาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และแผนพัฒนาการศึกษาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งปัจจุบัน การอุดมศึกษาไทยกำลังดำเนินนโยบายการศึกษาตามแผนพัฒนา

การศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งเป็นแผนระยะ 5 ปี และเป็นแผนช่วงที่ 2 และแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ได้พัฒนายุทธศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับแผนและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคนของประเทศ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) แนวทางการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) แผนยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2552-2559) นโยบายและแผนวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2564) และนโยบายรัฐบาลด้านการศึกษาและการพัฒนาเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556, น. 41) ปรากฏดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ความเชื่อมโยงของ 4 ยุทธศาสตร์ของแผนการพัฒนาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559) กับแผนระดับชาติที่เกี่ยวข้อง

ที่มา: ปรับปรุงจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 5.

จากที่กล่าวมาแล้วสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ รองเลขาธิการ สกอ. ที่กล่าวว่า

ในการจัดทำแผนการศึกษาอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี สกอ. ได้พัฒนามาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ฉบับที่ 11 นโยบายรัฐบาล แผนกระทรวงศึกษาธิการ แผนการศึกษาแห่งชาติ ส่วนใหญ่แผนที่สภาการศึกษาจัดทำซ้ำ แต่เราเสร็จก่อน แผนอุดมฯ ก็เป็นแผนยาว โดยศึกษาจากสภาพแวดล้อมแต่ละเรื่องๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงประชากร สิ่งแวดล้อม และพลังงาน เราจะ forecast ว่า ถ้า ประชากรมีอัตราการเกิดลดลง ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เราอาจต้องเตรียมการศึกษา lifelong learning ต้องเตรียมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น ต่อไปเราก็ต้อง downsizing สถาบันการศึกษา หรืออาจมีการควมรวมอะไรต่างๆ เนื่องจากบริบทมันเปลี่ยนไป และตอนนี้ สกอ. ก็มี project ใหม่ ๆ ที่จะดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล เช่น เรื่องระบบรถไฟรางคู่ (two train ways) [ผู้สัมภาษณ์เพิ่มเติม-สร้างโอกาสในการเป็นประชาคมอาเซียนและสร้างความพร้อมกับการเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของการคมนาคมขนส่งของภูมิภาค เชื่อมต่อการเดินทางและขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน] สกอ. ก็ต้องมีการเตรียมคนเพื่อรับโครงการใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นของรัฐบาลในอนาคต โดยส่งผู้แทนร่วมประชุมระดับนโยบายเพื่อเรียนรู้ว่า ประเทศชาติต้องการสาขาอะไรบ้าง เพื่อที่จะมารองรับการทำงานในอนาคต ทั้งในเรื่องพลังงาน สิ่งแวดล้อม โลจิสติกส์ ดังนั้น แผนของอุดมศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนเป็นระยะเพื่อให้ทันบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป (ข้อมูลการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

1.1.2.2 กระบวนการจัดทำนโยบาย/แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) นี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2556) ได้เริ่มพัฒนาในปี พ.ศ. 2554 เป็นแผนพัฒนาฯ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นแผนที่อยู่ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีพลังงานและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลก การรวมกลุ่มเศรษฐกิจภายใต้กรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และสังคมที่เน้นคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพบัณฑิต ดังนั้น กระบวนการจัดทำนโยบายและแผนการศึกษาจึงต้องบูรณาการแผนและยุทธศาสตร์ระดับชาติทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากำลังคนของประเทศดังได้กล่าวมาแล้ว และต้องเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2558-2562 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ในการวิเคราะห์นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนนั้น จำเป็นต้องเห็นกระบวนการจัดทำนโยบาย/แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญดังนี้

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2556) ได้เป็นเจ้าภาพหลักในการศึกษาวิจัยเชิงนโยบายด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยภายในได้ใช้หลัก 9S ซึ่งประกอบด้วยหลักการ 7S ของ McKinsey ได้แก่ Share Value (ค่านิยมร่วม) Strategy (กลยุทธ์) Structure (โครงสร้าง) System (ระบบ) Staff (บุคลากร) Skill (ทักษะ) Style (รูปแบบการบริหาร) และเพิ่มเติมอีก 2S คือ Sati (ธรรมาภิบาลในการบริหาร) และ Satang (การเงินอุดมศึกษา) ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกได้ใช้หลัก PESTEL ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ด้าน Politics (การเมือง การปกครอง) Economic (ระบบเศรษฐกิจ) Social (สังคมวัฒนธรรม) Technology (เทคโนโลยี) Environment (สภาพแวดล้อม) และ Law (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง) โดยจัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุม ประกอบด้วย ผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการนโยบาย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ สถาบันอุดมศึกษาทั้งในสังกัด และนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ผ่านการประชุมเครือข่ายอุดมศึกษาจำนวน 9 เครือข่าย) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนสภาวิชาชีพ ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครอง นิสิต/นักศึกษา นักเรียน ศิษย์เก่า จำนวนรวมมากกว่า 1,200 คน ผลการสังเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในพบว่า มีจุดแข็ง 8 ประเด็น จุดอ่อน 10 ประเด็น และสภาพแวดล้อมภายนอกพบว่ามีโอกาส 9 ประเด็น ภัยคุกคาม 12 ประเด็น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556) ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และภัยคุกคาม (T) ของอุดมศึกษาไทย

	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
ปัจจัยภายใน	<ol style="list-style-type: none"> มีระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกที่มีกฎหมายรองรับ ปี 2554 มีมหาวิทยาลัยในประเทศไทยติดอันดับ 1 ใน 500 ของมหาวิทยาลัยในระดับโลก 2 แห่ง และติดอันดับ 1 ใน 200 ของมหาวิทยาลัยในระดับเอเชีย 9 แห่ง มีเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการที่เข้มแข็ง เพื่อสร้างเสริมศักยภาพของนักศึกษาในการปฏิบัติงานในสภาพจริง เช่น โครงการสหกิจศึกษา มีระบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาที่เพิ่มประสิทธิภาพและให้มีความคล่องตัวทางด้านระบบการปฏิบัติงานและการบริหารงบประมาณ 	<ol style="list-style-type: none"> การนำองค์กรของสภาสถาบันในภาพรวมของประเทศยังไม่มีประสิทธิภาพและยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีปัญหาในทางปฏิบัติ ดังปรากฏข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งประเทศยังขาดเอกภาพในการทำงาน และขาดการเชื่อมโยงกับอีก 4 องค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ในการบูรณาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
	<p>ได้แก่ การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ การกระจายอำนาจบริหารจัดการจากส่วนกลาง เพื่อเพิ่มพลังอำนาจ (Empowerment) ให้กับ สภามหาวิทยาลัย</p> <p>5. อุดมศึกษาไทยเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เช่น มีนักศึกษาต่างชาติมาเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการขององค์การด้าน อุดมศึกษา เช่น SEAMEO, AUN ฯลฯ</p> <p>6. มีโครงสร้างพื้นฐานระบบเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการศึกษาที่เชื่อมต่อทั่วประเทศไทย เช่น Uninet</p> <p>7. มีการขยายโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผ่านระบบ IT เช่น มหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย</p> <p>8. มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ในปี 2555 ให้ทุกหลักสูตรจะมีการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติที่ประกันคุณภาพบัณฑิตด้วยมาตรฐานผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes)</p>	<p>4. มีสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพของ สมศ.</p> <p>5. คณาจารย์อุดมศึกษาทั่วประเทศ ยังขาดแคลนทั้งปริมาณและคุณภาพ ในด้านประสบการณ์ เทคนิคการสอนและด้านคุณธรรมจริยธรรม</p> <p>6. ข้อมูลสารสนเทศอุดมศึกษาระดับประเทศ ยังไม่เป็นปัจจุบันและยังไม่ถูกต้อง</p> <p>7. การศึกษาเขตการศึกษาพิเศษใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังไม่เป็นเอกภาพ และมีปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรบุคคล</p> <p>8. การผลิตบัณฑิตส่วนใหญ่ มีจำนวนที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ รวมทั้งคุณภาพของบัณฑิตใหม่ ขาดความรู้และทักษะที่จำเป็น ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตรงกับลักษณะงานที่ผู้ประกอบ การต้องการ</p> <p>9. ปริมาณและคุณภาพของงานวิจัยในภาพรวม มีระดับต่ำ และไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมได้เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นระดับโลกและระดับเอเชีย</p> <p>10. คุณภาพของงานบริการวิชาการส่วนใหญ่ ยังไม่ตอบสนองความต้องการหรือการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน สังคม และประเทศ</p>
	โอกาส (O)	ภัยคุกคาม (T)
	<p>1. มีนโยบายของประเทศด้านการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาล</p>	<p>1. การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง และนโยบายระดับประเทศบ่อยครั้ง ทำให้การพัฒนาอุดมศึกษาไม่มีความต่อเนื่อง</p> <p>2. นโยบายของอุดมศึกษาของประเทศไม่ชัดเจน ขาดการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันอย่างจริงจังของสถาบันอุดมศึกษาในทุกกระทรวง และ</p>

	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
ปัจจัยภายนอก	<p>2. รัฐบาลเน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาและการบริหารสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>3. การกระจายอำนาจของรัฐบาล ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นเพิ่มขึ้น</p> <p>4. นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้มีโอกาสนในการสร้างความตระหนักและองค์ความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>5. สังคมต้องการองค์ความรู้ด้านการผลิตสินค้า บริการ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมเพิ่มขึ้น</p> <p>6. สังคมไทยต้องการบัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาทุนมนุษย์ การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมและการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อทดแทนการใช้แรงงาน</p> <p>7. การเปิดการค้าเสรีอาเซียน (AEC: Asean Economics Cooperation 2015) ด้านการบริการและด้านการศึกษาทำให้มีโอกาสนักศึกษาในภูมิภาคอาเซียนมากขึ้น เพื่อรองรับความร่วมมือกับต่างประเทศในด้านการค้าการลงทุน เช่น ด้านโลจิสติกส์ ด้านการบริการสุขภาพโดยเฉพาะกับผู้สูงอายุ</p> <p>8. มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการผลิตบัณฑิต งานวิจัย และงานบริการวิชาการ</p> <p>9. การเปิดการค้าเสรีอาเซียน 2015 ทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษด้านภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน และคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับอาเซียน</p>	<p>ขาดการให้ความสำคัญในการผลักดันให้เกิดการสร้างคุณค่าของอุดมศึกษาอย่างแท้จริง</p> <p>3. ความไม่ชัดเจนของกฎหมาย กฎระเบียบด้านอุดมศึกษา</p> <p>4. การควบคุม ทิศทางและการกำกับติดตามการใช้งบประมาณของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ดำเนินการโดยสำนักงบประมาณ ซึ่งสกอ. ไม่มีบทบาทในการพิจารณางบประมาณร่วมด้วย ทำให้การดำเนินงานด้านอุดมศึกษา ในภาพรวมของประเทศขาดเอกภาพและมีประสิทธิภาพน้อย เมื่อเทียบกับงบประมาณด้านอุดมศึกษา ซึ่งเท่ากับร้อยละ 4.2 ของ GDP</p> <p>5. การเปิดการค้าเสรีอาเซียน 2015 โดยเฉพาะด้านการศึกษา ก่อให้เกิดการแข่งขันกันมากขึ้นทำให้มีมหาวิทยาลัยต่างชาติทั่วโลกมาตั้งวิทยาเขตในประเทศไทย</p> <p>6. ประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน มีนโยบายที่จะใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางและบางประเทศมีการใช้ภาษาเพื่อนบ้านในการสื่อสาร ทำให้อุดมศึกษาไทยต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนทางด้านภาษาและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม</p> <p>7. มาตรฐานคุณภาพบัณฑิตในระดับอาเซียน เป็นภาวะคุกคามที่ทำให้ทุกสถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้ได้ตามมาตรฐาน</p> <p>8. กฎหมายระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือของไทยในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน</p> <p>9. ลักษณะงานในทศวรรษที่ 21 มีความซับซ้อนหลากหลายซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการผลิตบัณฑิตให้ตรงกับลักษณะงานที่มีความต้องการทักษะที่หลากหลาย</p>

	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
		10. สังคมไทย ครอบครั้วและเยาวชน อ่อนแอ ขาดความรักความสามัคคี ด้อยคุณธรรม จริยธรรม มีการคอร์รัปชั่นและบริโภคนิยม สูง 11. นักเรียนที่เลือกเข้าเรียนอุดมศึกษาเป็นไปตามกระแสค่านิยมโดยไม่มี ความตั้งใจ และความมุ่งมั่นที่จะนำไปใช้ประโยชน์ 12. ระดับความรู้และทักษะในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษของนักเรียน ต่ำกว่ามาตรฐาน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 24-25.

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกดังตารางที่ 4.1 พบว่า อุดมศึกษาไทยมีตำแหน่งยุทธศาสตร์อยู่ในพื้นที่ที่มีจุดอ่อน (W) และภัยคุกคาม (T) ซึ่งหมายถึง อุดมศึกษาไทยจะต้องใช้ยุทธศาสตร์ฟื้นฟู/ยุทธศาสตร์ปรับฐาน/ยุทธศาสตร์ป้องกันตัว โดยการใช้ทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า โดยกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงพัฒนาเพื่อลดจุดอ่อนภายในและหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากภายนอก หรือเปลี่ยนภัยคุกคามให้เป็นโอกาสในการพัฒนาด้วยการสร้างระบบพื้นฐานของอุดมศึกษาไทยให้มีความเข้มแข็งพร้อมเป็นผู้นำด้านอุดมศึกษาในระดับอาเซียนและระดับโลก

2) การกำหนดแผนและยุทธศาสตร์

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงกำหนดให้แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ต้องขับเคลื่อนอุดมศึกษาไทยในช่วงปี 2555 - 2559 อย่างก้าวกระโดดเพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหาวิกฤติ และชี้้นำการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชาติและท้องถิ่นโดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และต้องส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพผลิดกำลังคนที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สามารถทำงานเพื่อดำรงชีพตนเอง และเพื่อช่วยเหลือสังคมมีคุณธรรมมีความรับผิดชอบ และมีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งพัฒนาอาจารย์ให้ป็นมืออาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของประเทศไทย ทั้งนี้โดยอาศัยการบริหารจัดการอุดมศึกษาเชิงรุกและพระราชบัญญัติอุดมศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน

วิสัยทัศน์ของแผน คือ *อุดมศึกษาเป็นแหล่งความรู้และพัฒนากำลังคนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ สร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.*

2555 - 2559) บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีบทบาทมากขึ้นในประชาคมอาเซียนและก้าวไปสู่มาตรฐานสากล

ตัวชี้วัดและเป้าหมายที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ปี 2559 จำนวนรวม 7 ตัวบ่งชี้

1. ร้อยละของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ได้รับจัดลำดับในระดับสากล ตามระบบมาตรฐานสากลที่ สกอ.กำหนด โดย 1) ภาพรวมของประเทศเท่ากับ ร้อยละ 6 และ 2) กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นเลิศในการสร้างองค์ความรู้เพื่อชี้นำสังคมและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการแข่งขันระดับโลก เท่ากับ ร้อยละ 100

2. ร้อยละของอาจารย์ที่ได้รับการรับรองศักยภาพความเป็นอาจารย์มืออาชีพตามที่ สกอ.กำหนด เมื่อเทียบกับจำนวนอาจารย์ทั้งหมด เท่ากับ ร้อยละ 25

3. คะแนนเฉลี่ยจากงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ที่ตีพิมพ์/เผยแพร่ต่อจำนวนอาจารย์ ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 (คำนวณจากข้อมูลของสมศ. แต่ปรับเป้าหมายให้สอดคล้องตามกลุ่มสถาบัน)

4. ร้อยละของผู้สำเร็จการศึกษาที่ผ่านการสอบใบประกอบวิชาชีพหรือใบรับรองคุณวุฒิเฉพาะสาขาแห่งชาติเท่ากับ ร้อยละ 100 (โดยครอบคลุมความรู้ด้านภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสารสนเทศ)

5. ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 4.51

6. ร้อยละของหลักสูตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับนานาชาติ โดยหน่วยงานสถาบันวิชาชีพ/องค์กรซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เท่ากับ ร้อยละ 20

7. ร้อยละของสถาบันอุดมศึกษาที่มีการวิเคราะห์ต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยคุณภาพ เท่ากับ ร้อยละ 100

ยุทธศาสตร์ 4 ประการ“LEGS” STRATEGY ที่ใช้ขับเคลื่อนอุดมศึกษาของไทยเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ดังนี้

L (Leader) หมายถึง เป็นผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพ (เปลี่ยนแปลงของระบบองค์กรในการผลักดันอุดมศึกษาแบบองค์รวม)

E (Educator professional) หมายถึง ความสามารถในการสร้างครูให้เป็นมืออาชีพ และส่งเสริมผู้เชี่ยวชาญที่เป็นมืออาชีพให้เป็นครู

G (Graduates) หมายถึง บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม (การยกระดับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา)

S (Satang) หมายถึง การใช้สตางค์ (อุดมศึกษามีการปฏิรูปทางการเงิน)

ตารางที่ 4.2 ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนอุดมศึกษาไทย

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์
ยุทธศาสตร์ที่ 1 เปลี่ยนระบบการนำองค์กรให้ ขับเคลื่อนอุดมศึกษาแบบองค์รวม	1.1 กำหนดคุณค่าและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมของอุดมศึกษา

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์
	<p>1.2 บริหารอุดมศึกษา โดยยึดเป้าหมายอุดมศึกษาตามกรอบแผน อุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) อย่าง ต่อเนื่อง</p> <p>1.3 สร้างระบบการประเมินศักยภาพและพัฒนาผู้บริหารระดับสูง กรรมการสภาของสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>1.4 สร้างระบบการปิดและยุบรวมหลักสูตร/คณะวิชา/มหาวิทยาลัย</p> <p>1.5 พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของสารสนเทศอุดมศึกษา</p> <p>1.6 ต่อยอดสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพให้เป็นสถาบันอุดมศึกษา ชั้นนาระดับโลก</p> <p>1.7 ยกระดับอุดมศึกษาไทยให้มีบทบาทสูงในประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะด้าน Higher Education Manpower Mobilization</p> <p>1.8 สร้างระบบและกลไกเพื่อรองรับความร่วมมือระหว่างสถาบัน อุดมศึกษาทุกแห่งกับหน่วยงานภาคการผลิตในด้านการเรียน การสอนและการวิจัย</p> <p>1.9 พัฒนาระบบโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา</p>
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพ และพัฒนาผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพ ให้เป็นอาจารย์</p>	<p>2.1 เพิ่มปริมาณอาจารย์ให้ตรงตามความต้องการในการผลิตบัณฑิต</p> <p>2.2 พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพอย่างเป็นระบบ</p> <p>2.3 พัฒนาคุณภาพอาจารย์ให้มีความแข็งแกร่งในการทำวิจัย</p> <p>2.4 ปฏิรูประบบค่าตอบแทนอาจารย์</p> <p>2.5 พัฒนาระบบผู้เชี่ยวชาญ</p>
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่าง ก้าวกระโดด</p>	<p>3.1 พัฒนาระบบการเข้าศึกษา การเรียนรู้ และการสำเร็จการศึกษาที่ ยืดหยุ่น หลากหลายตอบสนองในทุกกลุ่มวัย</p> <p>3.2 ยกระดับคุณภาพของหลักสูตร ให้ได้รับการรับรองในระดับ อาเซียนและระดับโลก</p> <p>3.3 สร้างระบบกลไก เพื่อจัดสอบใบรับรองคุณวุฒิเฉพาะสาขา แห่งชาติของทุกหลักสูตร</p> <p>3.4 ปรับปรุงระบบติดตามและประเมินบัณฑิต รวมทั้งพัฒนาบัณฑิต เข้าสู่ตลาดแรงงาน</p>
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 4 ปฏิรูปการบริหารการเงิน อุดมศึกษา เพื่อขับเคลื่อน สถาบันอุดมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ</p>	<p>4.1 วิเคราะห์ต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยคุณภาพ</p> <p>4.2 จัดทำแผนกลยุทธ์การเงินให้สอดคล้องกับเป้าหมายของ สถาบันอุดมศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)</p>

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์
	4.3 จัดสรรทุนการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาโดยคำนึงถึงความต้องการกำลังคนของประเทศ 4.4 กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม (Utilization Management) ตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา

3) การแปลงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

ในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ และวางมาตรการในการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1) แนวทางการดำเนินงาน

ภาพที่ 4.2 แนวทางการดำเนินงานในการแปลงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ
ที่มา: ปรับปรุงจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 55.

รัฐบาลตระหนักว่า การนำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องมีระบบและกลไกที่ชัดเจน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการผ่านสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงอื่นที่มีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดที่ไม่ใช่กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง สำหรับกระบวนการแปลงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมนั้น รัฐบาลได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นเจ้าภาพหลักที่ต้องดำเนินการในประเด็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556, น. 57-60) ดังนี้

(1) *วางกรอบแนวทางการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ* ประกอบด้วย การแบ่งบทบาทภารกิจ และความร่วมมือที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน การใช้ทรัพยากรในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างเหมาะสม การมีแผนงานและกระบวนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณภาพ เน้นการประหยัด การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และผลที่ได้จากการดำเนินแผนงานโครงการจะต้องตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ และสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

(2) *พัฒนาระบบและกลไก* เพื่อระดมพลังและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมให้เข้าใจและมีความผูกพันในภารกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การดำเนินงานร่วมกันในทุกกระบวนการของการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อเป็นผู้อำนวยการความสะดวกรวดเร็วในการระดมความคิดอย่างสร้างสรรค์ตลอดจนจัดให้มีงบประมาณสนับสนุน

(3) *พัฒนาระบบและกลไกจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)* เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ทันสมัย ครบถ้วน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและพัฒนาอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

(4) *พัฒนาระบบและกลไกในการกำกับติดตามประเมินผล* ตามตัวบ่งชี้ในทุกยุทธศาสตร์เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

(5) *ปรับปรุงระบบและกลไกการดำเนินงานในทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ* โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐ การปรับระบบงบประมาณให้ตอบสนองต่อความต้องการของสถาบันอุดมศึกษา การปรับบทบาทของหน่วยงานกลางในการประสานแผนงาน แผนการเงิน และแผนอัตรากำลังอย่างบูรณาการ ให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในช่วงกลางแผน (พ.ศ. 2557) เพื่อให้ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายใน พ.ศ. 2559

2) ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย

(1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่มีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด

- (2) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- (3) สถาบันอุดมศึกษาทั้งในสังกัดและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
- (4) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
- (5) สำนักงบประมาณ
- (6) ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศแห่งชาติ (กรณีที่มีการจัดตั้ง)

3) มาตรการในการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงอื่นที่มีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด ตลอดจนทุกสถาบันอุดมศึกษา โดยแต่ละองค์กรต้องวางระบบและกลไกตั้งแต่กระบวนการนำยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ดังกล่าวไปจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรมโดยมอบหมายให้สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการ รวมทั้งมีระบบการติดตามประเมินผลทุก 1 ปี เพื่อนำผลมาปรับปรุงกลยุทธ์/โครงการ/กิจกรรม รวมทั้งทบทวนแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในช่วงกลางของแผน (ในปี 2557) ทั้งนี้เพื่อพัฒนาอุดมศึกษาไทยไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในปี 2559 อย่างครบถ้วน (ภาพที่ 4.3) โดยมีรายละเอียดดังนี้

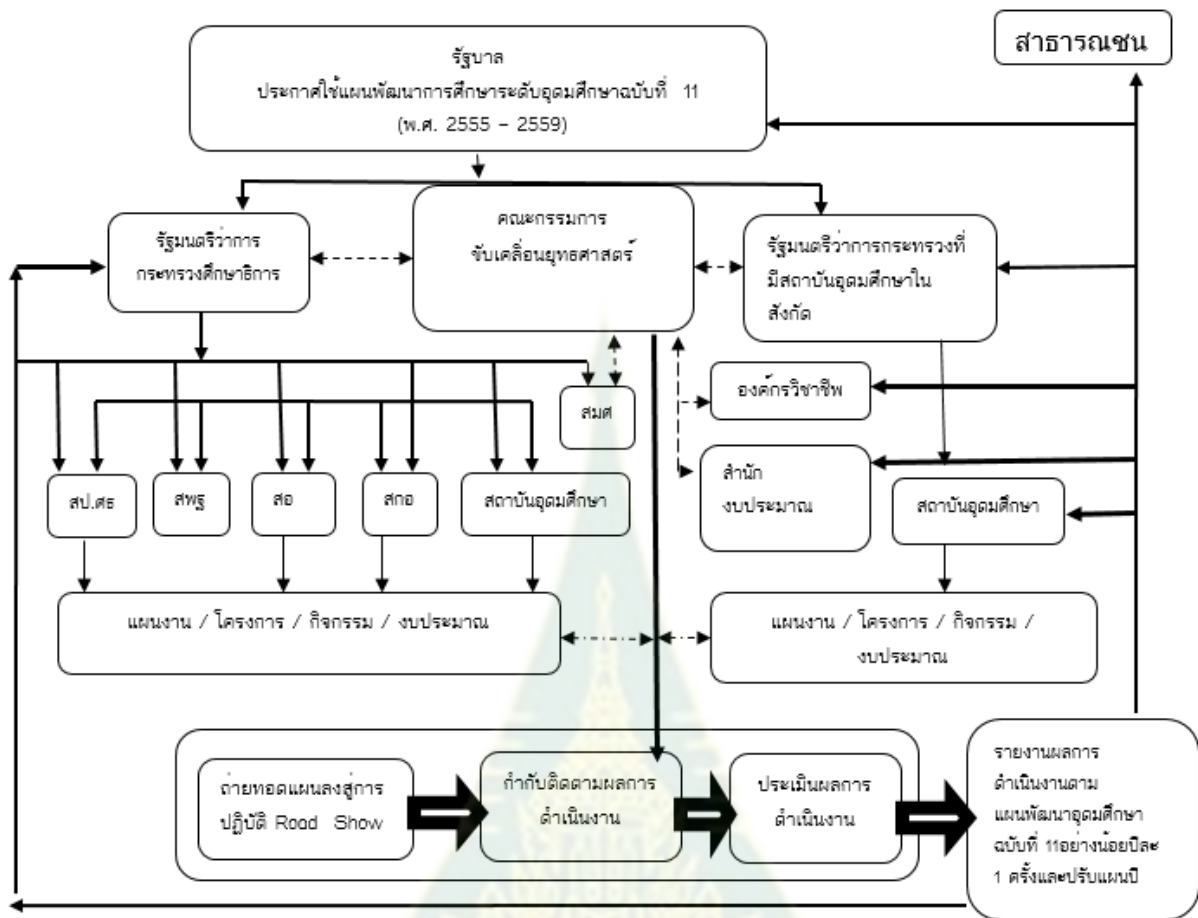
(1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และประกาศใช้อย่างเป็นทางการ

(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่มีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดนำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) มาเป็นกรอบในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และจัดทำแผนปฏิบัติราชการระดับกระทรวง โดยมีการถ่ายทอดแผนปฏิบัติราชการระดับกระทรวงลงสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยมีผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงบประมาณ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สถาบันอุดมศึกษาองค์กรวิชาชีพ และตัวแทนผู้ใช้บัณฑิต ดำเนินการถ่ายทอดแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ลงสู่การปฏิบัติ และจัดการสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา

(4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงบประมาณ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งนำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) มาเป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนงานของหน่วยงาน

(5) สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งรายงานผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งผ่านระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

ภาพที่ 4.3 การแปลงแผนสู่การปฏิบัติและการติดตามผล

ที่มา: ปรับปรุงจาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 56.

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ รองเลขาธิการ สกอ. ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำนโยบาย การศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ และการสนับสนุนจาก สกอ. ดังนี้

เมื่อสกอ. มีนโยบายและแผนเป็นรูปธรรมแล้ว ได้ส่งผ่านนโยบายและแผนไปสู่มหาวิทยาลัย เพื่อจัดทำแผนของมหาวิทยาลัยในการกำหนดอัตรากำลังคน และการพัฒนาคณาจารย์ ในส่วนของการสนับสนุน 1) ด้านกำลังคน สกอ. อาจต้องกำหนดไปว่า สาขาไหนเป็นสาขาที่ขาดแคลน และจัดสรรงบประมาณไปให้มหาวิทยาลัยพัฒนาทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และอีกส่วนหนึ่งมหาวิทยาลัยก็ไปดำเนินงานตามศักยภาพของเขาตามความต้องการ หรือตามบริบทของเขา เนื่องจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมีความหลากหลาย ในส่วนของมหาวิทยาลัยเอกชน สกอ. ก็ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ในส่วนของเอกชนที่ลงทุนสูงๆ มหาวิทยาลัยก็ต้องเลือกสาขาที่ต้นถนัดและมีความพร้อม แต่มหาวิทยาลัยเอกชนส่วนใหญ่

จะเป็นไปในทางสังคมศาสตร์ เขาสามารถรับได้เยอะๆ จำนวนมาก 2) ในการสนับสนุนทางด้านวิชาการ สกอ. ช่วยพัฒนาอาจารย์ โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ขาดแคลน เช่น ทางด้านวิทยาศาสตร์ ในปัจจุบัน สกอ. พบว่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาเช่นกัน เช่น การให้ทุนด้านภาษาไทยโบราณ ส่วนภาษาไทยทั่วไปก็จะมีเยอะมาก หรือภาษาจีนที่เป็นภาษาเฉพาะ มหาวิทยาลัยสามารถขอทุนให้ สกอ. พิจารณาว่าควรให้ทุนในสาขาใด มากน้อยเพียงใด และ 3) ในเรื่องของการประกันคุณภาพและมาตรฐาน ถือเป็นหน้าที่หลักของ สกอ. ที่ต้องดำเนินการทั้งภายในและภายนอก ในส่วนของการประกันคุณภาพภายในเพื่อเป็นการรองรับการตรวจภายนอก ก็ถือเป็นกลไกของการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานให้กับมหาวิทยาลัย (ข้อมูลการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

จึงเห็นได้ว่า ในการนำแผนฯ ลงสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษานั้น สกอ. ต้องจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและความช่วยเหลือด้านบุคลากร พร้อมทั้งจัดทำแนวทางการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาไปในทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ

4) การติดตามประเมินผล

รัฐบาลต้องแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ดำเนินการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) อย่างน้อย 2 ช่วงเวลาคือ ในปี พ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2559 โดยรายงานผลการประเมินต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกหน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงที่มีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานประกันมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สถาบันอุดมศึกษา องค์กรวิชาชีพ ตัวแทนองค์กรผู้ใช้บัณฑิต เช่น หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชน

ในทางปฏิบัติคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ต้องมีการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในช่วงกลางแผน (ปี พ.ศ. 2557) ว่าผลการดำเนินงานในช่วง พ.ศ. 2555-2556 บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปทบทวนยุทธศาสตร์ และปรับปรุงกลยุทธ์ที่จะใช้ในช่วง พ.ศ. 2558-2559 ต่อไป และนอกจากการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) แล้ว จะต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) ทั้งนี้ รองเลขาธิการ สกอ. ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า

ในการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงาน สกอ. มีสำนักติดตามและประเมินผลอุดมศึกษา (Bureau of Monitoring and Evaluation) และมีคณะกรรมการดำเนินงาน แต่เนื่องจากนโยบายเยอะ จึงดำเนินงานผ่านระบบ QA online การตามไปดู หลักการ

ตอนนี้ก็ดี แต่การนำไปปฏิบัติในการตรวจสอบ สกอ. ไม่ได้จริงจัง แต่เรื่องใหม่ที่จะทำ คือ เรื่อง *post audit* เป็นกลไกติดตามตรวจสอบอย่างจริงจังอีกรอบหนึ่ง หลังจากที่มีมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งได้ดำเนินการการตรวจสอบตนเองแล้ว (ข้อมูลการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

1.1.3 นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

1.1.3.1 แผนยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2558 - 2562)

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งดูแลรับผิดชอบการอุดมศึกษาและการอาชีวศึกษาได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2558-2562) โดยกำหนดมาตรการเร่งด่วนที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2558 ที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและแผนยุทธศาสตร์ที่จะดำเนินการต่อเนื่องไปจนถึงปี พ.ศ. 2562 ภายใต้กรอบความร่วมมือ *แผน 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2554 - 2558* (ASEAN 5-Year Work Plan on Education 2011-2015) เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม มีศักยภาพในการเป็นประชาชนไทยที่มีความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้ง เพื่อให้หน่วยปฏิบัติและผู้รับผิดชอบงานอาเซียนด้านการศึกษาได้มีความรู้ ความเข้าใจในนโยบายและทิศทางต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสามารถนำสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558 ก) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

วิสัยทัศน์ คือ คนไทยมีศักยภาพพร้อมอยู่ในประชาคมอาเซียนอย่างมีคุณภาพ
พันธกิจ มีดังนี้

1. จัดการศึกษาของชาติให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ เป้าหมายการพัฒนาประเทศและประเด็นสำคัญด้านการศึกษา (Key Elements on Education) ของอาเซียน โดยมุ่งส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยด้านการศึกษาในประชาคมอาเซียน และการใช้โอกาสในประชาคมให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. สนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีองค์ความรู้ ฝีมือทักษะ สมรรถนะทางวิชาชีพ และมีคุณภาพเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานอาเซียน
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกความร่วมมือทางการศึกษาระดับภูมิภาคอาเซียนในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาไทย
4. เร่งรัดการดำเนินโครงการและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพคนไทยให้พร้อมเป็นพลเมืองอาเซียน และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

เป้าหมาย

สำหรับเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการอุดมศึกษา มีดังนี้

1. บัณฑิตมีความรู้ ความเข้าใจประเทศสมาชิกอาเซียนในทุก ๆ ด้านเพิ่มมากขึ้น และมีทักษะภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียน) ที่สามารถสื่อสารได้ และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

2. ผู้เรียนมีสมรรถนะที่ได้รับการรับรองตามกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (ASEAN Qualifications Reference Framework: AQRF) และข้อตกลงยอมรับร่วมในเรื่องคุณสมบัติของนักวิชาชีพอาเซียน (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) ในระดับที่สามารถเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพในตลาดแรงงานอาเซียนเพิ่มขึ้น

4. สถาบันอุดมศึกษามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากล

5. ข้าราชการครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีองค์ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศ

6. ผู้บริหาร และบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษามีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน มีศักยภาพในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวนโยบายการพัฒนาประเทศ

สำหรับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์อาเซียนด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปรากฏดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์อาเซียนด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ยุทธศาสตร์ของศธ.	กลยุทธ์ของศธ.
1. เสริมสร้าง ความเข้าใจ เกี่ยวกับ ประชาคม อาเซียน	<p>1.1 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศไทยและความรู้พื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีของประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงความเป็นพลเมืองอาเซียน</p> <p>1.2 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีของอาเซียน</p> <p>1.3 บูรณาการความรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียนไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ</p> <p>1.4 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลอาเซียนศึกษาเพื่อทำหน้าที่เป็นคลังความรู้ระดับชาติและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนและประชาคมอาเซียนและพัฒนา กลไกการเข้าถึงข้อมูลของภาคส่วนต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีทุกรูปแบบ</p>
2. ยกระดับคุณภาพ และสร้างโอกาส ทางการศึกษา	<p>2.1 พัฒนาความรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนและภาษาที่จำเป็นในการเจรจากับประเทศคู่เจรจาให้แก่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับให้สามารถสื่อสารได้</p> <p>2.2 จัดการอบรมพัฒนาครูและผู้บริหารทางการศึกษาเพื่อพัฒนา เพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเพื่อให้สามารถสื่อสารได้</p> <p>2.3 ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักศึกษา ให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเทศสมาชิกอาเซียน</p>

ยุทธศาสตร์ของศธ.	กลยุทธ์ของศธ.
	<p>2.4 ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษา</p> <p>2.5 ส่งเสริมให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษเพื่อพัฒนาศักยภาพ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ</p> <p>2.6 สนับสนุนการจัดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมทักษะผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากล</p> <p>2.7 จัดตั้งกองทุนเพื่อเปิดโอกาสให้ครู และนักศึกษาได้ไปมีประสบการณ์หรือศึกษาต่อในประเทศสมาชิกอาเซียน</p> <p>2.8 พัฒนาสถานศึกษาให้มีบรรยากาศการศึกษาที่รองรับการเป็น ประชาคมอาเซียน</p>
<p>3. ผลิดกำลังคนให้มีทักษะสอดคล้องกับตลาดแรงงานอาเซียน</p>	<p>3.1 เร่งรัดการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศของผู้เรียนควบคู่กับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21</p> <p>3.2 ยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้มีทักษะด้านวิชาชีพสูงขึ้นเพื่อสามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานในอาเซียนได้</p> <p>3.3 สนับสนุนการพัฒนากรอบคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการรับรองด้านทักษะวิชาชีพและเชื่อมโยงประสบการณ์ใน การทำงานกับคำตอบแทนเพื่อเพิ่มผู้เรียนด้านอาชีวศึกษามากขึ้น</p> <p>3.4 ส่งเสริมการเชื่อมโยงคุณวุฒิวิชาชีพ/มาตรฐานฝีมือแรงงานกับประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน</p> <p>3.5 สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชา</p>
<p>4. พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร</p>	<p>4.1 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทุกประเภทเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวันอย่างเข้มแข็ง</p> <p>4.2 พัฒนาผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร</p> <p>4.3 สนับสนุนการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม</p>
<p>5. พัฒนากลไกที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเคลื่อนย้าย/แลกเปลี่ยน</p>	<p>5.1 จัดตั้งหน่วยงานหรือมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบจัดทำคู่มืองานด้านการศึกษาของอาเซียนเป็นการเฉพาะ</p> <p>5.2 พัฒนามาตรฐาน กฎ ระเบียบ และกฎหมายที่สนับสนุนการเคลื่อนย้าย/แลกเปลี่ยนนักศึกษา และประชากรวัยแรงงานอาเซียน</p> <p>5.3 เผยแพร่และให้ความรู้คนไทยเกี่ยวกับมาตรฐาน กฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน</p>

ยุทธศาสตร์ของศธ.	กลยุทธ์ของศธ.
	5.4 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายและแลกเปลี่ยนบุคลากรในอาเซียน 5.5 พัฒนากลไกการเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิแห่งชาติกับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน
6. เสริมสร้างเครือข่ายระหว่างกันในภูมิภาค	6.1 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายของนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิจัยของประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจา 6.2 ส่งเสริมการดำเนินความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน และ/หรือสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศคู่เจรจา รวมทั้งภาคีเครือข่าย 6.3 ส่งเสริมความร่วมมือกับสถานประกอบการที่มีศักยภาพในภูมิภาคอาเซียน 6.4 ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างกันในอาเซียน

มาตรการเร่งด่วน

ทั้งนี้ มาตรการเร่งด่วนตามยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเพื่อให้หน่วยงานในระดับรวมทั้งระดับอุดมศึกษาควรดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นการเตรียมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและเป็นการวางรากฐานในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ในช่วงการเป็นประชาคมอาเซียนต่อเนื่องไปจนถึงปี พ.ศ. 2562 ประกอบด้วยการดำเนินงานตามลำดับ ดังนี้

1. ทุกองค์กรหลักและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาศูนย์อาเซียนศึกษาเพื่อเป็นคลังความรู้ในเรื่องของอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียน
2. จัดตั้งศูนย์ประสานงานและขับเคลื่อนอาเซียนศึกษาในระดับชาติ กลุ่มจังหวัดและจังหวัด
3. จัดตั้งกองทุนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาทักษะด้านภาษาทั้งของประเทศสมาชิกอาเซียนและภาษาต่างประเทศอื่น รวมถึงการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในประเทศเพื่อนบ้าน
4. ส่งเสริมให้มีทูตอาเซียน (ASEAN Ambassador) เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลักและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเยาวชนในอาเซียน
5. ผลักดันโครงการสุดยอดครูดีเด่น (Teacher Excellence) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
6. สนับสนุนกิจกรรมระหว่างนักศึกษาในประชาคมอาเซียน เพื่อส่งเสริมการเป็นพลเมืองอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองอาเซียนที่ดีระหว่างนักเรียน นักศึกษาทุกระดับและสร้างภาวะผู้นำให้กับนักเรียน/เยาวชนอาเซียน เพื่อวางแผนร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประชาคมอาเซียน ภายหลังจากปี 2015
7. ยกระดับความรู้และทักษะภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนของครูผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถสื่อสาร นำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันและครอบคลุม

8. พัฒนาแนวทางการเชื่อมโยงระบบคุณวุฒิของประเทศไทยกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และแต่งตั้งคณะทำงานประสานความร่วมมือการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

1.1.3.2 ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.

2558

การเข้าร่วมเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ตามกฎบัตรอาเซียน เห็นได้ว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการศึกษาของทุกประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะประเทศไทยที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดให้การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการอุดมศึกษา และบูรณาการการเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) เพื่อให้ระบบอุดมศึกษา ปรับตัวทั้งในเรื่องของการปรับเสริมหลักสูตรในทุกคณะและภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมของประเทศอาเซียนในเชิงลึก และการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการสื่อสาร และทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเมื่อมีการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553)

จากกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ซึ่งต้องขับเคลื่อนอุดมศึกษาไทยในช่วงปี 2555 - 2559 อย่างก้าวกระโดดเพื่อให้สามารถเตรียมพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนตามวิสัยทัศน์ที่เน้นว่า *อุดมศึกษาจะต้องมีบทบาทมากขึ้นในประชาคมอาเซียนและก้าวไปสู่มาตรฐานสากล* ซึ่งในการนี้แผนพัฒนาฯ ระบุว่า อุดมศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพโดยกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการเข้าศึกษา การเรียนรู้ และการสำเร็จการศึกษาที่ยืดหยุ่นหลากหลาย ตอบสนองในทุกกลุ่มวัย 2) ยกระดับคุณภาพของหลักสูตรให้ได้รับการรับรองในระดับอาเซียนและระดับโลก 3) สร้างระบบกลไกเพื่อจัดสอบใบรับรองคุณวุฒิเฉพาะสาขาแห่งชาติของทุกหลักสูตร และ 4) ปรับปรุงระบบติดตามและประเมินบัณฑิต รวมทั้งพัฒนาบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ถึงแม้ว่าในการขับเคลื่อนการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะอาศัยกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) แต่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเห็นว่า ควรทำวิจัยเชิงนโยบายเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยการระดมความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยยึดกรอบการพัฒนาของอาเซียนโดยเฉพาะการเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เป็นหลัก พร้อมทั้งสังเคราะห์ข้อมูลในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้หน่วยงานที่ขับเคลื่อนการอุดมศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553)

ผลของการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้เสนอแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ดังนี้

วิสัยทัศน์ คือ บัณฑิตไทยมีความสามารถและรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของประชาคมโลกและประชาคมอาเซียน

พันธกิจ มีดังนี้

1. อุดมศึกษาไทยผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพระดับสากลและมีความตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน

2. อุดมศึกษาไทยพัฒนาศักยภาพในการจัดการอุดมศึกษาให้มีคุณภาพร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน

สำหรับเป้าหมายและตัวชี้วัดในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 เป้าหมายและตัวชี้วัดในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
1. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับบัณฑิตในประเทศสมาชิกอาเซียน	1. คะแนนการทดสอบภาษาอังกฤษตามเกณฑ์มาตรฐานสากลของนักศึกษาไทยโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น
2. สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558	2. จำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน
3. สถาบันอุดมศึกษาไทยมีจำนวนกิจกรรมทางวิชาการที่ทำร่วมกับประเทศอาเซียนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี	3. จำนวนกิจกรรมทางวิชาการที่ทำร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน
4. จำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาไทย สามารถทำงานทั้งในหน่วยงานระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติในประเทศ และ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี	4. จำนวนบัณฑิตไทยทำงานในหน่วยงานระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติในไทยและ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศ สมาชิกอาเซียน
5. จำนวนนักศึกษาอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษาไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ต่อปี	5. จำนวนนักศึกษาอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษาไทย

สำหรับยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการในการดำเนินการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาปรากฏดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการในการดำเนินการในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์	มาตรการ
<p>1. การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล</p> <p>1.1 พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงานได้</p> <p>1.2 พัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย</p>	<p>1. ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและระบบวัดผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>2. ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน</p> <p>3. ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนและความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และการวิจัยด้านอาเซียนศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษาและการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน</p> <p>4. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษาโดยสนับสนุนการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ</p> <p>5. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์และเปิดโอกาสให้นักศึกษาไทยได้แสดงความสามารถในเวทีระดับนานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับอาเซียน รวมถึงกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองอาเซียน</p>
<p>2. การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน</p> <p>2.1 พัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล</p> <p>2.2 ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา</p>	<p>1. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดสัดส่วนอาจารย์ระดับปริญญาเอกให้สูงขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับศาสตราจารย์ให้มากขึ้น</p>

ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์	มาตรการ
<p>2.3 พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพระดับสากล</p> <p>2.4 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพระดับสากล</p> <p>2.5 พัฒนาระบบวิชาการและการวิจัยสู่ความเป็นเลิศ</p> <p>2.6 พัฒนาระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน</p>	<p>2. สร้างเครือข่ายด้านการวิจัยในสาขาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและทิศทางของอาเซียน</p> <p>3. สนับสนุนทุนวิจัยระดับปริญญาเอก ทุนพัฒนาอาจารย์ และทุนสนับสนุนเพื่อผลิตงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย</p> <p>4. ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่งานวิจัยของนักวิชาการไทยและอาเซียน</p> <p>5. ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในสาขาที่เป็นที่ต้องการของตลาดงานในอาเซียน</p> <p>6. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นสองภาษา</p> <p>7. จัดสรรงบประมาณให้อาจารย์ชาวต่างประเทศที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญสูง ถ่ายทอดองค์ความรู้หรือทำวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการอุดมศึกษาไทย</p> <p>8. ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยและสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบัน</p> <p>9. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ</p> <p>10. ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นนานาชาติ</p> <p>11. ส่งเสริมการสร้างความกลมกลืน (Harmonization) ของการอุดมศึกษาในอาเซียน โดยเฉพาะในด้านคุณภาพและคุณวุฒิทางการศึกษาผ่านกลไกความร่วมมือระดับอุดมศึกษาที่มีอยู่ เช่น SEAMEO RIHED, AUN เป็นต้น</p>

ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์	มาตรการ
<p>3. การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน</p> <p>3.1 ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับสามเสาหลักในการสร้างประชาคมอาเซียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน</p> <p>3.2 สร้างความตระหนักในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและบทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาประชาคมอาเซียนทั้งในด้านบวกและลบ</p> <p>3.3 ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน</p> <p>3.4 พัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและความเคลื่อนไหวในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาแก่สถาบันอุดมศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง 2. สร้างความตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์ของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชน ประชาคมอุดมศึกษาและเยาวชนอาเซียน 3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการเพื่อใช้ประโยชน์และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามชาติ เช่น การระบาดของโรค ยาเสพติด และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น 4. จัดทำ Mapping สถาบันอุดมศึกษาแกนหลักในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นความต้องการของเขตพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ โดยเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีความเชี่ยวชาญและตอบสนองต่อการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ กับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน 5. ส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอน/วิจัย/ให้บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

ทั้งนี้ ในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนความเป็น ASEAN นั้น รองเลขาธิการ สกอ. ได้ชี้แจงว่า

จริงๆ แล้ว สกอ. ไม่ได้มองแค่อาเซียนเท่านั้น เกณฑ์ของ สกอ. คือ ความเป็นสากล (International) แต่อาเซียนจะเป็นตัวกระตุ้น เช่น ในกฎบัตรอาเซียน เขียนไว้ว่าให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการทำงาน ดังนั้น จึงเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กไทยต้องพูดภาษาอังกฤษ จะเห็นว่า เด็กไทยพัฒนาด้านภาษามากขึ้น เพราะว่า หากเขาพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ เขาก็ไม่สามารถหางานทำที่ดีได้ เพราะหลายหน่วยงานกำหนดคุณสมบัติด้านภาษาอังกฤษของผู้สมัครไว้ (ข้อมูลการสัมมนา วันที่ 3 เมษายน 2558)

ยุทธศาสตร์ของศธ.	กลยุทธ์ของศธ.	กลยุทธ์และ มาตรการของ สกอ.
	<p>2.5 ส่งเสริมให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษ เพื่อพัฒนาศักยภาพ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ</p> <p>2.6 สนับสนุนการจัดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมทักษะผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากล</p> <p>2.7 จัดตั้งกองทุนเพื่อเปิดโอกาสให้ครู และนักศึกษาได้ไปมีประสบการณ์หรือศึกษาต่อในประเทศสมาชิกอาเซียน</p> <p>2.8 พัฒนาสถานศึกษาให้มีบรรยากาศการศึกษาที่รองรับการเป็นประชาคมอาเซียน</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>
<p>3. ผลิตกำลังคนให้มีทักษะสอดคล้องกับตลาดแรงงานอาเซียน</p>	<p>3.1 เร่งรัดการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศของผู้เรียนควบคู่กับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21</p> <p>3.2 ยกระดับสมรรถนะผู้เรียนให้มีทักษะด้านวิชาชีพสูงขึ้นเพื่อสามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานในอาเซียนได้</p> <p>3.3 สนับสนุนการพัฒนากรอบคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการรับรองด้านทักษะวิชาชีพและเชื่อมโยงประสบการณ์ในการทำงานกับค่าตอบแทนเพื่อเพิ่มผู้เรียนด้านอาชีวศึกษามากขึ้น</p> <p>3.4 ส่งเสริมการเชื่อมโยงคุณวุฒิวิชาชีพ/มาตรฐานฝีมือแรงงานกับประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน</p> <p>3.5 สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชา</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>
<p>4. พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร</p>	<p>4.1 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทุกประเภทเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวันอย่างเข้มแข็ง</p> <p>4.2 พัฒนาผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร</p> <p>4.3 สนับสนุนการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม</p>	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>

ยุทธศาสตร์ของสกอ.	กลยุทธ์ของสกอ.	กลยุทธ์และ มาตรการของ สกอ.
5. พัฒนากลไกที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเคลื่อนย้าย/แลกเปลี่ยน	5.1 จัดตั้งหน่วยงานหรือมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบจัดทำคู่มืองานด้านการศึกษาของอาเซียนเป็นการเฉพาะ 5.2 พัฒนามาตรฐาน กฎ ระเบียบ และกฎหมายที่สนับสนุนการเคลื่อนย้าย/แลกเปลี่ยนนักศึกษา และประชากรวัยแรงงานอาเซียน 5.3 เผยแพร่และให้ความรู้คนไทยเกี่ยวกับมาตรฐาน กฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน 5.4 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายและแลกเปลี่ยนบุคลากรในอาเซียน 5.5 พัฒนากลไกการเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิแห่งชาติกับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน	✓
6. เสริมสร้างเครือข่ายระหว่างกันในภูมิภาค	6.1 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายของนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิจัยของประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจา 6.2 ส่งเสริมการดำเนินความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน และ/หรือสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศคู่เจรจา รวมทั้งภาคีเครือข่าย 6.3 ส่งเสริมความร่วมมือกับสถานประกอบการที่มีศักยภาพในภูมิภาคอาเซียน 6.4 ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างกันในอาเซียน	✓ ✓ ✓ ✓

จากการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และมาตรการเพื่อสนับสนุนการเป็นประชาคมอาเซียนของ สกอ. กับหน่วยงานระดับกระทรวงศึกษาธิการ จะพบว่า แผนยุทธศาสตร์ฯ ของ สกอ. สอดรับกับแผนยุทธศาสตร์ฯ ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม พบว่าแผนยุทธศาสตร์ฯ ของ สกอ. ยังไม่ครอบคลุมตามกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ฯ ของกระทรวงศึกษาธิการอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ 5 ที่เน้นเรื่องการพัฒนากลไกที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเคลื่อนย้าย/แลกเปลี่ยน ซึ่งพบว่า แผนยุทธศาสตร์ฯ ของ สกอ. ยังไม่ได้กล่าวถึงอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาและเผยแพร่มาตรฐาน กฎ ระเบียบ และกฎหมายที่สนับสนุนการเคลื่อนย้าย/แลกเปลี่ยนนักศึกษาและประชากรวัยแรงงานอาเซียน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการเคลื่อนย้าย และการพัฒนากลไกการเชื่อมโยงกรอบคุณวุฒิแห่งชาติกับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณามาตรการเร่งด่วนที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการให้มีการดำเนินงานในระดับอุดมศึกษา ภายในปี พ.ศ. 2558 พบว่า ทุกมาตรการมีความสอดคล้องกับมาตรการของแผนยุทธศาสตร์ของ สกอ. ในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะบางมาตรการ สกอ. ได้นำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งจะกล่าวต่อไป

1.1.3.3 มาตรการการสนับสนุนสามเสาหลักแห่งความร่วมมือของอาเซียน

เมื่อพิจารณา บทบาทการศึกษาต่อ 3 เสาหลักในการสร้างประชาคมอาเซียนตามปฏิญญาชะอำ-หัวหิน จะเห็นได้ว่า แผนยุทธศาสตร์ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้สนับสนุน 3 เสาหลักดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 มาตรการการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

บทบาทการศึกษาต่อ 3 เสาหลักตามปฏิญญาชะอำ-หัวหิน	มาตรการการดำเนินงานของสกอ.
<p>บทบาทการศึกษาต่อเสาหลักด้านการเมืองและความมั่นคง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของกฎบัตรอาเซียน - ให้ความสำคัญต่อหลักการประชาธิปไตย - ส่งเสริมการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน - ตระหนักรับรู้ถึงคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี - สร้างเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อบูรณาการความร่วมมือด้านการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและความเคลื่อนไหวในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในอาเซียนและระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาแก่สถาบันอุดมศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง - ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์และเปิดโอกาสให้นักศึกษาไทยได้แสดงความสามารถในเวทีระดับนานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับอาเซียน รวมถึงกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองอาเซียน - สร้างความตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์ของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชน ประชาคมอุดมศึกษาและเยาวชนอาเซียน - ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมการเพื่อใช้ประโยชน์และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามชาติ เช่น การระบาดของโรคยาเสพติด และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

บทบาทการศึกษาต่อ 3 เสาหลัก ตามปฏิญญาชะอำ-หัวหิน	มาตรการการดำเนินงานของสกอ.
บทบาทการศึกษาในเสาหลักด้าน เศรษฐกิจ <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนารอบทิศทางระดับชาติเพื่อนำไปสู่การจัดทำกรอบการพัฒนาทักษะในอาเซียน - สนับสนุนการพัฒนาระบบการถ่ายโอนนักเรียน/นักศึกษา และการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในภูมิภาค - พัฒนามาตรฐานด้านอาชีพที่เน้นศักยภาพในอาเซียนเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกที่สนองตอบความต้องการของภาคอุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษาโดยสนับสนุนการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ - จัดทำ Mapping สถาบันอุดมศึกษาแกนหลักในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นความต้องการของเขตพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ โดยเชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีความเชี่ยวชาญและตอบสนองต่อการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ กับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน
บทบาทการศึกษาในเสาหลักด้าน สังคมและวัฒนธรรม <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาเนื้อหาสาระร่วมในเรื่องอาเซียน - จัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง - จัดหลักสูตรระดับปริญญาด้านศิลปวัฒนธรรมอาเซียน - สนับสนุนการเรียนภาษาอาเซียน - สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้เยาวชน - จัดกิจกรรมและเวทีสำหรับเยาวชนในอาเซียน - พัฒนาด้านการวิจัยและการพัฒนาในภูมิภาค - สร้างความรู้และตระหนักเกี่ยวกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม - ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อบรรลุเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและระบบวัดผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ - ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษรวมทั้งภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน - ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนและความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และการวิจัยด้านอาเซียนศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษาและการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน - ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดสัดส่วนอาจารย์ระดับปริญญาเอกให้สูงขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้อาจารย์ผลิตผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับศาสตราจารย์ให้มากขึ้น - สร้างเครือข่ายด้านการวิจัยในสาขาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและทิศทางของอาเซียน - สนับสนุนทุนวิจัยระดับปริญญาเอก ทุนพัฒนาอาจารย์ และทุนสนับสนุนเพื่อผลิตงานวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัย

บทบาทการศึกษาต่อ 3 เสาหลัก ตามปฏิญญาชะอำ-หัวหิน	มาตรการการดำเนินงานของสกอ.
- ร่วมแบ่งปันทรัพยากรและจัดตั้ง กองทุนเพื่อการพัฒนาการศึกษาใน ภูมิภาค	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอน/วิจัย/ให้บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน - ส่งเสริมให้มี การเผยแพร่ งานวิจัยของนักวิชาการไทยและอาเซียน - ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในสาขาที่เป็นที่ต้องการของตลาดงานในอาเซียน - ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นสองภาษา - จัดสรรงบประมาณให้อาจารย์ชาวต่างประเทศที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญสูงถ่ายทอดองค์ความรู้หรือทำวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการอุดมศึกษาไทย - ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยและสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบัน - ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ - ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นนานาชาติ - ส่งเสริมการสร้าง ความกลมกลืน (Harmonization) ของการอุดมศึกษาในอาเซียน โดยเฉพาะในด้านคุณภาพและคุณวุฒิทางการศึกษาผ่านกลไกความร่วมมือระดับอุดมศึกษาที่มีอยู่ เช่น SEAMEO RIHED, AUN เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สอดคล้องกับรองเลขาธิการ สกอ. ที่กล่าวว่า

ในด้านการศึกษามีส่วนร่วมในทุกเสา เช่น ความมั่นคง สกอ. ก็ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น ส่งเสริมสันติภาพ ป้องกันความขัดแย้ง ในด้านเศรษฐกิจ การศึกษาเราก็สนับสนุนในเรื่องเป็นตลาด และในด้านการศึกษา สกอ. เข้าไปสนับสนุนการผลิตกำลังคนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง (ข้อมูลการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

1.1.4 ผลสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายอุดมศึกษาในการสนับสนุนประชาคมอาเซียน

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นการดำเนินนโยบายอุดมศึกษาในการสนับสนุนประชาคมอาเซียนที่น่าสนใจทั้งในระดับนโยบายและระดับสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1.1.4.1 การเป็นเจ้าภาพที่ตั้งขององค์กรพัฒนาอุดมศึกษาในอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2557, น. 3) ได้มีการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติสำหรับภูมิภาคอาเซียนตามยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยเป็นเจ้าภาพที่ตั้งขององค์กรระหว่างประเทศ 2 หน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาอุดมศึกษาสู่อาเซียน ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ซึ่งทำหน้าที่บริหารและดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพของอุดมศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียนภายใต้กรอบเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) และศูนย์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEMEO Regional Centre for Higher Education and Development - RIHED) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพของอุดมศึกษาในภูมิภาคผ่านกิจกรรมการจัดฝึกอบรมประชุม สัมมนา การทำวิจัยและการเป็นศูนย์เอกสารและข้อมูลด้านการอุดมศึกษาระดับภูมิภาค โดยทั้งสององค์กรได้ดำเนินกิจกรรมสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาไทยและอาเซียนหลายโครงการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558 ข) อาทิ

- โครงการ The ASEAN International Mobility for Students (AIMS) Programme ซึ่งเป็นโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนภายใต้เงื่อนไขการถ่ายโอนหน่วยกิต ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 61 แห่งใน 7 ประเทศ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย เวียดนามและญี่ปุ่น มีนักศึกษาเข้าร่วมโครงการกว่า 1,200 คน

- โครงการ ASEAN-China Network of Engineering and Technology Universities (ACNET-EngTech) มุ่งสร้างความเข้มแข็งด้านวิศวกรรมศาสตร์ระหว่างเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวน 8 แห่งและสถาบันอุดมศึกษาของจีนที่มีชื่อเสียงด้านวิศวกรรมศาสตร์จำนวน 9 แห่ง

- โครงการ Greater Mekong Subregion University Consortium (GMS-UC) ซึ่งมุ่งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้กลไกที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ ASEAN Quality Assurance Network (AQAN) และ ASEAN University Network-Quality Assurance (AUN-QA)

- โครงการ Academic Credit Transfer Framework for Asia (ACTFA) ที่มุ่งพัฒนารอบการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในเอเชียเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างกัน โดยนำร่องการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ GMS-UC จำนวน 22 แห่ง

- โครงการพัฒนาฐานข้อมูลดัชนีการอ้างอิงวารสารในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN Citation Index: ACI) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพของวารสารทางวิชาการของประเทศอาเซียนให้ได้รับการเผยแพร่และยอมรับในระดับนานาชาติ โดยส่งเสริมให้มีการบรรจุรายชื่อวารสารทางวิชาการที่มีคุณภาพของประเทศอาเซียนในฐานข้อมูล ACI

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษา จาก สกอ. ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า โครงการส่วนใหญ่เน้นการดำเนินงานที่มุ่งพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มี

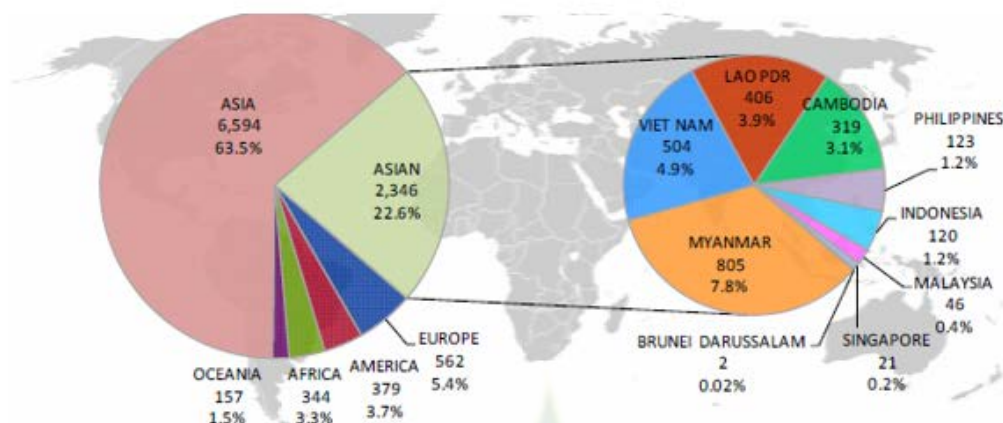
ความพร้อมในการเป็นประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก โดยโครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับการตอบรับจากมหาวิทยาลัยทั้งภายในประเทศและมหาวิทยาลัยในกลุ่มอาเซียนเป็นอย่างดี ดังเช่น

- โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์ระหว่างมหาวิทยาลัยไทยกับมหาวิทยาลัยจีน และมหาวิทยาลัยในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง และโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา โดยเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เสนอชื่อนักศึกษาเข้ามา ให้ไปแลกเปลี่ยนเฉพาะระยะสั้น 1 ภาคการศึกษา ไม่เกิน 4 เดือน ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา หรือไปทำวิจัยก็ได้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2556-2557 มีเปิดให้ทำ internship ด้วย คือ ไปฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการของอาเซียนได้ ต่อมา สกอ. ได้ยกเลิกโครงการนี้ เพราะถูกตัดงบประมาณ สกอ. จึงมีโครงการใหม่ คือ โครงการนักศึกษา 2 ทาง เป็นโครงการที่ริเริ่มจาก 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย มีกระทรวงศึกษาธิการของทั้ง 3 ประเทศมาคุยกันก่อน โดยอนุมัติให้เฉพาะเด็กปริญญาตรี ไปแลกเปลี่ยนในหลักสูตรนานาชาติ และต่อมามีประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้น มีเวียดนาม บรูไนดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น แต่ญี่ปุ่นมีงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการเองมาร่วม แต่ทั้งนี้ สกอ. ไม่ให้ทุนนักศึกษาไทยไปญี่ปุ่น ถ้าไม่เช่นนั้นนักศึกษาจะเลือกไปเฉพาะญี่ปุ่น แต่จะให้ทุนเฉพาะประเทศอาเซียนเท่านั้น ในทางปฏิบัติ สกอ. ให้งบประมาณแต่มหาวิทยาลัยไปตกลงกันเอง โดยโครงการนี้จะมีคณะกรรมการประชุมกันเป็น Review Meeting ปีละ 2 ครั้ง ทาง สกอ. กับมหาวิทยาลัยจะไปหารือทั้งในระดับนโยบายและระดับสถาบันในเรื่องทำอย่างไรให้โครงการนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

- สนับสนุนเรื่องวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและภาษาประเทศอาเซียน และเน้นทำหลักสูตรร่วม เป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างให้มหาวิทยาลัยเสนอโครงการวิจัย ในลักษณะเครือข่ายการวิจัย โดยให้มีมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญเป็นแกนนำว่าต้องการศึกษาภาษาอะไร แล้วหามหาวิทยาลัยเครือข่ายเพื่อทำโครงการร่วมกัน และเสนอโครงการมาที่ สกอ. และ สกอ. สนับสนุนงบประมาณให้ไปดำเนินการเอง

1.1.4.2 การพัฒนาศูนย์การศึกษาอาเซียนในประเทศไทย

ด้วยบริบทที่ประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ยิ่งไปกว่านั้น สถาบันอุดมศึกษาของไทยมีสาขาวิชาหลากหลายและมีความก้าวหน้าทั้งด้านวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ ดังนั้น ประเทศไทยจึงกลายเป็นศูนย์การศึกษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการยกระดับคุณภาพมหาวิทยาลัยของไทย รัฐบาลจึงได้เตรียมการเพื่อยกระดับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาสู่มาตรฐานสากลและเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม สกอ. ได้สำรวจในปี พ.ศ. 2555 พบว่ามีนักเรียนนานาชาติมากกว่า 10,000 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาของไทยในกลุ่มนักศึกษานานาชาติเหล่านี้ มีนักศึกษาจากประเทศอาเซียนจำนวน 2,346 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.6 ของนักศึกษานานาชาติในประเทศไทย จากภาพที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาอาเซียน 4 อันดับแรกที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยส่วนใหญ่มาจากประเทศต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้ เมียนมา (ร้อยละ 7.8) เวียดนาม (ร้อยละ 4.9) ลาว (ร้อยละ 3.9) และกัมพูชา (ร้อยละ 3.1) นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาจากประเทศลาว และกัมพูชาส่วนใหญ่สนใจศึกษาภาษาอังกฤษ ขณะที่นักศึกษาจากเมียนมาและเวียดนามส่วนใหญ่สนใจเรียนสาขาวิชาธุรกิจและการบริหาร (กุลธิดา สิงห์สี, 2557, น. 21)

ภาพที่ 4.4 ร้อยละของนักศึกษาต่างชาติในสถาบันอุดมศึกษาของไทยจำแนกตามภูมิภาคปี พ.ศ. 2555

ที่มา: ประมวลผลจากข้อมูลในระบบสารสนเทศอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (อ้างอิงใน ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556, น.3)

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันปัญญาภิวัฒน์ได้ให้ข้อมูล การดำเนินงานที่สนับสนุนนโยบายศูนย์การศึกษาอาเซียนในประเทศไทยดังนี้

- มีนโยบายอาเซียน +3 (จีนและประเทศอื่นๆ) พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์อาเซียน-จีนศึกษา จากนโยบายเหล่านี้ ได้กระจายนโยบายสู่ 9 คณะ + 1 คือ วิทยาลัยนานาชาติ เพื่อให้ทุกคนได้มีการสร้างจิตสำนึกหรือตระหนักถึงคุณค่าในการเป็นอาเซียนมากยิ่งขึ้น โดยมีหน่วยงานที่สนับสนุนภารกิจที่เกี่ยวกับนานาชาติ คือ สำนักวิเทศสัมพันธ์และศูนย์อาเซียน-จีนศึกษา แต่หน่วยงานหลัก คือ สำนักวิเทศสัมพันธ์ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ที่มาจากกลุ่มประเทศอาเซียนให้การต้อนรับ

- มีกิจกรรมที่เห็นเด่นชัดและเป็นรูปธรรม คือ การทำ MOU กับกลุ่มประเทศอาเซียน แต่ประเด็นนี้ใช้เวลาที่จะสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ดังนั้น สถาบันฯ จึงใช้กลยุทธ์การอบรมเป็นเป็นหลักสูตรระยะสั้น เช่น ระหว่างไทยกับเมียนมา มีนักศึกษาไทย เมียนมา และจีน รวมทั้งนักศึกษาประเทศอื่นที่สนใจและได้ขยายเป็นหลักสูตรระยะยาว 5 วัน หรือ 1 สัปดาห์ และขยายเป็น 1-3 เดือน ซึ่งสะท้อนว่าหลักสูตรของสถาบันฯ เป็นที่สนใจในภูมิภาคเพื่อนบ้านและนานาชาติ

- มีกลยุทธ์ทางการทูตในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนและความเป็นพลเมืองโลก โดยได้รับความร่วมมือและเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างพลังในหลายรูปแบบ เช่น ได้เชิญนักการทูตทั้งในกลุ่มภูมิภาคอาเซียนและในกลุ่มภูมิภาคอื่น ๆ มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับนักศึกษา เพื่อให้เขาได้เปิดวิสัยทัศน์ เปิดโลก เปิดมุมมอง และที่สำคัญคือได้เรียนรู้ความแตกต่างเชิงภาษาและวัฒนธรรม มีทุนให้กับนักการทูตที่ประจำการอยู่ในประเทศไทย หรือแม้กระทั่งในกลุ่มของอาเซียนเพื่อที่จะเข้ามาศึกษาในสถาบันฯ โดยที่หลักสูตรที่เข้ามาเป็นหลัก คือ ด้านการจัดการธุรกิจ สิ่งที่สถาบันฯ ได้รับ คือ นักศึกษาเปิดโลกทัศน์มากขึ้น และยอมรับความแตกต่างของคน ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม และที่สำคัญ คือ

กลุ่มนักการทูตได้แลกเปลี่ยนทักษะเชิงการทูตนอกเหนือจากที่สถาบันฯ ปลูกฝังให้นักศึกษา อาทิ ทักษะการเจรจาต่อรอง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวว่า

เรามองว่ากลยุทธ์ทางการทูตอาจจะเป็นเรื่องใหม่ แต่จะเป็นอีกมิติหนึ่งที่จะสะท้อนถึงการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นทั้งสามเสาหลักและที่สำคัญ เนื่องจากกลุ่มนักการทูตมีการหมุนเวียนไปแต่ละประเทศและทวีปทั่วโลก เปรียบเสมือนครูอีกคนหนึ่งคนในห้องเรียนที่จะแต่งเติมสีสันและเพิ่มเติมองค์ความรู้ที่เป็นเชิงปฏิบัติการให้กับนักศึกษาเราได้ และอีกส่วนหนึ่งที่นักศึกษาได้รับ คือ การมีความสุขในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีมิตรภาพเกิดขึ้น

- มีกลยุทธ์การให้ scholarship แบบทั้งหมดหรือบางส่วนทั้งนักศึกษากลุ่มประเทศอาเซียนและกลุ่มประเทศอื่น ๆ ทำให้การสนับสนุนนโยบายศูนย์การศึกษาอาเซียนของไทยค่อนข้างชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงมีนักศึกษาสนใจเข้ามาศึกษามากขึ้น และสถาบันกำลังจะขยายหลักสูตรนานาชาติสำหรับนักศึกษาฟิลิปปินส์และเมียนมา เพิ่มจากหลักสูตรที่ให้เงินกับเวียดนามมาเรียนซึ่งทำมานานแล้ว โดยให้ทุนเรียน ทั้งนี้เมื่อมาเรียนที่สถาบัน สถาบันได้สอนภาษาไทย และวัฒนธรรมให้ เป็นข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ การเรียนที่สถาบันจะเน้นสอนภาษาไทยให้นักศึกษาต่างชาติมากกว่าสอนภาษาอังกฤษ คาดว่าต่อไปก็จะมีนานาชาติมากขึ้นเรื่อย ๆ

- จากการติดตามกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับนักศึกษาจากประเทศกลุ่มอาเซียน สถาบันฯ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มอาเซียนดีขึ้น นักศึกษาก็เริ่มมีประชาคม (Community) ทุกคนในสถาบันรวมถึงนักศึกษาเรียนรู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสาร เพราะในปัจจุบันมีทั้งหมด 15 ประเทศที่มาเรียนในสถาบัน “ถึงแม้ว่าในระยะแรก ๆ นักศึกษาไทยมีความกังวลเรื่องของการใช้ภาษาอังกฤษสื่อสาร แต่สถาบันเชื่อมั่นว่า นักศึกษาเหล่านี้จะมีพัฒนาการได้ด้วยตัวของเขาเองเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม” และในอนาคตสถาบันฯ จะนำเสนอนโยบายลักษณะ ASEAN Professional Youth Community เพื่อให้นักศึกษาที่จบแล้วได้มีการติดต่อประสานงานกันเป็นเครือข่าย

ในกรณีของผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้ให้ข้อมูลการดำเนินงานที่สนับสนุนนโยบายศูนย์การศึกษาอาเซียนในประเทศไทย ดังนี้

- กำหนดนโยบายใน 2 เรื่อง ที่สอดคล้องกับนโยบายการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปัจจุบัน *ประการแรก* คือ การใช้การศึกษานำเพื่อสร้างมิตรกับประเทศต่าง ๆ โดยรอบ เนื่องจากมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ตอนเหนือของประเทศที่เชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน ลาว เมียนมา เวียดนาม กัมพูชาบางส่วน *ประการที่สอง* การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนซึ่งเป็นหลักสูตรปกติไม่ใช่หลักสูตรนานาชาติ ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้ช่วยเตรียมความพร้อมผู้เรียนโดยจัดโครงการ How to live and learn เพื่อปรับพื้นฐานด้านภาษาให้นักศึกษาก่อนเริ่มเรียน จนถึงปัจจุบันนี้ บัณฑิตที่จบมาแล้วมีสมรรถนะในระดับที่น่าพอใจสามารถได้รับทุนไปเรียนต่อต่างประเทศ และเป็นที่พอใจของผู้ประกอบการ

- ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาในอาเซียนทั้ง เมียนมา จีน จีนตอนใต้ ลาว เวียดนาม กัมพูชา ซึ่งมหาวิทยาลัยดำเนินการมาตลอดจนถึงปัจจุบันโดยผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยมีแนวคิดที่ “ต้องให้โอกาสทางการศึกษาทั้งคนไทยและต่างชาติที่ต้องเรียนในระดับอุดมศึกษาแต่มีฐานะยากจน” ขณะนี้ มีนักศึกษาต่างชาติประมาณ 520 คน และสภามหาวิทยาลัยคาดว่าจะรับได้ถึง 1,000 คน ในอนาคต

- แลกเปลี่ยนนักศึกษากับประเทศต่างๆ ในอาเซียน ไม่ว่าจะเป็น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย โดยดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และมีความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งอาเซียนและยุโรป เป็นเครือข่ายความร่วมมือที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นผู้อำนวยการศูนย์พม่าศึกษา ได้ให้ข้อมูลการดำเนินงานที่สนับสนุนนโยบายศูนย์การศึกษาอาเซียนในประเทศไทยดังนี้

- เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเมียนมาด้วยมุมมองทางสังคมและวัฒนธรรมให้นักศึกษาไทยและผู้สนใจทั่วไปได้เรียนรู้เกี่ยวกับเมียนมา ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกับไทย มีพรมแดนติดต่อกันประมาณ 2,400 กิโลเมตร จากนโยบายการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำเป็นอย่างยิ่งที่ไทยควรรู้จักเมียนมาให้ถ่องแท้ และเรียนรู้เมียนมาด้วยใจเปิดกว้าง ซึ่งกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ผลิตจุลสารรู้จักเมียนมา(Knowing Myanmar) การจัดนิทรรศการ การบริการเอกสารสนเทศ การบรรยายวิชาการ การอบรมภาษาเมียนมา ศึกษาวิจัย และผลิตตำรา

- ทำงานร่วมกับ สกอ. (สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ) ยกระดับภาควิชาภาษาไทยในกลุ่มประเทศ CMLV ให้มีบทบาทสำคัญในการที่จะรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจและเอื้อต่อการศึกษารายวิชาภาษาไทยด้วย โดยพยายามลงทุนเครือข่ายด้านครูสอนภาษาไทยในประเทศต่างๆ เหล่านี้เพื่อผลักดันให้ภาควิชาภาษาไทยเป็นพื้นที่ทางการศึกษาภาคประชาชนเพื่อนักศึกษาไทยจะได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภาษาของประเทศรอบบ้านด้วย ซึ่งจะช่วยพัฒนาเยาวชนไทยได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของประเทศอื่น มีโลกทัศน์ให้กว้างขึ้นในภูมิภาค และทำให้มีโอกาสทางอาชีพในอนาคต

จึงเห็นได้ว่า การที่มีนักศึกษาต่างชาติมาศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทยนั้นเกิดประโยชน์ให้กับระบบการศึกษาของไทยในหลายประการ อาทิ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำให้เกิดความหลากหลายในห้องเรียนและมหาวิทยาลัย ยิ่งไปกว่านั้น นักศึกษาไทยมีโอกาสเข้าถึงมุมมองทั่วโลกโดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักศึกษาชาวต่างชาติโดยไม่ต้องออกจากประเทศไทย นอกจากนี้ หลักสูตรนานาชาติเหล่านี้ได้เป็นแหล่งรายได้ให้แก่อุดมศึกษาเพราะนักศึกษาที่มาเรียนหลักสูตรนานาชาติส่วนใหญ่จะมีทุนศึกษาด้วยตนเอง (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของนักเรียนนานาชาติจำแนกตามแหล่งทุน

แหล่งทุน	จำนวน	ร้อยละ
ทุนตนเอง	3,451	82.21
ทุนการศึกษาของไทย	1,232	7.53

แหล่งทุน	จำนวน	ร้อยละ
ทุนการศึกษาในต่างประเทศ	1,234	7.54
ไม่มีข้อมูล	444	2.71

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (อ้างอิงจากธนาคารโลก, ม.ป.ป.)

1.1.4.3 การพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะสากลของผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากร

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะหน่วยงานที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมั่นว่าจะเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินการกิจของสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก จึงได้พัฒนาผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรเพื่อรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและความเปลี่ยนแปลงในประชาคมโลกผ่านโครงการหลากหลาย โดยในปี พ.ศ. 2558 มีโครงการที่น่าสนใจ ดังเช่น

- โครงการประชุมสัมมนา Lower Mekong Initiative Symposium “A Way Forward in Lower Mekong Professional English” ภายใต้กรอบโครงการพัฒนาทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษในการประชุมนานาชาติ สำหรับผู้นำหน่วยงานในประเทศลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างซึ่งจัดขึ้นโดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาร่วมกับสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยและสถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผู้เข้าร่วมประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานด้านศึกษาจากประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ มีสาระสำคัญ คือ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้กับนักวิชาชีพเพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนรวมทั้งประเทศอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน “ในขณะที่แต่ละประเทศเร่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนเพื่อพัฒนาแรงงานในอนาคต การพัฒนาภาษาอังกฤษสำหรับนักวิชาชีพในปัจจุบันก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม” ดังนั้น การสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักวิชาชีพเพื่อให้สามารถทำงานแข่งขันข้อมูลและประสบการณ์ร่วมกับนักวิชาชีพเดียวกันในภูมิภาคเป็นตัวอย่างหนึ่งของพัฒนาภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืนในภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558 ข)

-โครงการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนานักบริหารมหาวิทยาลัย สายวิชาการระดับสูงเพื่อเสริมสร้างวิสัยทัศน์ ความรู้และทักษะการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ รองเลขาธิการ สกอ. กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนานักบริหารของสถาบันอุดมศึกษาว่า

สถาบันอุดมศึกษา เป็นองค์กรที่มีบทบาทและภารกิจที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ...เป็นส่วนสำคัญในการผลิตทรัพยากรบุคคลและองค์ความรู้เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการแข่งขันให้แก่ประเทศในเวทีโลกซึ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต สถาบันอุดมศึกษาจะต้อง

เผชิญกับปัจจัยหลายประการ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการกิจ.....
 กระแสการแข่งขันที่รุนแรง รวมทั้งการขยายตัวของจำนวนนิสิตนักศึกษา
 ภายในสถาบันซึ่งสิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารสถาบันอุดมศึกษาใน
 อนาคต จำเป็นต้องได้ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีวิธิตัดและทักษะการบริหาร
 จัดการในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินการกิจของ
 สถาบันอุดมศึกษาที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศและเป็นที่ยอมรับ
 สังคม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558 ค)

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะสากล
 ของผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากร เพื่อสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ พบข้อมูลดังนี้

- พัฒนาคณาจารย์ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของ
 อาเซียนโดยส่งไปเรียนต่อประเทศในกลุ่มอาเซียน แต่ทั้งนี้มึนโยบายให้อาจารย์สอนภาษาไทยในกลุ่มประเทศที่
 ไปศึกษาด้วย “ซึ่งกลยุทธ์นี้เป็นข้อดี และให้โอกาสนักศึกษาจากประเทศนั้นมาดูงานในเครือของ CP และ
 มาเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมไทยถือเป็นข้อได้เปรียบอันดับหนึ่ง” (จากสถาบันปัญญาภิวัฒน์)

- พัฒนาคณาจารย์ในด้านภาษาอังกฤษ เพราะยังมีข้อจำกัดอยู่ โดยการส่ง
 อาจารย์ไปทำงานฝึกประสบการณ์ในกลุ่มอาเซียนระยะ 3-6 เดือน ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายด้วย พร้อมกับจัด
 Camp ASEAN ให้บุคลากร โดยพาไปทัวร์เมียนมา และจีนตอนใต้ ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านเพื่อไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน (จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง)

- ใช้กลยุทธ์น้ำซึมบ่อทราย คือ ส่งครูและนักศึกษาไทยวิชาเอกภาษา
 เมียนมาไปเป็นผู้สอนภาษาไทยในเมียนมา นอกจากจะพัฒนาภาษาเมียนมาแล้ว ยังได้สร้างเครือข่าย
 ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยนเรศวรกล่าวว่า

ลูกศิษย์ชาวเมียนมาเกิดความผูกพันกับคนไทย ต้องการมาหางานทำ
 ที่เมืองไทยเพราะมีเพื่อน มีพี่ มีครู ส่วนคนที่ไปสอนภาษาไทยให้
 เมียนมาก็รู้สึกตัวเองมีลูกศิษย์ เกิดความได้เปรียบเชิงวัฒนธรรมทาง
 ภาษา ภาษาไทยจึงเป็นเครื่องมือให้คนเมียนมาเข้าสู่อาชีพในประเทศไทย
 ไทย แล้วเราควรทำอย่างไรให้พื้นที่เมียนมาเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจของ
 ไทยด้วย และเป็นพื้นที่ที่คนไทยจะพัฒนาสมรรถนะทางภาษาเมียนมา
 ได้เต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นความท้าทายต่อไป

- พัฒนาคณาจารย์ครูอาชีวศึกษา โดยมีโครงการหลายโครงการ อาทิ
 โครงการศึกษาดูงาน และโครงการแลกเปลี่ยนครูและนักเรียน/นักศึกษา โดยส่งครูและนักเรียนไปศึกษากับ
 เรื่อง ระบบรางวัลกับประเทศจีน และจีนได้ส่งวิทยากรมาให้คำแนะนำอบรมครูในสถานศึกษาของ สอศ. (จาก
 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา)

1.1.4.4 การจัดทำหลักสูตรร่วมกับต่างประเทศ

ที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ส่งเสริมสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาในการจัดทำหลักสูตรร่วมกับต่างประเทศทั้งในภูมิภาคอาเซียนและภูมิภาคอื่น ในปี พ.ศ. 2557 สถาบันอุดมศึกษาจำนวน 39 แห่งจัดทำหลักสูตรร่วมกับต่างประเทศ รวม 114 หลักสูตร เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 67 หลักสูตร ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 1 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 36 หลักสูตรระดับปริญญาเอก 10 หลักสูตร และในปี พ.ศ. 2558 สกอ. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรการจัดการหลักสูตรสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษามีผู้เชี่ยวชาญจากสหภาพยุโรป และศาสตราจารย์วิจิตร ศรีสอ้าน บรรยายและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อถอดบทเรียนในหลักสูตรสหกิจศึกษาเพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกันระหว่างไทยและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเพื่อให้ได้มาตรฐานในระดับสากล สกอ. จึงเห็นว่า สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาคการศึกษากับภาคธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีสมรรถนะสูงและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานปัจจุบัน ตลอดจนสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558 ง)

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันปัญญาภิวัฒน์ให้ข้อมูลสนับสนุนนโยบายการพัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน (Work Integrated Learning) ดังนี้

- สถาบันฯ มีปณิธานที่เน้นความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายเชิงรุก (Cooperate and Networking University) โดย CP All สนับสนุนการจัดตั้ง มีอัตลักษณ์ คือ เป็น Work-based Education ที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) Work-based Teaching 2) Work-based Learning และ 3) Work-based Researching โดยสถาบันเชื่อว่า “การเรียนรู้ที่ดีที่สุดต้องลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างบัณฑิตให้เป็นมืออาชีพ จึงมีนโยบายให้ทุกคนในชั้นปี 1 ทั้งหมดต้องเข้าฝึกงานที่ร้านเซเว่นเป็นเวลา 3 เดือน พอปีที่ 2 นศ.ได้ไปฝึกที่คิงพาวเวอร์ และชั้นปี 3 ไปอยู่สถาบันฯ ผลิตสื่อ กวดวิชาและจะต้องเรียนการจัดการ (management)” หลักสูตรของสถาบันฯ จึงเป็นหลักสูตรสหกิจศึกษา และผลจากงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงมาก มีทักษะในการทำงานกับคน ปรับเปลี่ยนความคิดให้ถูกต้องเหมาะสม สามารถจัดการตนเองในเรื่องเวลาและความอดทนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษามีความภาคภูมิใจในตัวเอง ซึ่งการเรียนรู้เหล่านี้เป็นทักษะหรือสมรรถนะที่รองรับความพร้อมการทำงานในประชาคมอาเซียน

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้ให้ข้อมูลการดำเนินงานที่สนับสนุนหลักสูตรเชิงบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน ดังนี้

- จัดการศึกษาโดยใช้แนวคิดเช่นเดียวกับสถาบันปัญญาภิวัฒน์ คือ ใช้ Work-based Approach ดังนั้น ทุกสาขาที่เปิดเรียนในสวนดุสิตจะมีแหล่งฝึกงานหมด อาทิ เปิดสอนปฐมนิเทศกับประถมศึกษาที่ฝึกงานที่โรงเรียนสาธิตปฐมนิเทศกับประถมศึกษา เปิดสอนคหกรรมก็มีโรงเรียนสอนทำอาหาร เปิดวิชา Hotel Management ก็ฝึกงานที่โรงแรมสวนดุสิตเพลส แต่บางสาขาที่ไม่แหล่งฝึกในมหาวิทยาลัยก็ทำ MOU กับสถานประกอบการภายนอกที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัย เช่น S&P และ True ซึ่งได้เข้ามาเปิดหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยเพื่อให้เตรียมบุคลากรและพร้อมให้ทุนสนับสนุน ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาที่จบจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก็สามารถทำงานที่ True และ S&P ได้

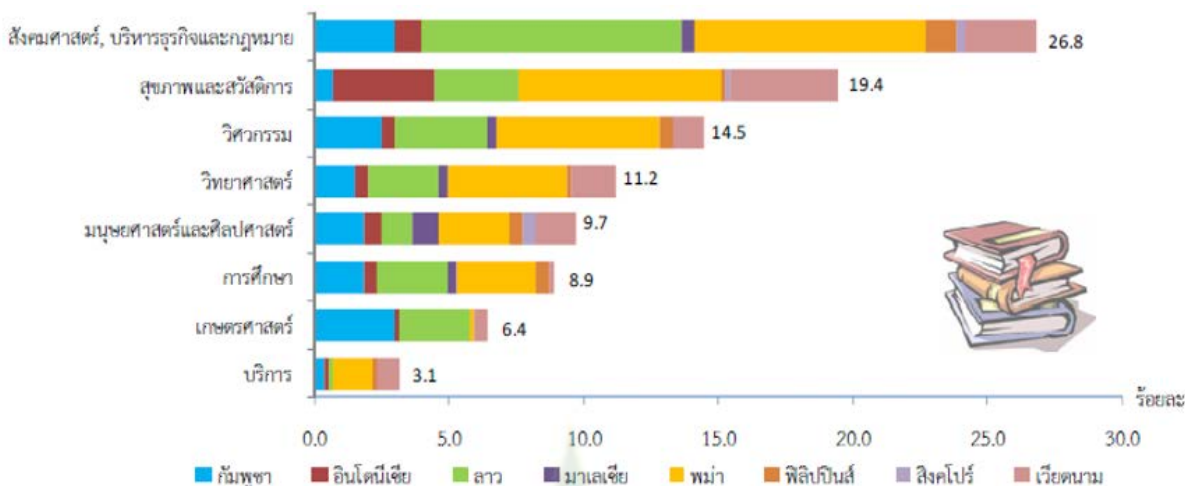
สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

- ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งในระดับขั้นพื้นฐาน (ปวช.) และระดับอุดมศึกษา พัฒนาหลักสูตรแบบทวิภาคี โดยให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา จัดทำหลักสูตร ส่วนในการจัดการเรียนการสอน ถ้าวิชาที่เป็นภาคทฤษฎีให้เรียนในสถานศึกษา ส่วนวิชาที่เป็น วิชาปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะให้ผู้เรียนเรียนในสถานประกอบการ ทั้งนี้ สอศ. สนับสนุนให้ทำ MOU ร่วมกันระหว่าง สถานศึกษากับสถานประกอบการ

1.1.4.5 ความเข้มแข็งของหลักสูตรและการเรียนการสอน

เนื่องจาก สกอ. มีกลไกในการควบคุมคุณภาพมาตรฐานการอุดมศึกษาไทยทั้ง มาตรฐานการอุดมศึกษา มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ระบบการประกันคุณภาพ โดยเฉพาะมีระบบ AUN QA หรือเครือข่ายการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network Quality Assurance) เป็นแนวทางปฏิบัติการประกัน คุณภาพระดับหลักสูตร จึงทำให้แนวโน้มคุณภาพบัณฑิตของไทยสามารถเทียบเคียงในระดับสากลได้ ดังจะเห็น ได้จากการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สกอ. พบว่า อุดมศึกษาไทยมี ความเข้มแข็งแกร่งทางวิชาการที่สามารถแข่งขันได้ในภูมิภาคอาเซียน อาทิ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เวชศาสตร์เขตร้อน และการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมเกษตร และยังมีศูนย์วิชาการที่ตีพิมพ์และศูนย์การวิจัย ที่มีศักยภาพ ตลอดจนมีความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยในระดับสากล (Kanvong, n.d.a) สิ่งเหล่านี้ ทำให้สถาบันการศึกษาของไทยมีมาตรฐานทางวิชาการและมีความเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับจากต่างประเทศ

นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยมีหลักสูตรนานาชาติจำนวน 1,017 หลักสูตร เป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 344 หลักสูตร ระดับปริญญาโท 394 หลักสูตร ระดับปริญญาเอก 249 หลักสูตรอบรม 30 หลักสูตร ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษานานาชาติและหลักสูตรเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นความ ร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศ รวมทั้งประเทศอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) ในปี พ.ศ. 2554 พบว่า มีสาขาวิชาที่เป็นที่นิยมจำนวน 5 สาขา ได้แก่ สังคมศาสตร์ในการบริหารจัดการธุรกิจ และกฎหมาย (ร้อยละ 26.8) สุขภาพและสวัสดิการ (ร้อยละ 19.4) วิศวกรรม (ร้อยละ 11.2) มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 9.7) (ภาพที่ 4.5) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) และยังพบว่า นักศึกษานานาชาติ ระดับปริญญาตรีที่มาจากเมียนมาและเวียดนามส่วนใหญ่สนใจศึกษาในสาขาการบริหารธุรกิจ ในขณะที่เดียวกัน นักศึกษาจากประเทศลาวและกัมพูชาที่กำลังศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่สนใจเรียนภาษาอังกฤษ (กุลธิดา สิงห์สี, 2557, น. 21)

ภาพที่ 4.5 ร้อยละของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรีของอาเซียนที่กำลังศึกษาในประเทศไทย
จำแนกตามสาขาวิชาและสัญชาติ ปี พ.ศ. 2554

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556, น.3.

ทั้งนี้ รองเลขาธิการ สกอ. ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

ขณะนี้ได้ประสานกับ Colombo Plan เพื่อรับนักศึกษาที่ประสงค์จะเข้ามาเรียนมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ในปี 2015 มีนักศึกษาจากออสเตรเลียสนใจมาเรียนที่ไทย 160 คน สกอ. ช่วยประสานมหาวิทยาลัยที่ต้องการรับนักศึกษาออสเตรเลียเข้าเรียน ทั้งนี้ ต้องมีหลักสูตรเป็นภาษาอังกฤษ ทั้ง Science หรือ Social Science โครงการนี้เป็นโอกาสที่จะทำให้มหาวิทยาลัยไทยได้รับประโยชน์อย่างมาก มหาวิทยาลัยเรียนรู้ที่จะปรับตัวในการสอนนักศึกษาต่างชาติ การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาอาจารย์ด้านการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมสู่สากล เมื่อก่อน เราจะส่งเด็กไปเรียนต่างประเทศ แต่ตอนนี้มันกลับกัน เมื่อก่อนเราไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากยุโรป และอาเซียนไม่เคยรู้จักกันเลย (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติ ดังนี้

- พัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรมครูผู้สอนภาษาไทยให้เมียนมา โดยมหาวิทยาลัยนเรศวรร่วมโครงการพัฒนาภาคภาษาไทย (Thai Department) ให้กับ Yangon University ที่เมือง Yangon และเมือง Mandalay และที่ University of Foreign Languages, Yangon และเป็นโครงการที่มหาวิทยาลัยไปช่วยโดยผ่านกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (Thailand International

Cooperation Agency, TICA) กระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้อำนวยการศูนย์พม่าศึกษาที่มหาวิทยาลัยนเรศวรกล่าวว่า

เมื่อเป็นประชาคมอาเซียน ไทยก็ต้องช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศเพื่อนบ้านให้พร้อมที่จะสื่อสารภาษาไทยได้ด้วย การพัฒนาคนให้รู้จักภาษาไทยและเรียนรู้ภาษาไทยเป็นหัวใจสำคัญเพราะทำให้ได้เพื่อน และได้ผู้ร่วมงานที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน และส่งเสริมให้พวกเขาสามารถทำงานกับบริษัทไทยได้ จึงเห็นได้ว่า การศึกษาช่วยสนับสนุนเสาหลักด้านเศรษฐกิจ (AEC) ส่วนเรื่องการสนับสนุนเสาหลักด้านความมั่นคงอาจจะไม่โดดเด่นเท่ากับการพัฒนาคน เข้าสู่ AEC” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วันที่ 18 สิงหาคม 2558)

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้ให้ข้อมูลดังนี้

- จัดทำหลักสูตรใหม่รองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตามกรอบคุณวุฒิมาตรฐานอาชีวศึกษาแห่งชาติ กรอบมาตรฐานหลักสูตรแต่ละระดับ และมาตรฐานอาชีพเพื่อที่จะมากำหนดเงินค่าจ้างโดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เพราะจะมีบางอาชีพที่จะต้องผ่านการรับรอง ผ่านการทดสอบจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ถึงจะประกอบอาชีพได้ ขณะนี้มี 1 หลักสูตร คือ หลักสูตรอาชีพช่างไฟฟ้าในอาคารและกำลังพัฒนาสาขาวิชาใหม่ที่มุ่งเน้นสมรรถนะ คือ สาขาวิชาทดสอบโดยไม่ทำลาย สาขาวิชาเชื่อมใต้น้ำ สาขาวิชาโลจิสติกส์ และ สาขาวิชาเหมืองแร่
- ส่งเสริมการอาชีวศึกษาสู่มาตรฐานสากล โดยมีสถานศึกษานำร่องในโครงการ Mini-EP หรือการสอนสองภาษา และมี English Program ในสาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว ในสถานศึกษาที่เป็นวิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยว และวิทยาลัยอาชีวศึกษา
- มีการควบคุมคุณภาพโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร และมีการประเมินมาตรฐานวิชาชีพโดยผู้ประเมินที่มาจากสถานประกอบการ และองค์กรวิชาชีพมาร่วมเป็นกรรมการ เพื่อให้แน่ใจว่าเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว ผู้จบการศึกษาสามารถทำงานได้ สามารถไปประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้ หรือไปประกอบอาชีพอิสระได้ ถือเป็นเงื่อนไขในการจบการศึกษา โดยเริ่มประเมินปีแรกในปีการศึกษา 2558

1.1.4.6 การมีกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

กลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนากำลังคนสู่มาตรฐานสากล คือ การพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework – NQF) โดยใช้ระบบคุณวุฒิเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคลที่เชื่อมโยงคุณวุฒิการศึกษา กับการเทียบโอนประสบการณ์ ซึ่งใช้ในการเชื่อมโยงและสร้างความร่วมมือระหว่างการศึกษาในระดับต่างๆ ได้ทั้งภายในประเทศและภูมิภาคอาเซียน เพื่อให้คนไทยที่อยู่ในวัยแรงงานมีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมทั้งมองเห็นถึงเส้นทางการเรียนรู้และความก้าวหน้าอย่างชัดเจน และยังเป็นการส่งเสริมการประกันคุณภาพของบุคคลตามระดับคุณวุฒิอีกด้วย

สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2552) เตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน ด้วยการพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ดังจะเห็นได้จากการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ซึ่งผู้ที่จบการศึกษาในทุกระดับและทุกคณะต้องมีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ตามมาตรฐานของผลการเรียนรู้ที่กำหนดโดยคณะกรรมการการอุดมศึกษาอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาเช่นนี้ ย่อมส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีความชัดเจนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาบัณฑิตยุคใหม่ สามารถจัดโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาที่เหมาะสมกับการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม ส่งเสริมความพร้อมของครูและผู้เรียน และช่วยให้มีถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในระดับประเทศและในเอเชียเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างกัน

ทั้งนี้ การจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEMEO Regional Centre for Higher Education and Development - RIHED) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงานท่ามกลางกลุ่มประเทศอาเซียน

ผู้อำนวยการศูนย์ RIHED ได้กล่าวว่า

หลังจากที่ได้มีการสร้างกรอบหลักสูตรโดยการเปรียบเทียบหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชา การโอนหน่วยการเรียนเป็นประเด็นต่อไปที่จะดำเนินการร่วมกันโดยการสร้างการประกันคุณภาพการศึกษา วัตถุประสงค์ของการดำเนินการนี้เพื่อเป็นการเปรียบเทียบทั้งวิธีการสอนและสื่อการสอน ครอบคลุมการทำงานเหล่านี้สามารถชักจูงให้ผู้สอนหรือ Facilitators ประเทศต่าง ๆ มาใช้วิธีการสอนแบบเดียวกัน แต่ สกอ. มีปัญหาบางประการที่เกิดจากการขาดแคลนงบประมาณในการที่จะแบ่งปันทุกหลักสูตร ด้วยเหตุนี้ RIHED จึงได้เข้ามาช่วยเหลือและร่วมมือกับ สกอ. (ข้อมูลการสัมภาษณ์ วันที่ 22 เมษายน 2558)

นโยบายที่เกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หรือ TQF ถือเป็นนโยบายหนึ่งที่สำคัญของการอุดมศึกษา ซึ่งปัจจุบันนี้มีความก้าวหน้ามากขึ้น โดยรองเลขาธิการ สกอ. ได้กล่าวว่า

การยกระดับคุณภาพมาตรฐานในเรื่องของ QA และ TQF เป็นสิ่งที่ไปถูกทาง และทำได้ดี จากการร่วมประชุมกับนานาชาติประเทศ เขาจะมองในเรื่องคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาจาก QA และ TQF และในการแลกเปลี่ยนนักศึกษา ถ้าประเทศไหนไม่มีกรอบมาตรฐาน QF เขาจะไม่ส่งมาเรียน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

1.1.4.7 การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีการขยายโอกาสการศึกษา ระดับอุดมศึกษาผ่านระบบ IT โดยจัดทำโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University: TCU) โดย TCU ทำหน้าที่เป็นเสมือนหน่วยงานกลางในประสานงานกับมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตรออนไลน์ร่วมกัน ขณะที่มหาวิทยาลัยเจ้าของหลักสูตรจะเป็นผู้อนุมัติปริญญาบัตรแก่นักศึกษาที่จบหลักสูตร ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ส่งเสริมให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จัดทำบทเรียนออนไลน์มาระยะหนึ่งแล้ว วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยไซเบอร์ขึ้นในประเทศไทยก็เพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมของนิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้สนใจศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ไม่สามารถเดินทางไปเรียนได้ เช่น คนพิการ หรือคนที่ต้องทำงานประจำตอนกลางวัน เพราะผู้เรียนในระบบนี้สามารถเข้ามาเรียนได้ตลอดเวลาตามความสะดวก เพื่อผลักดันให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เปิดการเรียนการสอนผ่านระบบ e-Learning ให้มากขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายของภาครัฐ ซึ่ง TCU จะช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนอาจารย์ได้ และเพื่อการวิจัยและการพัฒนาในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System) ซึ่งระบบนี้จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย (Sombunham, 2008) จึงเห็นได้ว่า TCU มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเสถียรภาพหลักความเป็นประชาคมอาเซียนได้ โดยเฉพาะการให้โอกาสผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งความรู้อย่างทั่วถึง

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ทั้งระดับนโยบายและระดับสถาบันอุดมศึกษามีการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการเตรียมประชาชน นิสิตนักศึกษาและบัณฑิตเพื่อการเป็นประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก ซึ่งช่วยให้เห็นภาพลักษณ์ได้ว่า สถาบันอุดมศึกษากำลังยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของการอุดมศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เพื่อนำไปสู่การบูรณาการการอุดมศึกษาในภูมิภาคอาเซียน และส่งเสริมการยอมรับคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ อันจะส่งผลให้บทบาทของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ และศักยภาพนักศึกษาไทยพร้อมกับการแข่งขันในตลาดแรงงานในภูมิภาคได้

ทั้งนี้ รองเลขาธิการ สกอ. ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

การดำเนินงานตามนโยบายเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในระดับอุดมศึกษา ดูเหมือนว่าจะดำเนินการได้ก้าวหน้ามากกว่าระดับขั้นพื้นฐาน เนื่องจากโรงเรียนในสังกัด สพฐ. มักมองอาเซียนในเชิงกายภาพ เช่น ให้ความสำคัญกับการตกแต่งห้องเรียน การแต่งกาย ภาษาทักทาย วัฒนธรรมของอาเซียน ทั้งนี้ เป็นเพราะว่ามีนโยบายให้โรงเรียนดำเนินการเองอย่างอิสระ แต่ไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ดังนั้น งานของ สพฐ. จึงไม่ก้าวหน้า การอุดมศึกษาในประเทศไทยดำเนินการร่วมกับอาเซียนมาหลายปี เช่น ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็มีโครงการเกี่ยวกับอาเซียน มี ASEAN study center เป็นต้น (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

1.1.5 ความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายอุดมศึกษาในการสนับสนุนประชาคมอาเซียน

จากการศึกษาคณะผู้วิจัยพบประเด็นที่เป็นความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายอุดมศึกษาในการสนับสนุนประชาคมอาเซียนทั้งในระดับนโยบายและระดับสถาบันอุดมศึกษาดังนี้

1.1.5.1 คุณวุฒิของบุคลากรทางการศึกษา

คุณวุฒิของบุคลากรทางการศึกษาเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาอาเซียน (AUN Quality Assurance - AUN-QA) ซึ่งนำมาใช้เป็นกลไกในการตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยตามที่ได้กำหนดเอาไว้ในระดับอาเซียน เพื่อรองรับว่าหลักสูตรต่างๆ ของมหาวิทยาลัยนั้นให้มีคุณภาพทัดเทียมในระดับนานาชาติ และสามารถผลิตบัณฑิตในแต่ละสาขาวิชาที่มีคุณภาพเทียบเคียงเป็นมาตรฐานเดียวกันได้ ด้วยเหตุนี้ คุณวุฒิของอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ประจำหลักสูตรจึงต้องมีจำนวนตามเกณฑ์ที่ สกอ. กำหนด แต่จากข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรทางการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ในปี พ.ศ. 2553 พบว่า อาจารย์ที่ยังมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีที่กระจายอยู่ในสถาบันระดับอุดมศึกษาต่างๆ มีอยู่ประมาณร้อยละ 6.2 - 19.4 อาจารย์ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาโทที่มีจำนวนสูงมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาอื่นอยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลคิดเป็นร้อยละ 76.9 และ 74.2 ตามลำดับ ส่วนอาจารย์ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอกสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีมากที่สุด คือ ร้อยละ 53.0 รองลงมา คือ สังกัดมหาวิทยาลัยปิดและมหาวิทยาลัยเปิดของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 40.6 ส่วนมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยเอกชน มีอาจารย์ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอกจำนวนน้อยมากประมาณร้อยละ 6.4 - 17.2 (ภาพที่ 4.6) ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งของการเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน

ภาพที่ 4.6 ร้อยละของบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามวุฒิการศึกษา และหน่วยงานที่สังกัด ปี พ.ศ. 2553

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556, น.3.

1.1.5.2 คุณภาพครู

คุณภาพของครูเป็นเรื่องท้าทายที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องเผชิญ และเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับคุณภาพบัณฑิตและฝีมือแรงงานที่มีคุณภาพของประเทศ ปัญหาที่เกี่ยวกับคุณภาพ

ของครูในทุกระดับยังเป็นโจทย์ที่ทำทนายรัฐบาลทุกยุคสมัยให้แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่ คือ การขาดแคลนครูและอาจารย์ผู้สอนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะกระบวนการผลิตครูยังไม่สามารถส่งเสริมคนดีและคนเก่งมาเรียนและประกอบวิชาชีพครู สมรรถนะการสอนของครูที่เป็นอยู่ยังไม่ปรับเปลี่ยนเพื่อผลิตบัณฑิตสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้มีความสามารถที่หลากหลายมีทักษะสูงและสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เป็นที่ยอมรับได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นเหตุผลที่ว่า ทำไมคุณภาพผู้เรียนและบัณฑิตจึงลดลง

จากการสนทนากลุ่มนิสิตนักศึกษา นักศึกษาคนหนึ่งได้เล่าถึงกิจกรรมการสอนเกี่ยวกับอาเซียนว่า “เราเรียนทุกอย่างอยู่ในกรอบไปหมด ต้องตามทุกขั้นตอนตามระบบ ทำให้เราชินกับการไม่พัฒนาตนเอง เรียนแบบไม่มีความหมาย” และนักศึกษาได้พูดเสริมว่า “อาจารย์บอกว่ามันคือสิ่งสำคัญที่เราต้องพัฒนาตัวเอง แต่เราได้ยินแต่คำพูด แต่เราไม่ได้เห็นความกระตือรือร้นของทุกๆ คน มันเลยทำให้ตัวเราเองเฉื่อยไปด้วย....คิดว่า การเรียนรู้ด้วยตัวเองก็เป็นส่วนหนึ่ง แต่บทบาทของมหาวิทยาลัยน่าจะมีส่วนในการช่วยกระตุ้นผู้เรียนด้วย แต่จะอย่างไร

นักศึกษาได้เสนอประเด็นที่น่าสนใจว่า

ทำอย่างไรให้เรามองเห็นความสำคัญ คือ น่าจะเริ่มที่ตัวผู้สอนก่อนว่ามีจุดประสงค์หรือเป้าหมายอย่างไรให้เด็กเข้าถึงคำว่าอาเซียนมากกว่านี้ ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ใช้สื่อที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นความสนใจ เรารู้แค่อาเซียน มี 10 ประเทศ แต่ลึกๆ แล้วเราไม่รู้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับอาเซียนจริง ๆ ควรเป็นอย่างไร เราควรเตรียมความพร้อมอย่างไร เราเห็นแต่ในแง่ของเศรษฐกิจกับวัฒนธรรม แต่เรายังไม่เข้าใจว่าการศึกษจะไปเกี่ยวกับอาเซียนอย่างไร

นอกจากนี้ จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถาบันปัญญาภิวัฒน์ได้ให้ข้อคิดที่น่าสนใจว่า มหาวิทยาลัยควรตระหนักว่า ถ้าอยากได้บัณฑิตลักษณะอย่างไร ก็ต้องพัฒนาครูผู้สอนให้มีลักษณะเช่นนั้นด้วย โดยกล่าวว่า

ลักษณะบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยเน้น คือ การเก่งคน เก่งงาน และเก่งตนเอง ศึกษาศาสตร์เราจะสร้างครูนักบริหารจัดการสามเรื่อง คือ จัดการงาน จัดการตนเอง จัดการคน ถ้าครูมีทักษะในเรื่องการจัดการสามารถสอนให้ลูกศิษย์เป็นนักจัดการได้ เด็กสามารถใฝ่เรียนรู้ตนเองได้ ช่วยตัวเองได้ และมีทักษะการคิดวิเคราะห์การตัดสินใจจัดการเองได้ พอไปสูในโลกของงานไม่ว่าจะเป็นงานในประเทศไทยหรืองานในอาเซียนก็ตามก็จะทำได้หมด

ในการวัดคุณภาพของอาจารย์ผู้สอนนั้น ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยถือเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการจัดลำดับการพัฒนาทางด้านวิชาการของแต่ละประเทศ และเป็นตัวชี้วัด

ที่สำคัญของคุณภาพของผู้เป็นอาจารย์ โดยอาจารย์ที่สร้างสรรค์งานวิชาการอย่างเข้มข้น จะมีความรู้ในเชิงวิชาการสูงซึ่งจะสามารถได้รับการเลื่อนขั้นในระดับของวิชาการที่สูงขึ้นด้วย แต่ทว่าอาจารย์จำนวนมากในประเทศไทยยังไม่มีตำแหน่งทางวิชาการหรือยังมีตำแหน่งไม่สูงพอ และไม่เห็นความสำคัญของการขอตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศที่กำลังขับเคลื่อนสู่ประชาคมอาเซียน ดังจะเห็นได้จาก ข้อมูลของ สกอ. (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555, น. 4) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาพรวมของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไม่มีตำแหน่งทางวิชาการมีถึงร้อยละ 66 และสัดส่วนของอาจารย์ที่มีตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์อยู่ที่ร้อยละ 1 ของอาจารย์ผู้สอน เมื่อพิจารณาตามแต่ละสังกัด พบว่า มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีตำแหน่งศาสตราจารย์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.7 ในขณะที่มหาวิทยาลัยราชภัฏมีเพียงร้อยละ 0.1 และพบว่า ไม่มีศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ภาพที่ 4.7)

ภาพที่ 4.7 ร้อยละของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ และหน่วยงานที่สังกัด

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555, น.4.

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการผลิตครูอย่างมาก โดยมีนโยบายปรับปรุงระบบการผลิตครู โดยดึงดูดผู้ที่มีความสามารถโดดเด่นให้มาศึกษาวิชาชีพครู ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพของครู และปรับค่าตอบแทนครูผู้สอนที่มีความสามารถเพื่อให้ยังคงอยู่ในระบบต่อไป อีกทั้งมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อผลักดันให้การจัดการศึกษาในทุกระดับทุกประเภทร่วมโครงการสุดยอดครูดีเด่น (Teacher Excellence) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558 ก)

1.1.5.3 ความสามารถทางภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทย

กลไกที่สำคัญในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับประเทศในกลุ่มอาเซียนก็คือ การพัฒนาบัณฑิตให้มีความสามารถทางภาษาอังกฤษให้สูงขึ้น และเตรียมความพร้อมอย่างดีเพื่อสามารถทำงานในองค์กรสากลและบริษัทต่างประเทศซึ่งมีการลงทุนในประเทศไทย และการไปทำงานในประเทศ

ต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียน จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2556) ซึ่งจากการสำรวจความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทย ดำเนินการโดยศูนย์ทดสอบทางวิชาการ (Academic Testing Center) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบด้วยบัณฑิตที่ต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการสำรวจ พบว่า บัณฑิตกลุ่มวิทยาศาสตร์ มีผลคะแนนการสอบภาษาอังกฤษเทียบเท่าคะแนน TOEFL ที่ระดับ 450 คะแนน กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เท่ากับ 444 คะแนน และกลุ่มหลักสูตรนานาชาติ 489 คะแนน จากคะแนนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษของบัณฑิตที่จบในประเทศไทยนั้น ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสากล สำหรับการ studia ต่อในระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่ใช้คะแนน TOEFL ตั้งแต่ 550 ขึ้นไป ในขณะที่บัณฑิตจากประเทศสิงคโปร์และฟิลิปปินส์มีค่าเฉลี่ยคะแนน TOEFL เกิน 550 คะแนน ส่วนบัณฑิตจากประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย เมียนมา เวียดนาม และกัมพูชา มีค่าเฉลี่ยคะแนน TOEFL เกิน 500 คะแนน (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 คะแนน TOEFL ของบัณฑิตอาเซียน

คะแนนเฉลี่ย	ประเทศ
สูงกว่า 550	สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์
สูงกว่า 500	มาเลเซีย อินโดนีเซีย เมียนมา เวียดนาม กัมพูชา
489	บัณฑิตหลักสูตรนานาชาติ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
450	บัณฑิตไทยสาขาวิทยาศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
444	บัณฑิตไทยสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ที่มา: ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทย ศูนย์ทดสอบทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อ้างอิงใน National Statistical Office, 2013, น. 4)

ข้อมูลดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับข้อมูลของสถาบัน EF Education First (อ้างอิงใน National Statistical Office, 2013) ที่ได้เผยแพร่ดัชนีความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษ (English Proficiency Index: EF EPI) ของผู้ใหญ่ในประเทศต่างๆ ที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ โดยสำรวจจากประชาชนกว่า 2 ล้านคน ในปี 2554 พบว่า ผลการสำรวจของประเทศในเอเซียนั้น มีคะแนนออกมาต่ำกว่าที่คาดเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยได้อันดับที่ 42 จาก 44 ประเทศที่ทำการสำรวจทั้งหมด (ตารางที่ 4.10) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนด้วยกันแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษน้อยกว่าประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม

ตารางที่ 4.10 ดัชนีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในกลุ่มประเทศอาเซียน

อันดับ	ประเทศ	คะแนน	ระดับคุณภาพ
9	มาเลเซีย	55.54	เชี่ยวชาญมาก
12	ฮ่องกง	54.44	เชี่ยวชาญปานกลาง
13	เกาหลีใต้	54.19	เชี่ยวชาญปานกลาง
34	อินโดนีเซีย	44.78	เชี่ยวชาญน้อยมาก
39	เวียดนาม	44.32	เชี่ยวชาญน้อยมาก
42	ไทย	39.41	เชี่ยวชาญน้อยมาก

ที่มา : <http://www.ef.co.th/epi>

จากการสนทนากลุ่มนิสิตนักศึกษา ทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่กังวลใจมากที่สุด นักศึกษากล่าวว่า “เด็กไทยยังไม่เปิดใจในการเรียนภาษาอังกฤษ ผลสัมฤทธิ์ทางด้านภาษาอังกฤษยังไม่ได้ ทั้งๆ ที่เรียนมาตั้งแต่เด็ก”

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงในการอุดมศึกษาไทยทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่า

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสารของอาเซียนคือภาษาอังกฤษ ซึ่งได้กลายเป็นอุปสรรคที่สำคัญของประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น ทักษะการฟังของคนไทยต่อภาษาอังกฤษขาดความสนใจและใส่ใจอย่างจริงจังเนื่องจากไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับ และบางคนมองว่า ภาษาเป็นเรื่องชั้น

ผู้อำนวยการศูนย์พม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร มีคำแนะนำเพิ่มเติมว่า “ภาษาอังกฤษแสดงถึงการมีสถานภาพและสังคมที่สูง แม้ว่ามันจะไม่เกี่ยวกับเรื่องสามัญสำนึก อันที่จริงแล้วภาษาไม่ได้เกี่ยวกับสมอง แต่เป็นเรื่องของทักษะ จึงควรมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ” (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วันที่ 18 สิงหาคม 2558)

สำหรับมาตรการที่กระทรวงศึกษาธิการ (2558 ข) ต้องดำเนินการเพื่อปรับปรุงสมรรถนะทางด้านภาษาต่างประเทศของบัณฑิตนั้น คือ มอบหมายให้ สกอ. จัดทำนโยบายให้นักศึกษาทุกคนต้องทดสอบภาษาอังกฤษหรือภาษาอาเซียนก่อนจบการศึกษา โดยจะรายงานผลสอบไว้ในใบรับรองผลการศึกษาด้วย จะเริ่มใช้กับนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2559

1.1.5.4 คุณภาพของนักศึกษาและบัณฑิตในอนาคต

การดำเนินชีวิตและการปรับตัวในสถานการณ์ใหม่ๆ ของเยาวชน นักศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตได้รับอิทธิพลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อิทธิพลของสื่อมวลชน ระบบ

การศึกษา และอุตสาหกรรมใหม่ รวมทั้งการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และความคิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เยาวชน นักศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิต กำลังเผชิญหน้ากับรูปแบบใหม่ของชีวิตการทำงานที่มีความแตกต่างไปจากสถานการณ์การทำงานในปัจจุบัน และต้องมีความเชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะด้าน ดังนั้นคุณลักษณะที่ขาดไม่ได้สำหรับการทำงานในยุคใหม่ ได้แก่ การมีทักษะในการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การรู้จักแก้ปัญหา การยอมรับความเสี่ยงที่เกิดจากการวางแผนและการสร้างสรรค์ การมีความรับผิดชอบสำหรับต่อตัวเองและคนอื่น ๆ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขสังคมโลกาภิวัตน์

ผลงานวิจัยที่ผ่านมา ตลอดจนกระแสสังคมได้สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพของผลผลิตด้านผู้เรียนและบัณฑิตยังมีจุดอ่อนในทุกระดับเชื่อมโยงกันทั้งทักษะภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียน และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงทักษะวิชาชีพซึ่งต้องเผชิญกับการแข่งขันในตลาดมากขึ้น ดังเช่นข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นตรงกันว่า คุณภาพของบัณฑิตของไทยในระดับประเทศอ่อนด้อยมาก โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งกล่าวว่า “ได้คุยกับผู้ใช้บัณฑิต สภาอุตสาหกรรม หอการค้า เขาบอกว่าบัณฑิตที่จบมาทำงานไม่ได้ทันที ต้องมาเทรน ไม่มีความอดทน และมีปัญหาหลายเรื่อง” นอกจากนี้ ทั้งบัณฑิตและนักศึกษาไทยมีจุดอ่อนด้านภาษาอังกฤษมาก และนักศึกษามีความกังวลเรื่องของการใช้ภาษาอังกฤษสื่อสาร “ดังนั้นในการยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่ามองเพียงแค่การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แต่ต้องมองไกลไปถึงความเป็นพลโลกเพราะว่าโลกมันหมุนไปเร็วมาก ซึ่งต้องเตรียมพร้อมให้เป็นเขาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ สามารถทำงานได้ทั้งในภูมิภาคอาเซียนและภูมิภาคอื่นๆ ได้”

ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกอ. ในการสนทนากลุ่ม ได้ชี้ประเด็นว่า

สกอ. และสถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ก็พบปัญหาความไม่สมดุลเนื่องจากมีนักศึกษาต่างชาติมาแลกเปลี่ยนมากขึ้น แต่นักศึกษาไทยจะไปแลกเปลี่ยนได้บางส่วนเพราะมีปัญหาค่าใช้จ่ายและภาษา

ความไม่พร้อมด้านคุณภาพผู้เรียนและบัณฑิตของสังคมไทยในการขับเคลื่อนสู่ประชาคมอาเซียนนั้น สอดคล้องกับทัศนะของ Sir Michael Barber นักการศึกษาชาวอังกฤษ ที่ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบระบบการศึกษานานาชาติให้กับบริษัทที่ปรึกษา และนำเสนอผลงานวิจัยซึ่งเป็นการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศต่างๆ ในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมา และพบว่าในส่วนของประเทศไทยนั้น การประเมินผลนักเรียนในโครงการ PISA (Programme for International Student Assessment) ที่ผ่านมา ประเทศไทยยังตามหลังอีกหลายประเทศในอาเซียนและทำคะแนนได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโออีซีดี (รัฐพงศ์ บุญญาบุตร, 2556)

นอกจากนี้ รองเลขาธิการ สกอ. กล่าวว่า

คุณภาพของบัณฑิตในเรื่องข้อจำกัดทางภาษาทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาเพื่อนบ้าน เป็นอุปสรรคสำคัญของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เด็กไทยไม่สนใจ ไม่มีแรงจูงใจเรียนภาษาเพื่อนบ้าน ในขณะที่

ประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ พูดภาษาไทยได้ สาเหตุของปัญหา คือ การศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ครูส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาแต่ไม่ได้นำสิ่งที่พัฒนามาพัฒนา
เด็ก ครูจะพัฒนาเพื่อทำผลงานเพื่อรับการประเมินวิทยฐานะเท่านั้น
ครูขาดการพัฒนาการเรียนการสอน ขาดจิตวิญญาณของความเป็นครู
การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่สำคัญมาก มันคือ ตัวป้อนของอุดมศึกษา
จะเห็นได้ว่า การศึกษาในสายอาชีวะพบเด็กอ่านไม่คล่องเป็นจำนวนมาก
ซึ่งเขาต้องใช้พื้นฐานการคำนวณ (ข้อมูลการสัมภาษณ์วันที่ 3 เมษายน
2558)

1.1.5.5 การขาดแคลนบุคลากรด้านงานเทคนิคและอาชีวศึกษา

ในประเทศไทย มีบัณฑิตสำเร็จการศึกษาสาขาสังคมศาสตร์จำนวนมาก ในขณะที่
ที่สาขาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอาชีวศึกษามีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านนี้จำนวนน้อยกว่าที่คาดไว้
เนื่องจากนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนเพียงร้อยละ 34 เท่านั้นที่เรียนต่อด้านอาชีวศึกษา ขณะที่
ร้อยละ 66 เรียน ต่อสายสามัญศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556;
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557) จึงอาจกล่าวได้ว่า การผลิตแรงงานไม่ตรงกับความต้องการกำลัง
แรงงาน ด้วยเหตุนี้ ทรัพยากรบุคคลในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะแรงงานสายอาชีพจึงยัง
มีความต้องการสูงมาก

ในการแก้ปัญหาที่ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายปัจจุบันเกี่ยวกับสัดส่วน
ของนักเรียนในการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพเป็น 49:51 เพื่อบรรลุเป้าหมายการผลิตและการพัฒนา
แรงงานในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม พบว่า ในหมู่แรงงานไทยยังขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นที่จะเป็น
แรงงานที่มีคุณภาพ อาทิ ทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ การประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์และความรู้เกี่ยวกับ
ไอที ความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้รูปภาพ (figure application)
พื้นฐานการคำนวณ ทักษะการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ การวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมากขึ้นเพื่อพัฒนาพนักงานใหม่ให้มี
ทักษะการทำงานที่ตรงกับการใช้งาน กระทรวงศึกษาธิการได้มีการสำรวจในปี พ.ศ. 2550 (อั่งในยูเนสโก,
2012) พบว่า พนักงานในสถานประกอบการที่มีความรู้ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่านั้นมีเพียงร้อยละ 10
ของการจ้างงานทั้งหมด และยังคงมีตำแหน่งงานที่ว่างจำนวนมากเนื่องจากผู้สมัครส่วนใหญ่ยังขาดทักษะ
พื้นฐานและทักษะทางเทคนิคซึ่งเป็นที่ต้องการผู้ประกอบการ จึงมีการเข้าออกของพนักงานในอัตราสูง
เนื่องจากบริษัทมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นเพื่อคัดเลือกแรงงานที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นสภาพปัญหาที่สอดคล้อง
กับข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วว่า (ภาพที่ 4.6) คุณวุฒิทางการศึกษาของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสายอาชีพ
เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลยังจำกัดอยู่ในระดับปริญญาโทและปริญญาตรี
เป็นส่วนใหญ่ จึงอาจจะส่งผลให้อาจารย์มีงานวิจัยที่เป็นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนน้อย

นอกจากนี้ จากการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ชี้ให้เห็นว่า
ทัศนคติและค่านิยมของผู้ปกครองและนักเรียนที่ต้องเรียนต่อระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ได้ปริญญา และค่านิยมที่

มีทัศนคติไม่ดีต่อการทำงานระหว่างเรียน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีผู้มาเรียนสายอาชีวะน้อยกว่าสายสามัญ ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า

ปัจจุบันคนไทยกำลังได้รับบทเรียน ปริญญาไม่ใช่คำตอบ คนจบปริญญาตกงานมีเยอะ จึงเห็นว่า เด็กจบ ม.ปลาย ควรไปทำงานหาประสบการณ์ก่อน เรียนในระดับอุดมศึกษา ถ้าไม่มีเงิน คือ ไม่เรียน พ่อแม่ไม่ต้องส่งเสีย ให้ลูกทำงานส่งตัวเองเรียน เขาจะได้เห็นคุณค่าของการศึกษาคด้วยตัวของตัวเอง ไม่ได้ถูกบังคับให้เขาเรียนโดยไร้จุดหมาย

1.1.5.6 ความจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้รับการวิจารณ์อย่างมากเกี่ยวกับคุณภาพของระบบ งบประมาณและความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งผลให้บัณฑิตไทยอ่อนแอ ไม่พร้อมที่เข้าสู่การแข่งขันเชิงเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคอาเซียนและระดับโลกได้ ดังจะเห็นได้จาก ผู้บริหารระดับสูงของ สกอ. กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องเผชิญกับปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินภารกิจ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ ข้อจำกัดทางด้านกำลังคน กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กระแสการแข่งขันที่รุนแรง รวมทั้งการขยายตัวของจำนวนนิสิตนักศึกษาภายในสถาบัน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นเรื่องที่ท้าทายและสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558 ค) ซึ่งสอดคล้องกับรองเลขาธิการ สกอ. ที่กล่าวว่า

งบประมาณในระดับอุดมศึกษามีจำนวนจำกัด มหาวิทยาลัยหลายแห่งบ่นเรื่องงบประมาณด้านวิจัยไม่พอเพียงโดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ถูกจัดสรรไปที่การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวะ เราจะเห็นว่า กลุ่มมหาวิทยาลัยสนับสนุนให้มีการแยกออกจากกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากกระทรวงมักมองว่ามหาวิทยาลัยดูแลตัวเองได้ แต่ในความเป็นจริง หากเราแยกออกมาเป็นกระทรวงของตนเองจะมีอิสระในการบริหารงบประมาณเองได้มากกว่า (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

จากการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิจาก สกอ. ชี้แจงว่า ในช่วงการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมที่เข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น โครงการต่างๆ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเต็มที่ แต่เมื่อดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง สกอ. ถูกตัดงบประมาณเหลือเพียงครึ่งหนึ่ง โครงการหลายโครงการต้องยกเลิกหรือปรับเป้าหมายการดำเนินการ ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งตั้งข้อสังเกตว่า

ตอนสร้างความตระหนักที่จะให้สังคมไทยสนใจเรื่องอาเซียนรัฐก็ใช้งบประมาณมากมาย แต่พอระยะหนึ่งที่ต้องสร้างคุณภาพ งบประมาณกลับลดลง... จริง ๆ แล้ว ในขั้นพัฒนาคุณภาพต้องใช้งบประมาณมากขึ้น จึงมองว่ารัฐมีความจริงจังในการผลักดันเข้าสู่ประชาคมหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องความชอบธรรมทางการศึกษา นโยบายรัฐมีกลยุทธ์ชัดเจนหรือเปล่านั้นรู้สึกว่าเป็นการเมืองเกินไป...เรื่องงบประมาณเป็นเรื่องใหญ่พอสมควร ซึ่งต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกลยุทธ์และถือว่าเป็นเรื่องคุณภาพการวางแผนระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ สกอ. จึงต้องใช้ความพยายามให้มากขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการเป็นผู้รับผิดชอบการจัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีนโยบายใช้เรื่องการเงินงบประมาณเป็นกลไกตรวจสอบการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองมาตรฐานการศึกษาของชาติ นอกจากนี้มีนโยบายการให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (Income Contingent Loan - ICL) สำหรับช่วยนักศึกษาให้มีค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียนระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งสามารถทำเรื่องกู้ยืมเงินนี้เป็นค่าเล่าเรียนจากรัฐบาล และนักศึกษาจะต้องชำระคืนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาภายหลังจากที่พวกเขาเริ่มงานทำ นโยบายเหล่านี้จึงเป็นการตอบสนองยุทธศาสตร์การผลิตบัณฑิตอย่างก้าวกระโดดในสาขาที่ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (UNESCO, 2006)

1.1.5.7 ความเชื่อมโยงมาตรฐานระดับภูมิภาคอาเซียนกับความต้องการในระดับท้องถิ่น

ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องกำหนดเป้าหมายเพื่อบรรลุมาตรฐานทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยของไทยส่วนใหญ่มีความพยายามที่จะจัดการศึกษาอย่างยืดหยุ่นและหลากหลายเพื่อที่จะสามารถจัดการศึกษาได้ครอบคลุมตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียนในทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจของประเทศได้ แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณภาพของบัณฑิตที่ต้องเทียบเคียงได้ทั้งในระดับภูมิภาคอาเซียนและระดับสากล และมีความพยายามเพิ่มขึ้นในการพัฒนาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงอื่น ๆ ในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้ ก่อให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ว่า แนวทางการจัดการศึกษาของอุดมศึกษานั้นได้ละเลยท้องถิ่นและจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริงหรือไม่เพียงใด ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต้องแสวงหาทางสร้างความสมดุลในการพัฒนาทั้งระดับภูมิภาคและระดับสากล โดยไม่ละเลยที่จะสนับสนุนสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในระดับท้องถิ่นของตน ดังนั้น จึงเป็นความท้าทายของการอุดมศึกษาไทยที่จะต้องขับเคลื่อนชุมชนระดับท้องถิ่นสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนโดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในระดับท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยในภูมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏ และวิทยาลัยชุมชน (UNESCO, 2006) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้มากขึ้น และมีกิจกรรมการวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของระติกรณ์ นิยมะจันทร์ (ม.ป.ป.) ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการทำงานร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะเครือข่ายที่มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่เป็นจุดแข็ง

ของแต่ละสถาบันร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนเป็นรูปธรรมและสามารถช่วยเสริมสร้างชุมชนระดับท้องถิ่นให้ขับเคลื่อนไปสู่ประชาคมอาเซียนโดยไม่ถูกปล่อยทิ้งไว้ข้างหลัง

1.2 ผลการศึกษานโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของเมียนมา

1.2.1 วิสัยทัศน์และแผนการจัดการศึกษาของเมียนมา

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเมียนมานั้นเป็นความพยายามของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานในสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเมียนมาที่กำลังเปลี่ยนแปลง โดยมีกรมอุดมศึกษา ทำหน้าที่วางแผนนโยบายและดำเนินการด้านอุดมศึกษาของประเทศ รับผิดชอบการจัดการศึกษาในรูปแบบของมหาวิทยาลัยใน 3 เมืองสำคัญ คือ มหาวิทยาลัย Yangon มหาวิทยาลัย Mandalay และ มหาวิทยาลัย Manlmyine นอกจากนี้ยังมีสถาบันเทคโนโลยีที่จัดการศึกษาวิชาชีพในระดับสูงที่ใช้เวลาในการศึกษา 4-6 ปี ตามลักษณะวิชา โดยมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา คือ “การสร้างระบบการศึกษาเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อที่จะรู้เท่าทันในยุคของความรู้ – To create an education system that will generate a learning society capable of facing the challenges of the Knowledge Age” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะมีหน้าที่ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของชาติทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการนำแผนพัฒนาการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติไม่ได้เพียงพอเพื่อมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นและสนับสนุนความแตกต่างเท่านั้น แต่ยังเน้นโอกาสการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น (UNESCO, 2004) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะยาว 30 ปี ขึ้นในปี ค.ศ. 2000-2001 ซึ่งกรอบการวางแผนในส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา ประกอบด้วย 36 โครงการ 6 จุดเน้น ดังนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การเน้นการวิจัย การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับปรุงคุณภาพ และการอนุรักษ์เอกลักษณ์ชาติและวัฒนธรรมของชาติ แผนพัฒนาการศึกษาระยะยาว 30 ปีดังกล่าว มีหน้าที่ในการสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษา คุณภาพและการเปลี่ยนแปลง (Accessibility, Quality and Diversity) โดยในเดือนกันยายน ค.ศ. 2012 ได้มีการกำหนดภารกิจหลักในแผน ดังนี้

- 1) การจัดตั้งและขยายจำนวนคณะในมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
- 2) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- 3) การปรับปรุงระบบการสอบเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย
- 4) ปรับปรุงหลักสูตร TVET เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 5) การเพิ่มคุณภาพของข้าราชการระดับบริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่าย

เทคนิค

- 6) การพัฒนาคุณภาพของนักศึกษา
- 7) การปรับปรุงกฎหมายการศึกษาอุดมศึกษาของเอกชน
- 8) การสนับสนุนคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานระดับนานาชาติ
- 9) การก่อตั้งชุมชนทางวิชาการในระดับมหาวิทยาลัย

- 10) การขยายเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยของเมียนมากับมหาวิทยาลัย
นานาชาติ
- 11) การยกระดับการสอนภาษาอังกฤษให้มีมาตรฐานสูงขึ้น
- 12) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
กฎหมายและเศรษฐศาสตร์
- 13) การส่งเสริม สนับสนุนทุนการศึกษาให้กับนักศึกษาที่มีความสามารถพิเศษ
ในด้านศิลปะและวิทยาศาสตร์

แผนพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 36 โครงการซึ่งมีจุดเน้น 6 ประการ
ที่สำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพของการอุดมศึกษาและสนับสนุนการอนุรักษ์เอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ
ในส่วนของ 36 โครงการ ประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2 โครงการ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี
6 โครงการ การเน้นการวิจัย 3 โครงการ การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต 9 โครงการ การปรับปรุงคุณภาพ
15 โครงการ และการอนุรักษ์เอกลักษณ์ชาติและวัฒนธรรมของชาติ 1 โครงการ

1.2.2 กระบวนการนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเมียนมา

1.2.2.1 พัฒนาการด้านนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ด้วยบริบทของเมียนมาภายใต้การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ระบบ
การศึกษาเป็นระบบหนึ่งที่ต้องอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หากพิจารณาถึงประวัติศาสตร์
ด้านการเมือง จะเห็นได้ว่า ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ระหว่าง ปี ค.ศ. 1980 ถึง ค.ศ. 2000 มหาวิทยาลัย Yangon ได้ปิดตัวลง เนื่องจากมีสถานการณ์การเมืองที่
นักศึกษารวมตัวประท้วงกองกำลังทหาร ในช่วงระหว่างตอนปลายของคริสต์ทศวรรษ 1990 รัฐบาลเมียนมาได้
ก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากภายใต้การดูแลของกระทรวงตามภูมิภาคต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
ป้องกันไม่ให้นักศึกษาเข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมือง ตั้งแต่มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาใหม่ขึ้นตามศูนย์กลาง
ภูมิภาคต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาเข้ามาร่วมประท้วงทางการเมืองลดน้อยลง การสอนในระดับต่ำกว่าปริญญาใน
มหาวิทยาลัย Yangon และ มหาวิทยาลัย Mandalay ถูกระงับโดยรัฐบาล ซึ่งดูเหมือนว่าเหตุการณ์ต่างๆ
เหล่านี้จะถูกย้อนกลับไปเหมือนในอดีตที่ผ่านมา (Office of Comprehensive Education Sector Review,
2013c) ซึ่งจากสุนทรพจน์ของบารัก โอบามา ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาเมื่อครั้งที่เดินทางมาเยือนเมียน
มาเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2555 ที่มหาวิทยาลัย Yangon ว่า “มหาวิทยาลัย คือ หัวใจของการเคลื่อนไหวเพื่อ
ประชาธิปไตยในหลายครั้ง ทั้งการต่อต้านอังกฤษเจ้าอาณานิคม และต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารเมียนมา
ซึ่งรัฐบาลเผด็จการก็ได้ทำลายสภาพนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอย่างกว้างด้วยความโกรธแค้น” (Buncombe,
2013) ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นโยบายการพัฒนาอุดมศึกษาของเมียนมา
หยุดชะงักและขาดความต่อเนื่อง

อุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาด้านนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเมียนมาที่
สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนานโยบายที่มีกระบวนการที่ซับซ้อน เนื่องจากการที่การบริหาร
การอุดมศึกษาที่กระทรวงต่าง ๆ มากมายรับผิดชอบการจัดและการพัฒนาในนโยบายที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งการดำเนินงานที่มีจุดเน้นในนโยบายการพัฒนาทักษะและคุณภาพของนักศึกษาแตกต่างกันในแต่ละมหาวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการเพื่อตอบสนองต่อฐานการตลาดเศรษฐกิจที่ทันสมัย และเนื่องจากมีกระทรวงต่าง ๆ ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาอุดมศึกษาหลายกระทรวงทำให้การประสานงานกันระหว่างกระทรวงจึงเกิดอุปสรรคในการออกแบบนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐที่มีข้อจำกัดในด้านทักษะการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา ผนวกกับในส่วนของงบประมาณที่เกี่ยวข้องและความเชี่ยวชาญของบุคลากร ซึ่งเป็นสิ่งที่ปัญหาในการวางกลยุทธ์ ซึ่งกระทบต่อเนื่องกับนโยบายในภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จำเป็นต้องครอบคลุมสาระหลักด้านการศึกษา รวมถึงสาระในประเด็นต่างๆ ของกระทรวงที่รับผิดชอบ ได้แก่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจ้างงาน อุตสาหกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจ การอพยพ สวัสดิการสังคม และการเงินการธนาคารภาครัฐ ซึ่งการสร้างความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายระหว่างกระทรวงต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการประกันประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาและหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนที่อาจเกิดขึ้น (OCED, 2014)

ในส่วนของการพัฒนานโยบายซึ่งต้องดำเนินการโดยยึดกฎหมายการศึกษาเป็นหลัก จากการศึกษาข้อมูล พบว่า กฎหมายการศึกษาของเมียนมา ประกอบด้วย 7 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ กฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐาน กฎหมายการศึกษามหาวิทยาลัย กฎหมายการศึกษาอุตสาหกรรม เทคนิคและอาชีวศึกษา กฎหมายคณะกรรมการภาษาเมียนมา กฎหมายสำนักวิจัยการศึกษาเมียนมา กฎหมายคณะกรรมการการสอบเมียนมา และกฎหมายองค์กรวิจัยประยุกต์ และเนื่องจากปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่กฎหมายการศึกษาขั้นพื้นฐาน กฎหมายการศึกษามหาวิทยาลัย ที่กำหนดขึ้นในปี ค.ศ. 1973 ปรับปรุงในปี ค.ศ. 1983 และ ค.ศ. 1989 และปี ค.ศ. 1998 สำหรับกฎหมายการศึกษาของเมียนมา ปี ค.ศ. 1973 ซึ่งไปแทนที่กฎหมายเดิมเมื่อปี ค.ศ. 1964 ได้รับการปรับปรุงเมื่อปี ค.ศ. 1983 ค.ศ. 1989 และ ค.ศ. 1998 อย่างไรก็ตาม กฎหมายบางส่วนยังคงต้องได้รับการปรับปรุงเนื่องจากยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งกฎหมายการศึกษาถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่ (Mother Law) ซึ่งการศึกษาทุกระดับจะต้องถือปฏิบัติตาม กฎหมายดังกล่าวได้ถูกนำเข้าสู่รัฐสภา เมื่อปี ค.ศ. 2014 ซึ่งหน่วยงานทุกระดับจะต้องปรับร่างกฎหมายตามกฎหมายการศึกษาที่กำลังจะได้รับการปรับทวนใหม่ รองผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาของเมียนมาได้กล่าวถึงกฎหมายการศึกษาว่า:

กฎหมายการอุดมศึกษาตอนนี้อยู่ระหว่างการปรับปรุงและยังไม่ได้ประกาศใช้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของข้อมูลประกอบการปรับปรุงกฎหมายใหม่นี้ได้เสร็จสิ้นลงแล้วแต่ยังคงต้องได้รับคำปรึกษาแนะนำจากภาคประชาชนอื่น ๆ ด้วย ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในรัฐบาลหน้า... ประมาณ 2-3 เดือน (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2558)

1.2.2.2 กระบวนการจัดทำนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ข้อมูลจาก Office of Comprehensive Education Sector Review (2013 a) พบว่า การจัดทำนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะเป็นไปในลักษณะการรวมศูนย์อำนาจ และมีลักษณะ

การสั่งการแบบบนลงล่าง (top-down approach) ส่วนหนึ่งเป็นเพราะระบบการรวมศูนย์อำนาจและธรรมชาติของการสั่งการจากบนลงล่างของระบบการศึกษา ระบบการบริหารส่วนกลางประกอบด้วย รัฐบาล และผู้บริหารของมหาวิทยาลัยจะเป็นองค์กรระดับนโยบายในการรับผิดชอบการจัดสรรงบประมาณและการควบคุมดูแลเรื่องคุณภาพการศึกษา ซึ่งยังไม่มียุทธศาสตร์ใด ๆ ในการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้เกี่ยวข้องในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกับภาครัฐบาล รองเลขาธิการการอุดมศึกษา กล่าวว่า “เนื่องมาจากกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ เราได้มีการประชุมปรึกษาหารือในระดับล่างหลายเวที รวมถึงมหาวิทยาลัย ระดับโรงเรียน ชุมชน ผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากนั้นจึงนำข้อสรุปนำเสนอกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2558)

ในส่วนของการนำนโยบายไปปฏิบัติในหลายกระทรวงที่จัดการอุดมศึกษานั้น ทุกมหาวิทยาลัยในเมียนมาไม่ว่าจะกระทรวงใดก็ตาม จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารท่านเดิมได้กล่าวว่า “เราจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายการอุดมศึกษา ซึ่งมหาวิทยาลัยทุกแห่งจะต้องปฏิบัติตามสิ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมายการอุดมศึกษา” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2558)

ในส่วนของการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการจะรับผิดชอบในการจัดสรรงบประมาณไปยังมหาวิทยาลัยทุกแห่ง รองอธิการบดีในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งกล่าวว่า “กระทรวงศึกษาธิการจะมีหน้าที่จัดสรรงบประมาณให้กับทุกมหาวิทยาลัย แต่มหาวิทยาลัยจะรับผิดชอบในการบริหารจัดการตนเอง” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

1.2.2.3 การแปลงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

ก. การนำแผนสู่การปฏิบัติ

สำหรับการนำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาสู่การปฏิบัตินั้นจะเป็นหน้าที่โดยตรงของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (NEC) ซึ่งมีหน้าที่ในการประสานงานการนำนโยบายของชาติไปสู่การปฏิบัติและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการนำโครงการอบรมไปปฏิบัติและประสานงานการทบทวนและการปรับปรุงโครงการ การให้คำปรึกษาในด้านความร่วมมือกับหน่วยงานระดับนานาชาติและองค์กรทางการศึกษาในการนำโครงการอบรมไปปฏิบัติ รวมทั้งประสานงานการนำแผนพัฒนาการศึกษาระยะยาว 30 ปี ของเมียนมาไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสภาวิชาการของมหาวิทยาลัยจะรับนโยบายลงสู่การปฏิบัติในระดับมหาวิทยาลัย โดยมีภารกิจหลักในการดำเนินโครงการที่กำหนดจากรัฐบาลมาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งเสนอแนะโครงการวิจัยพิเศษที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติ ซึ่งแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีคณะกรรมการด้านวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย อธิการบดีเป็นประธาน และมีกรรมการ ได้แก่ คณบดี หัวหน้าภาควิชา ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกในแต่ละสาขาวิชา ผู้อำนวยการสถาบันหรือวิทยาลัย และผู้อำนวยการสำนักเลขานุการมหาวิทยาลัย เป็นเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าว มีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ทบทวนหลักสูตรการฝึกอบรมและการให้คำแนะนำสำหรับการปรับปรุง CUAB จัดการสอนและการประกาศ

ผลการสอบ การอนุมัติปริญญาบัตร อนุมัติปริญญา ประกาศนียบัตร และรางวัล การทบทวนและจัดพิมพ์ตำรา และการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้กับคณาจารย์ รวมทั้งให้คำแนะนำการเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

สำหรับในส่วนของจัดการตนเองเกี่ยวกับการเงินของสถาบันอุดมศึกษาที่ปรากฏในกฎหมาย การศึกษามหาวิทยาลัย ปี ค.ศ. 1973 นั้น การประมาณการงบประมาณของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องได้รับการรับรองจากรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่ว่างงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจะต้องฝากไว้ในบัญชีธนาคารของแต่ละของรัฐ และเพื่อที่จะได้มั่นใจว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดจะได้รับความเห็นชอบให้ดำเนินการโดยรัฐ แต่เนื่องจากมีหลายกระทรวงที่รับผิดชอบดูแลการบริหารจัดการอุดมศึกษาและมีรูปแบบการบริหารงานที่แตกต่างกัน รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของเมียนมาทางตอนบน (Upper Myanmar) 46 แห่ง และ ส่วนของเมียนมาตอนล่าง (Lower Myanmar) 66 แห่ง อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของรัฐบาล (Office of Comprehensive Education Sector Review, 2013c)

ข. การประกันคุณภาพและมาตรฐานการอุดมศึกษาของเมียนมา

ข้อมูลจาก Institute of International Education (IIE) (2013) แสดงให้เห็นว่ายังไม่มีกลไกหรือมาตรฐานในการประกันคุณภาพการศึกษาในการอุดมศึกษาของเมียนมา นอกจากนี้ Office of Comprehensive Education Sector Review (2013c) ระบุว่า ยังไม่มีกลไกที่เป็นทางการในการจัดการประเมินว่าการจัดการอุดมศึกษาของเมียนมาตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน คณาจารย์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคม นอกจากนี้ ยังไม่มีการรับรองระเบียบ กฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรฐานทางวิชาการ และคุณภาพการศึกษา ข้อมูลจากรองเลขธิการการอุดมศึกษาที่กล่าวถึงอัตราการจ้างงานของบัณฑิตที่จบการศึกษาระบุว่า “มันขึ้นอยู่กับขอบเขตการศึกษาและตลาดการจ้างงาน ปัจจุบันเรายังขาดข้อมูลสำคัญจากกระทรวงอื่น ๆ ที่จัดการการอุดมศึกษา เนื่องจากบางสถาบันการศึกษาอยู่ภายใต้กระทรวงอื่น และที่สำคัญคือ มหาวิทยาลัยของเรามีลักษณะเป็นการจัดการตนเอง” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2558)

เมียนมาเป็นประเทศสมาชิกหนึ่งของเครือข่ายคุณภาพเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Quality network) เครือข่ายการประกันคุณภาพอาเซียน (ASEAN Quality Assurance Network) เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network) สมาคมแห่งสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา (Association of Southeast Asian Institutions of Higher Learning) และสมาคมมหาวิทยาลัยแปซิฟิก (Association of Pacific Rim Universities) แม้ว่า เมียนมาจะเป็นสมาชิกระดับนานาชาติในหลายองค์กร แต่อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยในเมียนมายังคงอยู่ในระดับเริ่มต้นของการปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งอุปสรรคสำคัญ คือ การขาดอิสระในการบริหารจัดการตนเองของสถาบันอุดมศึกษาและการตัดสินใจแบบรวมอำนาจจากส่วนกลาง

รายงานของ SEAMEO RIHED (2012) ระบุว่า เมียนมายังคงไม่มีระบบการประกันคุณภาพภายนอกที่เป็นระดับชาติ สภามหาวิทยาลัยของแต่ละแห่งจะทำหน้าที่รับผิดชอบกับการประกันคุณภาพภายในของตนเองและรายงานผลไปยังกระทรวงศึกษาธิการ อธิการบดีท่านหนึ่งกล่าวถึงระบบการประกันคุณภาพไว้ว่า:

เรามีการสัมมนาในประเด็นเหล่านี้ในการพัฒนาการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐาน รวมทั้งตัวชี้วัดในการติดตามผล จนถึงวันนี้ เรายังไม่สามารถปฏิบัติงานในการพัฒนาการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐาน แต่ประธานของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีการพบปะกัน สัมมนาด้วยกันเพื่อจะสนทนากันว่าจะทำอย่างไรในการยกระดับคุณภาพของหลักสูตรของเรา (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยท่านหนึ่งกล่าวเสริมว่า:

ประชาคมขามหาวิทยาลัยในเมียนมาจะมารวมตัวกันเพื่อประชุมในการปรับบททวนหลักสูตรในสาขาต่าง ๆ นี่คือวิธีการของเราในการที่จะยกระดับหลักสูตรและรายวิชาที่สอนของมหาวิทยาลัยในประเทศของเรา เช่น นักเรียนในสาขาวิชาเคมีในเมียนมาจะเรียนในหลักสูตรเดียวกัน การสัมมนาที่เกิดขึ้นก็จะสามารถปรับหลักสูตรที่จะใช้ให้กับทุกมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในสาขาเดียวกัน (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

1.2.2.4 การติดตามประเมินผล

สำหรับการติดตามแผนงาน จะมีทีมงานที่เรียกว่า CESR (Comprehensive Education Sector Review) ซึ่งจัดตั้งโดยรัฐบาลและทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในหลากหลายกลุ่ม บทบาทของ CESR คือ การกำกับติดตามแผนงานของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง รองเลขาธิการการอุดมศึกษา ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า:

เรามีทีมที่เรียกว่า CESR (Comprehensive Education Sector Review) ที่กำหนดและติดตามแผนงาน ดังนั้นเราจึงพยายามที่จะจัดตั้งแผนงานระยะยาวเป็นเวลา 5 ปี สำหรับการติดตามแผนงาน เราได้จัดตั้งทีมงานประกอบด้วยบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2558)

เป็นที่น่าสังเกตว่า CESR มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับรายงานข้อมูลจากส่วนที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสะท้อนผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ และรายงานข้อมูลสำคัญไปยังรัฐบาลกลางเพื่อการปฏิรูปการศึกษา รองเลขาธิการการอุดมศึกษาเพิ่มเติมว่า:

CESR ได้ถูกจัดตั้งขึ้นประมาณปี 2011 และ การดำเนินงานระยะที่ 1 สิ้นสุดลงเมื่อปี 2013 จากการรายงานผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง

ปฏิรูปหน่วยงานทางการศึกษา ...CESR จะทบทวนบริบททางการศึกษา และรายงาน
กระทรวงศึกษาธิการเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน
2558)

1.2.3 นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเมียนมาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

1.2.3.1 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนของเมียนมา: ผลกระทบต่อการอุดมศึกษา

เมียนมาได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี ค.ศ. 1997 และได้มีการเตรียมความพร้อมหลายประการเพื่อควมมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดตั้งหน่วยงานในการดูแลกิจการที่ต้องสัมพันธ์กับองค์กรอาเซียนโดยตรง โดยมีแนวคิดว่าการเข้าเป็นสมาชิกของอาเซียนจะเปิดโอกาสให้เมียนมาได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอื่นในภูมิภาคอาเซียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังทำให้เมียนมา รู้สึกมีความมั่นคงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ในการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติเข้ามาในเมียนมาให้มากยิ่งขึ้น (พรพิมล ตรีโชติ และคณะ, 2549) จะเห็นได้ว่า ประเด็นทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลักที่เมียนมาให้ความสนใจเป็นอันดับแรกในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน ซึ่งจากข้อมูลพบว่า เมียนมาได้ใช้ประโยชน์จากข้อตกลงต่าง ๆ ของอาเซียนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการส่งออกของเมียนมาไปยังประเทศอาเซียนซึ่งมีปริมาณสูงถึง ร้อยละ 46.8 ในขณะที่นำสินค้าเข้าประเทศถึงร้อยละ 49.3 ในปี ค.ศ. 1996/1997 อาเซียนจึงเป็นตลาดสำคัญของการค้าระหว่างประเทศของเมียนมา (Swe & Hlow, 1998) และได้กำหนดมาตรการและกลไกการดำเนินการด้านความร่วมมือด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุดมศึกษาไว้หลายประเด็น เช่น

- การเร่งรัดการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในทุกภาคเศรษฐกิจ โดยอาศัยการศึกษาที่มีคุณภาพ การฝึกอบรมเพื่อยกระดับความชำนาญและความสามารถต่าง ๆ

เมียนมาเชื่อว่า จากมาตรการดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และหากประชาชนมีเศรษฐกิจดีขึ้น ความไม่พอใจของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลจะลดน้อยลง ซึ่งจะส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเมียนมาจะมีความมั่นคงยิ่งขึ้น รวมทั้งประเด็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจะอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือของอาเซียนด้านสังคมวัฒนธรรม (ASCC) นั้น แม้จะมีการพูดถึงอยู่บ้างในระหว่างรัฐบาล หากแต่รายละเอียดยังคงดูเหมือนยังคลุมเครืออยู่มาก รวมทั้งกลไกต่างๆ ในการพัฒนาความร่วมมืออาเซียนในด้านสังคมวัฒนธรรมยังคงอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาอยู่ (พรพิมล ตรีโชติ และคณะ, 2549)

1.2.3.2 การกำหนดมาตรฐานการอุดมศึกษา

Office of Comprehensive Education Sector Review (2013a) ได้มีข้อเสนอว่า นโยบายในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนนั้น ระบบการศึกษาของเมียนมาควรที่จะเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจและโอกาสในการจ้างงาน สิ่งเหล่านี้ ถูกคาดการณ์ว่ายิ่งหากต้องการให้ระบบเศรษฐกิจของเมียนมามีศักยภาพมากเท่าไร ย่อมยิ่งต้องการแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญที่มีทักษะสูงมากขึ้นเท่านั้น และบุคคลเหล่านี้ควรจะมา

จากระบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ หลักสูตรวิชาที่ควรจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยควรประกอบด้วย ความรู้และเทคนิคสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และเป็นที่น่าสังเกตว่า ASEAN กำลังจะจัดตั้งสมาคมการค้าเสรีเพื่อที่จะสนับสนุนให้เกิดการเคลื่อนไหวตลาดแรงงานในประเทศสมาชิก จึงได้มีการกำหนดกรอบคุณวุฒิระดับภูมิภาค (Regional Qualification Framework - RQF) ขึ้น ซึ่งเมียนมาเองก็ได้มีการกำหนดกรอบคุณวุฒิระดับชาติ (National Qualification Framework - NQF) ขึ้นแล้วและมีการเชื่อมโยงไปสู่มาตรฐานระดับภูมิภาคภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงแรงงาน การจ้างงานและความปลอดภัยทางสังคมของเมียนมา และยังมีอีกหน่วยงานหนึ่ง คือ หน่วยงานมาตรฐานทักษะฝีมือระดับชาติ (The National Skills Standard Authority - NSSA) ที่จัดตั้งขึ้นจะมีหน้าที่ในการกำหนดกฎหมายใหม่ การกำหนดมาตรฐาน และการให้ประกาศนียบัตรแก่ผู้ที่มีแรงงานที่มีทักษะฝีมือสูง

Office of Comprehensive Education Sector Review (2013a) ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในวิชาเฉพาะโดยเลือกเรียนตามความต้องการด้านตลาดแรงงาน และควรเสนอโปรแกรมในแต่ละระดับอย่างเหมาะสม รวมทั้งควรยกระดับมาตรฐานการทดสอบเมื่อจบจากโรงเรียนมัธยมให้สูงขึ้น เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในการสอบผ่านเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะ TVET และสำหรับโอกาสในการได้รับการจ้างงานมากขึ้น

เนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเมียนมายังต้องการกระบวนการพัฒนาการอุดมศึกษาและนโยบายที่สำคัญเพื่อสนับสนุนนโยบายของอาเซียน รองเลขาธิการการอุดมศึกษาให้ความสนใจต่อการกำหนดมาตรฐานการศึกษาว่า:

เรากำลังดำเนินการในส่วนของการกรอบคุณวุฒิระดับชาติ (NQF) โดยปกติแล้ว เรามีประกาศนียบัตรจนถึงปริญญาเอกอยู่ 8 ระดับ แต่ในขณะนี้ เราอยู่ระหว่างการดำเนินงาน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ภายใต้ NQF เราจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพและการกำหนดคุณวุฒิ TVET ซึ่งขณะนี้กำลังเสนอรัฐสภาเพื่อรอความเห็นชอบ ถ้าเรามีกฎหมายสำหรับ TVET และเรามีหน่วยงานรับผิดชอบ หน่วยงานเหล่านี้จะทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการศึกษาของ ASEAN และการส่งเสริมการทำงานในประเทศสมาชิก ในบางกระทรวง เรามีการฝึกอบรมทางวิชาชีพ เช่น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม หรือกระทรวงการท่องเที่ยว ซึ่งอบรมแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร เท่าที่ผมทราบ ขณะนี้ เรามีเกียรติบัตรอยู่ 4 ระดับ ซึ่งสามารถได้ในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งผมคิดว่าส่วนนี้จะเป็นการสนับสนุนประชาคมอาเซียน (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2558)

เมื่อพิจารณาถึง Mutual Recognition Arrangements หรือ MRAs ซึ่งเป็นข้อเสนอของประชาคมอาเซียนในการสนับสนุนให้เกิดการเคลื่อนไหวการจ้างงานเสรีในกลุ่มประเทศสมาชิก รองเลขาธิการการอุดมศึกษาได้กล่าวว่า:

ในส่วนของ MRA ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 8 สาขาวิชาซึ่งพื้นที่ สิ่งเหล่านี้จะสนับสนุนความเป็นอาเซียน ซึ่งเราได้เตรียมการสิ่งเหล่านี้ไว้แล้ว เราได้จัดเตรียม NQF และพยายามกระจายสิ่งเหล่านี้ให้ทุกสาขา ไม่เพียงแต่เฉพาะการศึกษาเท่านั้น แต่จะต้องเป็นทั้งในด้านการค้า การลงทุน ฯลฯ เพื่อปรับปรุงภาคเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

อีกหนึ่งความเห็นจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยซึ่งได้กล่าวเสริมว่า:

ไม่เพียงแต่มหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกระทรวงอื่นและสถาบันอื่นที่จัดการอุดมศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด พิจารณาถึงประเด็นของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนและความท้าทายที่เรา กำลังเผชิญอยู่ เมียนมาเป็นประเทศที่มีจุดเน้นหลัก คือ เสถียรทางด้านเศรษฐกิจซึ่งเรามีทรัพยากรและการค้าขายกับประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนมาโดยตลอด ในส่วนอีก 2 เสถียร คือ ด้านการเมือง และด้านสังคม วัฒนธรรมจะต้องก้าวไปพร้อม ๆ กับ เสถียรด้านเศรษฐกิจที่กำลังเผชิญกับปัญหาอุปสรรคและความท้าทาย ซึ่งเป็นสิ่งที่เรากำลังกังวลมากในประเด็นเศรษฐกิจ (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

1.2.3.3 ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างชาติ

ภายหลังจากการเปิดประเทศ เมียนมาได้มีความพยายามในการสร้างเครือข่ายในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในปี ค.ศ. 2014 เมียนมาได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในด้านศักยภาพและการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากปัจจัยทางด้านการเมือง นอกจากนี้ Institute of International Education (2013) ยังระบุว่า เมียนมายังไม่มีการเตรียมการโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนให้เกิดหุ้นส่วนทางวิชาการระดับนานาชาติ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารการแลกเปลี่ยนข้อมูลงานวิจัยในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งแต่เดิมนั้นการบริหารงานวิชาการยังคงอยู่ภายใต้การดำเนินงานแบบรวมอำนาจ ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานเล็ก ๆ ระดับนานาชาติอยู่ในกองทัพที่ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนข้อมูล แต่หน่วยงานต่างชาติที่เข้าไปทำงานด้านวิชาการยังประสบปัญหาในการเข้าถึงข้อมูล แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อมูลที่ระบุว่า มหาวิทยาลัยในเมียนมามีความพยายามและความเต็มใจในการให้ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างชาติในการแลกเปลี่ยนคณาจารย์และประยุกต์งานวิชาการมาใช้ภายใต้บรรยากาศที่เป็นอยู่

1.2.3.4 ผลสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายการอุดมศึกษาของ ASEAN

มหาวิทยาลัย Yangon และสถาบันเศรษฐศาสตร์แห่ง Yangon ได้เข้าเป็นสมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ในปี ค.ศ. 2012 นอกจากนี้ สถาบันเทคโนโลยีแห่ง Yangon สถาบันเทคโนโลยีแห่ง Mandalay มหาวิทยาลัยคอมพิวเตอร์แห่ง Yangon และ มหาวิทยาลัยคอมพิวเตอร์แห่ง

Mandalay ได้ทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยนานาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับศูนย์กลางความเป็นเลิศในการพัฒนาการศึกษาทางวิชาชีพ สำหรับมหาวิทยาลัยอื่นก็มีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยอื่นในภูมิภาคอาเซียน

ในปี ค.ศ. 2011 มีนักศึกษา 201 คนที่ได้รับการฝึกอบรมในระดับนานาชาติ ประกอบด้วยการฝึกอบรม 99 ครั้ง การศึกษาดูงาน 50 ครั้ง ศึกษาตามหลักสูตร 43 หลักสูตร และมีนักศึกษาจบระดับปริญญาเอก 9 คน ในปี 2012 มีการฝึกอบรม 63 ครั้ง การศึกษาดูงาน 12 ครั้ง มีนักศึกษา 15 คนที่ได้รับการฝึกอบรมศึกษาตามหลักสูตร และมีนักศึกษาจบระดับปริญญาเอก 1 คน (Office of Comprehensive Education Sector Review, 2013 a)

รองอธิการบดีของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งกล่าวว่า:

มหาวิทยาลัยของเราเป็นสมาชิกของมหาวิทยาลัยอาเซียนที่ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN) เครือข่ายนี้ได้ให้การสนับสนุนการฝึกอบรม การประกันคุณภาพให้กับทีมคณาจารย์ของเรา แล้วเราก็ขยายผลการอบรมให้กับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในเมียนมา ซึ่งคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในเมียนมาได้รับการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับกรอบคุณวุฒิระดับชาติ หรือ NQF แล้ว เพื่อที่จะดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

กล่าวโดยสรุปจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนของเมียนมานั้นจะมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ คือ ประเด็นทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นประเด็นหลักที่เมียนมาให้ความสนใจเป็นอันดับแรกในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน โดยได้ใช้ประโยชน์จากข้อตกลงต่าง ๆ ของอาเซียนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการส่งออก และอาจกล่าวได้ว่าประเด็นทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อประเด็นของการศึกษาในแง่ที่ว่า เมียนมาจำเป็นต้องกำหนดมาตรการและกลไกการดำเนินการเพื่อพัฒนาการอุดมศึกษาไว้หลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเร่งรัดการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการพัฒนาประสิทธิภาพของแรงงานในทุกภาคเศรษฐกิจ ซึ่งได้มีการกำหนดกรอบคุณวุฒิระดับชาติ (National Qualification Framework - NQF) ขึ้นแล้วและมีการเชื่อมโยงไปสู่มาตรฐานระดับภูมิภาคภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงแรงงาน การจ้างงานและความปลอดภัยทางสังคมของเมียนมา รวมทั้งการจัดตั้งหน่วยงานมาตรฐานทักษะฝีมือระดับชาติ (The National Skills Standard Authority - NSSA) ในการกำหนดกฎหมายใหม่ การกำหนดมาตรฐานและการให้ประกาศนียบัตรแก่ผู้ที่มีแรงงานที่มีทักษะฝีมือสูงแต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทางด้านการเมืองของเมียนมายังคงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านศักยภาพการเตรียมการโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนให้เกิดหุ้นส่วนทางวิชาการระดับนานาชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้ว่าเมียนมาจะเห็นความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอันดับต้น ๆ ของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา แต่ข้อจำกัดในสภาพบริบท

ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเมืองภายในประเทศ ก็ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการศึกษาในภาพรวม

1.2.4 ความท้าทายในการนำนโยบายการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

การนำนโยบายการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของเมียนมายังคงประสบกับปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ดังนี้

1.2.4.1 ความเสมอภาค การเข้าถึงการศึกษา การมีอิสระในการเลือกเรียนของนักศึกษา

การพิจารณาถึงความเสมอภาค การเข้าถึงการศึกษาเป็นประเด็นเกี่ยวเนื่องมาจากโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐบาลจัดสรรให้ยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ยังพบประเด็นการจำกัดวงเพื่อไม่ให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐบาล รวมทั้งการกระจายตำแหน่งที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาตามภูมิศาสตร์ จึงทำให้มหาวิทยาลัยหลายแห่งถูกจัดตั้งขึ้นกระจายอยู่ทั่วประเทศ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดูแลมหาวิทยาลัยเหล่านี้มีต้นทุนสูง ทำให้เกิดความไม่เพียงพอในการจัดสรรงบประมาณ ความไม่เพียงพอต่อทรัพยากรการศึกษา และการขาดแคลนคณาจารย์ที่มีคุณภาพในหลายมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ นักศึกษายังประสบปัญหาการขาดอิสระในการเลือกเรียน รวมทั้ง คณาจารย์ และตัวมหาวิทยาลัยเองยังประสบปัญหาการขาดอิสระในการปกครองตนเองและการเข้าถึงการสนับสนุนทุนการศึกษาและโอกาสในการแลกเปลี่ยนหรือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับนานาชาติ (Institute of International Education, 2013)

1.2.4.2 ภาษา

สืบเนื่องจากการประกาศของเมียนมาในปี ค.ศ. 1948 ว่า ภาษาเมียนมาจะเป็นภาษาประจำชาติ ซึ่งใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองที่เป็นภาษาบังคับสำหรับนักเรียน ระดับ 6 ขึ้นไป ในปี ค.ศ. 1981 ได้มีความพยายามที่จะทำให้ภาษาอังกฤษเริ่มบังคับตั้งแต่ระดับ 1 แต่ในขณะเดียวกัน นักเรียนที่มาจากชนเผ่าจำเป็นต้องเรียนทั้งภาษาชนเผ่าของตนเองที่บ้าน และเรียนภาษาเมียนมา และภาษาอังกฤษที่โรงเรียนในเวลาเดียวกันซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้จะประสบปัญหาในพัฒนาความสามารถทางด้านภาษา อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1985 วิชาคณิตศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา เริ่มสอนเป็นภาษาอังกฤษรวมทั้งวิชาเศรษฐศาสตร์ ในปี ค.ศ. 1993

อุปสรรคทางด้านภาษาได้ถูกหยิบยกเข้าไปในการพิจารณาแผนพัฒนาประเทศถือเป็นประเด็นข้อจำกัดประการหนึ่งในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำในรายวิชาหลัก รวมทั้งสาระของหลักสูตรไม่น่าสนใจ จึงส่งผลให้คะแนนการสอบจบการศึกษาตกต่ำ เพียงร้อยละ 30.3 เท่านั้นในปี ค.ศ. 2010-2011 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (Institute of International Education, 2013)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยกล่าวเห็นด้วยกับอุปสรรคในการนำนโยบายการอุดมศึกษา
ลงสู่การปฏิบัติ:

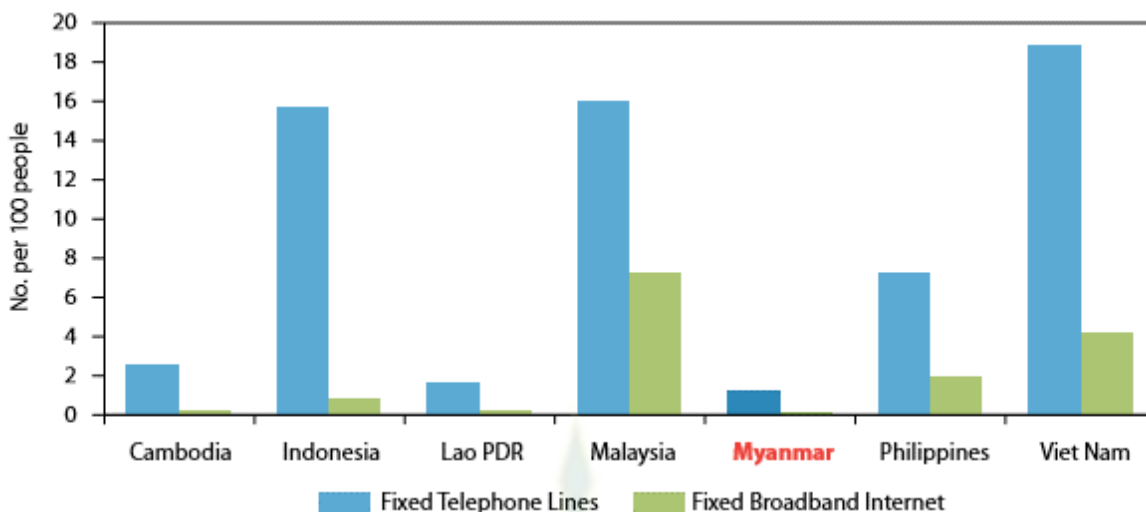
อุปสรรคต่าง ๆ ส่วนใหญ่ที่ปรากฏในประเทศไทยจะคล้าย ๆ กับที่เกิดขึ้นในเมียนมา เช่น งบประมาณ การจัดการ ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยทั่วไป หรือ อาจจะเป็นปัญหาระดับภูมิภาคก็อาจเป็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่ในระดับภูมิภาค เพราะว่าภาษานี้จะเป็นภาษาที่เป็นทางการของอาเซียน (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยอีกท่านหนึ่งกล่าวเสริม:

สำหรับมหาวิทยาลัยของเรา ภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตยใหม่ รัฐบาลได้อนุญาตให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียนซ้ำได้ แต่เนื่องจากข้อจำกัดที่เรารับนักศึกษาจำกัดจำนวน ยกตัวอย่างสาขาของเรา เราจำกัดจำนวนการรับสำหรับนักศึกษาที่ได้คะแนนสูงสุด 50 คนแรก ซึ่งกลุ่มนี้ จะมีศักยภาพในด้านภาษาอังกฤษมาก แต่ในขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยอื่น ๆ ยังคงเผชิญกับปัญหานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคและชนบทที่ห่างไกล ซึ่งนักศึกษาจะยังคงมีจุดอ่อนด้านภาษาอังกฤษมาก (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

1.2.4.3 เทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวก

เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ถือได้ว่า อินเทอร์เน็ตและเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของประเทศรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัยและการสนับสนุนประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อมูลจาก ADB (2012) แสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 26 ของประชากรของเมียนมามีไฟฟ้าใช้ในปี ค.ศ. 2011 ในขณะเดียวกัน โทรศัพท์ในครัวเรือนรวมถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่และการใช้อินเทอร์เน็ตยังมีอยู่ในระดับต่ำ ข้อมูลระบุว่า ร้อยละ 1.26 ของประชากร มีโทรศัพท์ในครัวเรือนใช้ และเพียงร้อยละ 0.03 ที่ลงทะเบียนการใช้อินเทอร์เน็ต ข้อจำกัดในเรื่องอินเทอร์เน็ตและโครงสร้างพื้นฐานทางโทรคมนาคมไม่เพียงแต่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอีกด้วย (Institute of International Education, 2013)

ภาพที่ 4.8 ความหนาแน่นของเครือข่ายโทรศัพท์และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประเทศในอาเซียน
ที่มา: Asian Development Bank. (2012). Myanmar in Transition: opportunities and challenges. Manila: ADB. p.15.

อย่างไรก็ตาม มีเพียงมหาวิทยาลัยจำนวนไม่มากนักที่ได้รับการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากองค์กรนานาชาติ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง กล่าวว่า:

เรามีระบบห้องสมุดออนไลน์ รวมทั้งเรามีฐานข้อมูลออนไลน์จากสำนักพิมพ์ของอินโดนีเซีย ที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ Mr. George Soros (Open Society Foundation) ที่สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับมหาวิทยาลัยของเรา เช่น การอบรมการเข้าถึงข้อมูลออนไลน์ การเชิญบุคลากรของอินโดนีเซียมาแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ในมหาวิทยาลัยของเรามีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และนักศึกษาของเราสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

1.2.4.4 ทรัพยากรมนุษย์

คุณภาพของการศึกษาได้กลายมาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาความก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจสังคมของเมียนมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในขณะที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ไฟฟ้า การธนาคาร การโทรคมนาคม ฯลฯ สถาบันอุดมศึกษาที่ต้องเผชิญกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านตลาดแรงงานที่จะต้องพัฒนากำลังแรงงานเหล่านี้ให้มีคุณภาพที่เพียงพอต่อการพัฒนา

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมของเมียนมา ความต้องการกำลังคนและการจ้างงานถือเป็นเครื่องมือในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น ในสถานการณ์เช่นนี้ จำเป็นอย่างยิ่ง

ที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเพิ่มศักยภาพของกำลังคนให้ตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้เช่นเดียวกันทั้งในด้านบรรยากาศทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรการประเมินผลทั้งภายในและภายนอก การเข้าถึงการศึกษา ความเสมอภาค การเทียบโอนหน่วยกิต พร้อมกับการรองรับการเคลื่อนย้ายผู้เรียนและการนำหลักสูตรไปใช้จริงในสถานประกอบการ (Office of Comprehensive Education Sector Review, 2013 b)

1.2.4.5 การงบประมาณ

ข้อมูลจาก Office of Comprehensive Education Sector Review (2013 c) ได้ชี้ให้เห็นว่า งบประมาณภาครัฐได้จัดสรรให้การศึกษา น้อยมากเพียง ร้อยละ 20 ของงบประมาณทั้งหมด และน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศเวียดนาม ในปี ค.ศ. 2011-2012 สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษา เมื่อเทียบกับ GDP มีเพียง ร้อยละ 0.78 ในปี ค.ศ. 2012-2013 งบประมาณภาครัฐได้จัดสรรให้การศึกษาสูงเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 5.08 และเมื่อเทียบกับ GDP ก็ยังคงได้รับเพียง ร้อยละ 1.43 ในขณะเดียวกัน ข้อมูลจาก ธนาคารโลก แสดงให้เห็นอย่างน่าประหลาดใจว่า ร้อยละ 70 ของค่าใช้จ่ายในการศึกษามาจากรายได้ของครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าอัตราของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศลาวถึง 3 เท่า และ สูงเกือบ 4 เท่า เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของโลก

นอกจากนี้ ข้อมูลจาก Office of Comprehensive Education Sector Review (2013 a) ยังแสดงให้เห็นว่างบประมาณที่จัดสรรให้กับการอุดมศึกษายังมีจำนวนจำกัด และไม่พอเพียง แม้ว่าจะมีหลักฐานที่แสดงว่ารัฐจัดสรรให้การศึกษาถึงร้อยละ 78.3 แต่ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปเงินเดือนของคณาจารย์ซึ่งก็ยังไม่ได้รับในจำนวนจำกัด นอกจากนี้ยังกระทบถึงข้อจำกัดด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ รวมทั้งงบประมาณที่สนับสนุนการวิจัย

1.2.4.6 งานวิจัย

ระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา ได้มีความพยายามในการปรับปรุง รื้อระบบวัฒนธรรมในการทำวิจัยขึ้น ผลที่เกิดขึ้น คือ จำนวนงานวิจัยและการอ้างอิงบทความที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ปรากฏดัง ตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 จำนวนบทความและการอ้างอิงบทความ จำแนกรายประเทศ ระหว่างปี ค.ศ. 2000-2001

ประเทศ	จำนวน	% ที่เพิ่มขึ้น	จำนวน	% ที่เพิ่มขึ้น	จำนวน	ผลกระทบ
	บทความ	2000-2011	บทความที่	2000-2005	บทความที่	ต่อโลก
	2000-2011		อ้างอิง		อ้างอิง	
			2000-2011		2000-2011	
อินโดนีเซีย	8,240	255.16	68,081	-12.37	8.26	0.73
มาเลเซีย	31,814	878.20	139,890	16.60	4.40	0.39
ฟิลิปปินส์	7,130	240.10	65,355	-5.55	9.17	0.81

ประเทศ	จำนวน บทความ 2000-2011	% ที่เพิ่มขึ้น 2000-2011	จำนวน บทความที่ อ้างอิง 2000-2011	% ที่เพิ่มขึ้น 2000-2005	จำนวน บทความที่ อ้างอิง 2000-2011	ผลกระทบ ต่อโลก
ไทย	38,500	463.99	307,161	201.88	7.98	0.70
เวียดนาม	5,207	421.43	31,959	137.03	6.14	0.65
เมียนมา	425	272.22	3,644	176.10	8.57	0.76

ที่มา: Thomson Reuters InCites, Welch 2013 cited in Asian Development Bank. (2013).

จากตารางที่ 4.10 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน จำนวนบทความและการอ้างอิงบทความยังอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม มีหลักฐานแสดงว่าจำนวนบทความและการอ้างอิงบทความมีจำนวนสัดส่วนที่สูงขึ้น ในปี ค.ศ. 2000-2010 และ ปี ค.ศ. 2000-2005 ตามลำดับ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีงานวิจัยของนักศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจำนวนมากแต่โครงการวิจัยเหล่านั้น นักศึกษาจะต้องสนับสนุนทุนวิจัยด้วยตนเอง รวมทั้งยังขาดแคลน โครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนงานวิจัยของนักศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้มีแผนระยะยาวในการเสริมสร้างงานวิจัยและสนับสนุนให้เกิดการวิจัยร่วมกับศูนย์หรือองค์กรวิจัยระดับนานาชาติ ซึ่งมหาวิทยาลัยบางแห่งได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนทุนวิจัยจากนานาชาติ อธิการบดีได้กล่าวเสริมว่า:

คณาจารย์ของเราได้ทำวิจัยจำนวนมากและเป็นวิจัยที่ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันราชภัฏในประเทศไทย และมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กร JAICA ที่ได้มาจัดอบรมปฏิบัติการและสนับสนุนทุนการศึกษาผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN) (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญของไทยได้แสดงทัศนะถึงคุณภาพงานวิจัยของคณาจารย์เมียนมาเมื่อครั้งที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดประชุมทางวิชาการที่เมียนมา ได้กล่าวไว้ว่า:

ดิฉันได้มีประสบการณ์ในการจัดประชุมทางวิชาการที่ Yangon มีงานวิจัยจากคณาจารย์ของเมียนมาได้นำเสนองานวิจัย ซึ่งพบว่า เมียนมามีข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ เนื่องจากคุณภาพของบทความวิจัย

ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะของการเล่าเรื่องราว มากกว่ามองในเชิงวิพากษ์
(ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม 26 กรกฎาคม 2559)

1.2.4.7 ระบบประกันคุณภาพและการเทียบโอนหน่วยกิต

ผลงานวิจัยหลายเล่มชี้ให้เห็นว่าการประกันคุณภาพการศึกษาของเมียนมายังไม่
ปรากฏมาตรฐานในการประกันคุณภาพหรือการตรวจสอบคุณภาพ รวมทั้งหลักฐานที่เป็นทางการที่แสดง
ให้เห็นถึงระดับคุณภาพของนักศึกษา จากการสัมภาษณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับ
อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน:

ปัญหาหนึ่งที่เราอาจพบ คือ การจัดตั้งเครือข่ายประชาคมอาเซียน มีการแลกเปลี่ยน
ผู้เรียนระดับประเทศ เช่น ระหว่างเมียนมากับประเทศไทย และจะมีวิธีการจัดการ
ระบบการถ่ายโอนหน่วยกิตอย่างไร ซึ่งระบบของการให้หน่วยกิตนี้จะแตกต่างกัน
ระหว่างแต่ละประเทศ” (ข้อมูลการสัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2558)

สิ่งที่พบในประเด็นหลัก ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญและ
เป็นประเด็นที่ท้าทายท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็น อาเซียนของประเทศไทยและเมียนมา

การเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของประเทศ
ไทยและเมียนมา ผู้วิจัยขอเสนอการเปรียบเทียบในส่วนของกระบวนการนโยบายทั้งในด้านการพัฒนา
นโยบาย การนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ และการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย โดยวิเคราะห์ถึง
ความเหมือนและความแตกต่างของประเด็นดังกล่าว ดังนี้

2.1 การพัฒนานโยบาย

2.1.1 ด้านความเหมือน

1) โครงสร้างการอุดมศึกษา พบว่า ประเทศไทยและเมียนมามีโครงสร้างการอุดมศึกษาที่
ชัดเจน โดยมีองค์คณะบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งระดับชาติ และระดับสถาบัน

2) กฎหมายการอุดมศึกษา พบว่า ประเทศไทยและเมียนมาต่างก็บริหารจัดการภายใต้
กฎหมายการอุดมศึกษาของแต่ละประเทศ

3) การจัดทำแผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะยาว พบว่า ประเทศไทยและเมียนมามี
แผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะยาว โดยประเทศไทยมีกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี และเมียนมามี
แผนพัฒนาการศึกษาระยะยาว 30 ปี

4) การบริหารงบประมาณ พบว่า ประเทศไทยและเมียนมามีการบริหารงบประมาณโดยใช้

กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดสรรงบประมาณไปยังระดับสถาบัน

5) สาระของนโยบาย พบว่า ประเทศไทยและเมียนมามีจุดเน้นร่วมกันในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2.1.2 ด้านความแตกต่าง

1) หน่วยงานหลักในการจัดการอุดมศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีหน่วยงานหลักในการจัดการอุดมศึกษา คือ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ ในขณะที่เมียนมามีหน่วยงานหลักในการจัดการอุดมศึกษาถึง 13 กระทรวง

2) แผนพัฒนาเพื่อสนับสนุนความเป็นอาเซียน พบว่า ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเพื่อสนับสนุนความเป็นอาเซียนทั้งระดับชาติ และระดับสถาบัน ในขณะที่ เมียนมาไม่ปรากฏหลักฐานที่แสดงถึงแผนพัฒนาเพื่อสนับสนุนความเป็นอาเซียนดังกล่าว

3) ลักษณะการบริหารการพัฒนานโยบาย พบว่า ประเทศไทยมีลักษณะการบริหารการพัฒนานโยบายโดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วม (Participative Management) ในขณะที่ เมียนมายังคงปรากฏให้เห็นในรูปแบบการรวมอำนาจ (Authoritative Management)

4) กรอบระยะเวลาของแผนพัฒนาระยะยาว พบว่า ประเทศไทยมีกรอบระยะเวลาของแผนพัฒนาระยะยาว 15 ปี ในขณะที่ เมียนมามีกรอบระยะเวลาของแผนพัฒนาระยะยาว 30 ปี

5) สาระนโยบายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ค่านิยมและอัตลักษณ์ของชาติ พบว่า ประเทศไทยได้สอดแทรกสาระนโยบายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ค่านิยมและอัตลักษณ์ของชาติซึ่งปรากฏอยู่ในส่วนหนึ่งของเป้าหมายของคุณลักษณะของผู้เรียน ในขณะที่เมียนมามีจุดเน้นสาระนโยบายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ค่านิยมและอัตลักษณ์ของชาติที่ชัดเจน

6) ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาพบที่ ประเทศไทยมีระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยระบบข้อมูลสารสนเทศการอุดมศึกษามีทั้งในระดับสถาบันและในภาพรวมของกระทรวงอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในขณะที่เมียนมามีระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาของแต่ละสถาบันแต่ไม่ปรากฏข้อมูลในส่วนหนึ่งของระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาในภาพรวม

7) การเตรียมการโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนให้เกิดหุ้นส่วนทางวิชาการระดับนานาชาติ พบว่า ประเทศไทยมีการเตรียมการโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนให้เกิดหุ้นส่วนทางวิชาการระดับนานาชาติ โดยมีองค์กรพัฒนาเครือข่ายความเป็นอาเซียนอย่างหลากหลาย ในขณะที่เมียนมาไม่ปรากฏข้อมูลในส่วนของการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนให้เกิดหุ้นส่วนทางวิชาการระดับนานาชาติ

8) การจัดตั้งมาตรฐานคุณวุฒิทางวิชาชีพ พบว่า การจัดตั้งมาตรฐานคุณวุฒิทางวิชาชีพของประเทศไทยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ในขณะที่การจัดตั้งมาตรฐานคุณวุฒิทางวิชาชีพของเมียนมาอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงาน การจ้างงานและความปลอดภัยทางสังคม

2.2 การนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

2.2.1 ด้านความเหมือน

- 1) การปฏิบัติตามนโยบายการอุดมศึกษา พบว่า ประเทศไทยและเมียนมาต่างก็มีการปฏิบัติตามนโยบายภายใต้กฎหมายการอุดมศึกษาของแต่ละประเทศ
- 2) การได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากเครือข่ายนานาชาติ พบว่า ประเทศไทยและเมียนมาต่างก็ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากเครือข่ายนานาชาติ
- 3) การกำหนดกรอบคุณวุฒิระดับชาติ (National Qualification Framework - NQF) พบว่า ประเทศไทยและเมียนมาต่างก็มีการกำหนดกรอบคุณวุฒิระดับชาติ
- 4) การมีหน่วยงานมาตรฐานทักษะฝีมือระดับชาติ (The National Skills Standard Authority - NSSA) พบว่า ประเทศไทยและเมียนมาต่างก็มีการมีหน่วยงานมาตรฐานทักษะฝีมือระดับชาติ
- 5) การบริหารจัดการตนเองด้านวิชาการในระดับสถาบัน พบว่า ประเทศไทยและเมียนมาต่างก็มีการบริหารจัดการตนเองด้านวิชาการในระดับสถาบัน

2.2.2 ด้านความแตกต่าง

- 1) ลักษณะการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ พบว่า ประเทศไทยมีลักษณะการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วม (Participative Management) ในขณะที่ เมียนมายังคงใช้รูปแบบการรวมอำนาจ (Authoritative Management)
- 2) การประกันและการควบคุมคุณภาพการอุดมศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีการประกันและการควบคุมคุณภาพการอุดมศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นระบบและมืองค์กรที่รับผิดชอบหลัก ได้แก่ สกอ.และสมศ. ในขณะที่ เมียนมาไม่ปรากฏหลักฐานที่แสดงถึงการประกันและการควบคุมคุณภาพการอุดมศึกษาอย่างชัดเจน
- 3) การสร้างเครือข่ายการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ พบว่า ประเทศไทยมีการสร้างเครือข่ายการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับชาติและระดับสถาบัน ในขณะที่ เมียนมายังมีข้อจำกัดในการสร้างเครือข่ายการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับชาติและระดับสถาบัน

2.3 การกำกับติดตามและประเมินนโยบาย

2.3.1 ด้านความเหมือน

- 1) องค์กรในการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย พบว่า ประเทศไทยและเมียนมาเมืองค์กรในการกำกับติดตามและประเมินนโยบายเหมือนกัน

2.3.2 ด้านความแตกต่าง

- 1) กระบวนการการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย พบว่า ประเทศไทยมีกระบวนการกำกับติดตามและประเมินนโยบายโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ในขณะที่ เมียนมามีมีกระบวนการการกำกับติดตามและประเมินนโยบายโดยองค์กรที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้น
- 2) ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย พบว่า ประเทศไทยมี

ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย การอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบโดยระบบข้อมูลสารสนเทศการอุดมศึกษามีทั้งในระดับสถาบันและในภาพรวมของกระทรวงอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในขณะที่เมียนมามีระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการกำกับติดตามและประเมินนโยบายของแต่ละสถาบันแต่ไม่ปรากฏข้อมูลในส่วนจากระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการกำกับติดตามและประเมินนโยบายในภาพรวมของกระทรวง

จากการเปรียบเทียบนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของประเทศไทยและเมียนมาในส่วนของการบริหารนโยบายทั้งในด้านการพัฒนานโยบาย การนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ และการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย สามารถสรุปเป็นตารางที่การวิเคราะห์และเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของกระบวนการนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของประเทศไทยและเมียนมา

ประเด็นนโยบาย	ความเหมือนของกระบวนการนโยบาย	ความแตกต่างของกระบวนการนโยบาย
การพัฒนานโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างการอุดมศึกษา - กฎหมายการอุดมศึกษา - การจัดทำแผนพัฒนาการอุดมศึกษา <p>ระยะยาว</p> <ul style="list-style-type: none"> - การบริหารงบประมาณ - สาระของนโยบาย 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานหลักในการจัดการอุดมศึกษา - แผนพัฒนาเพื่อสนับสนุนความเป็นอาเซียน - ลักษณะการบริหารการพัฒนานโยบาย - กรอบระยะเวลาของแผนพัฒนา <p>ระยะยาว</p> <ul style="list-style-type: none"> - สาระนโยบายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ค่านิยมและอัตลักษณ์ของชาติ - ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนา - การเตรียมการโครงสร้างพื้นฐานในการสนับสนุนให้เกิดหุ้นส่วนทางวิชาการระดับนานาชาติ - การจัดตั้งมาตรฐานคุณวุฒิทางวิชาชีพ
การนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - การปฏิบัติตามนโยบายการอุดมศึกษา - การได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากเครือข่ายนานาชาติ - การกำหนดกรอบคุณวุฒิระดับชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ - การประกันและการควบคุมคุณภาพการอุดมศึกษา - การสร้างเครือข่ายการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ประเด็นนโยบาย	ความเหมือน ของกระบวนการนโยบาย	ความแตกต่าง ของกระบวนการนโยบาย
	<ul style="list-style-type: none"> - การมีหน่วยงานมาตรฐานทักษะฝีมือระดับชาติ - การบริหารจัดการตนเองด้านวิชาการในระดับสถาบัน 	
กำกับติดตามและประเมินนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรในการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย - ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการกำกับติดตามและประเมินนโยบาย

ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและเมียนมา ในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

3.1 ผลการสังเคราะห์แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในการสนับสนุน ความเป็นอาเซียน

3.1.1 สรุปผลการสังเคราะห์

นโยบายการอุดมศึกษาของไทยได้พัฒนามาเป็นระยะอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละช่วง นโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาปัจจุบันอยู่ภายใต้แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยมีกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) เป็นแผนแม่บทชี้แนะทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศในระยะยาว มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อสามารถปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลก โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับผิดชอบกระบวนการพัฒนานโยบายที่มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ การแปลงแผนการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามผล

ในการดำเนินงานเพื่อให้การอุดมศึกษาไทยสนับสนุนนโยบายการเป็นประชาคมอาเซียนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์โดยเฉพาะเพื่อเป็นทิศทางและแนวทางที่รองรับกรอบความร่วมมือของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายใต้ 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ที่ทุกประชาคมของภูมิภาคอาเซียนต้องให้ความสำคัญกับงานด้านการศึกษาเป็นฐานแห่งการพัฒนา รวมทั้งเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาในทุกสังกัดได้รับทราบเป้าหมายและแนวทางการขับเคลื่อนงานอาเซียนด้านการศึกษาได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับแนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากการศึกษาในครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า สภาพปัจจุบันของการอุดมศึกษาไทยมีความสามารถที่จะเป็น ศูนย์การศึกษาอาเซียนในประเทศไทยได้ เนื่องจากมีจุดแข็งในหลายด้านทั้งการกำหนดนโยบายและ ยุทธศาสตร์พร้อมทั้งแนวปฏิบัติของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ชัดเจน การเป็นเจ้าภาพที่ตั้งขององค์กร พัฒนาอุดมศึกษาในอาเซียน การมีศักยภาพทางวิชาการพร้อมที่จะให้บริการการศึกษาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน มาตรฐานและความเข้มแข็งทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ รวมถึงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับอุดมศึกษาให้ทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การอุดมศึกษาไทยยังมีจุดท้าทายที่ควรพัฒนาในหลายประการเช่นกัน ทั้งในเรื่องของสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมมีคุณภาพทางวิชาการไม่เท่าเทียมกัน สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความจำกัดของคณาจารย์และตำแหน่งทางวิชาการของบุคลากรการสอนอันส่งผลให้คณาจารย์มีความจำกัดในการคิดนวัตกรรมทางการศึกษาที่จะส่งผลถึงคุณภาพของบัณฑิตและสังคมโดยรวม การผลิตบัณฑิตโดยรวมยังไม่มีความรู้และทักษะสนองความต้องการของประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะความสามารถด้านภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาหลักของอาเซียนซึ่งควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาได้ในระดับสากล และความสามารถทางด้านทักษะฝีมือแรงงานของบัณฑิตในสายอาชีวศึกษาซึ่งยังมีความจำกัดทั้งในด้าน ปริมาณและคุณภาพทางทักษะทางวิชาชีพเนื่องจากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการผลิตบัณฑิตใน สาขาสังคมศาสตร์มากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งความท้าทายดังกล่าวนี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เพื่อให้คุณภาพของการอุดมศึกษาไทยเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในการสนับสนุนความเป็น อาเซียน

จากการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1) การประสานแผนยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนความเป็นอาเซียนนั้น มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา รวมทั้งกระทรวงอื่นๆ ซึ่งต้องมีการประสานแผน ยุทธศาสตร์อาเซียนร่วมกัน เพื่อให้มีความเข้าใจชัดเจนตรงกันถึงทิศทางในการขับเคลื่อนด้านการศึกษาสู่ ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 และภายหลังจากนั้น เพื่อร่วมกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ แต่ละหน่วยงานต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ทั้งในระดับกระทรวงศึกษาธิการและระดับหน่วยงานที่ รับผิดชอบระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องประสานแผนกับ สถาบันอุดมศึกษาเพื่อลงสู่การปฏิบัติ และมีการกำกับติดตามการดำเนินอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อทราบ ว่า ยุทธศาสตร์การสนับสนุนประชาคมอาเซียนระดับกระทรวงศึกษาธิการนั้นบรรลุผลหรือไม่ ทั้งนี้ข้อมูลจาก การสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นว่า สกอ. มีนโยบายและยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็น ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 และดำเนินมาอย่างต่อเนื่องก่อนที่กระทรวงศึกษาธิการจะจัดทำแผน ยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2558-2562) ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ของ กระทรวงฉบับนี้จัดทำในภายหลัง ด้วยเหตุนี้ สกอ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรได้รับการชี้แจงถึงประเด็น ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ พร้อมด้วยมาตรการเร่งด่วน พร้อมประสานแผนเพื่อดูความสอดคล้องใน การดำเนินงาน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มมีความเห็นว่า “นโยบายของประเทศไทยออกมามากมาย แต่

จริง ๆ แล้วเป็นเรื่องที่ส่วนใหญ่ก็ทำเป็นแค่เอกสารลอย ๆ ไม่สามารถทราบได้ว่า ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการจริงหรือไม่ เปรียบได้กับ สกอ. ผลิตสินค้าออกมาไม่ต้องมีการขาย ให้มันไปของมันเองเหมือนสินค้า OTOP จึงมีความคลางแคลงใจว่านโยบายกับยุทธศาสตร์มีความจริงใจต่อความเป็นอาเซียนหรือไม่” ดังนั้น การประสานแผนยุทธศาสตร์อาเซียนด้านการศึกษาทั้งในระดับนโยบาย และระดับการปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ

2) การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างเพียงพอเหมาะสม ในการขับเคลื่อน

โครงการเพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทั้งในระดับของ สกอ. และระดับสถาบันอุดมศึกษา รัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับเรื่องงบประมาณและต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับช่วงเวลาของการใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันอุดมศึกษาเป็นฝ่ายรองรับนโยบายและกลยุทธ์จึงต้องคิดหามาตรการหรือวิธีการนำไปแปลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพราะถ้าไม่มีมาตรการรองรับการทำงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมก็ไม่สามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติมั่นใจได้ว่าจะทำให้วิสัยทัศน์ของ สกอ. บรรลุผลสำเร็จ

3) การเตรียมความพร้อมของบุคลากร ในการเข้าสู่ประชาคมนั้นต้องมีความพร้อมเรื่องคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งกล่าวว่า “ไม่ใช่ว่ามหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัยอยากเข้าสู่อาเซียนก็จะเป็นได้ เพราะปัญหาใหญ่ คือ ความพร้อมของบุคลากร” ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องร่วมมือกันพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะทั้งผู้บริหารและครูต้องมีศักยภาพในเรื่องทักษะทางภาษา ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) และทักษะการวิจัย ในการพัฒนานั้นควรมีรูปแบบที่หลากหลายและเน้นความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา อาจจะใช้กลยุทธ์ระบบพี่เลี้ยง (Coaching หรือ Mentoring) โดยให้มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องใดที่สอดคล้องกับความเป็นอาเซียนมาเป็นพี่เลี้ยงหรือเป็นโค้ชให้มหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์น้อยกว่าซึ่งก็จะเป็นการต่อยอดความรู้และเป็นการสร้างเครือข่าย เพราะถ้าแต่ละมหาวิทยาลัยต่างคนต่างทำก็ยากที่จะเตรียมบุคลากรของมหาวิทยาลัยในภาพรวมไปสู่อาเซียนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับผู้บริหารต้องลงมาร่วมขับเคลื่อนกับบุคลากรโดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้วย ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งกล่าวว่า “ปัญหาในการนำนโยบายเกี่ยวกับอาเซียนสู่การปฏิบัติ คือ นักวิชาการกับนักบริหารทำงานไม่ประสานกันซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญมาก”

4) การพัฒนาหลักสูตรและการสอนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีข้อเสนอแนะดังนี้

4.1) ควรส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรและการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงาน (Work-Integrated Learning) ในลักษณะของสหกิจ (Cooperative Education) ในระดับอุดมศึกษา หรือแบบทวิภาคในระดับอาชีวศึกษา เนื่องจากคุณภาพของนักศึกษาและบัณฑิตสายอาชีวศึกษายังขาดความรู้และทักษะด้านฝีมือแรงงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของอาเซียนได้ ดังนั้น การจัดการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานจะเป็นการศึกษาที่เพิ่มคุณภาพผู้เรียนหรือบัณฑิตให้ตรงกับตลาดแรงงานที่อาเซียนต้องการและเป็นกระบวนการพัฒนาอาชีพให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะนักศึกษาได้เรียนรู้ภาคปฏิบัติจากการฝึกงานจริงหรือจากสถานประกอบการ

4.2) ควรส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้เพื่อพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียนโดยเป็นหลักสูตรที่เน้นให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริง ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยสวนดุสิตเสนอแนะว่า

ถ้าเราจะพัฒนาประเทศไปสู่อาเซียนจริง ๆ เราต้องเข้าไปถึงแก่นของอาเซียน โดยทำในลักษณะของ MOU ระหว่างสถาบัน ถ้าเราอยากให้เด็กเก่งภาษาอังกฤษเราก็ทำ MOU กับสิงคโปร์ หรือว่ามหาวิทยาลัยในฟิลิปปินส์ เพื่อให้นักศึกษาได้ไปฝังตัวในประเทศนั้นๆ เหมือนจีนที่เรียนภาษาไทย เขาเอาเด็กมาอยู่ที่ประเทศไทย 1 ปี มันจะตรงและโอกาสที่จะเป็นไปได้ก็จะสูงในเชิงปฏิบัติ.....งบประมาณตรงนี้เบ้งบประมาณที่เด็กจะต้อง support เอง ถ้าเรารอพึ่งงบประมาณของรัฐบาลก็ไปไม่รอด

4.3) ควรส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาไทย และการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผล ต้องมองว่าภาษาเป็นเส้นทางที่นำไปสู่อาชีพและเศรษฐกิจของประเทศได้ ผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้อำนวยการศูนย์พม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร กล่าวว่า “เมียนมาไม่จำเป็นต้องมาปรับอะไรเลยเรื่องภาษาอังกฤษ เพราะเขามองภาษาอังกฤษไม่ได้เป็นสิ่งวิเศษ แต่ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและนำไปสู่อาชีพและรายได้ที่ดีกว่า แต่ไม่ได้มองภาษาแค่ตัวความรู้” และการสอนภาษาให้ได้ผลต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดชุมชนทางภาษา (league community) จึงควรพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาไทยให้คนในภูมิภาคอาเซียน และภูมิภาคอื่นเกิดความนิยมไทยและนิยมภาษาไทยซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถสร้างเครือข่ายกับประเทศเพื่อนบ้านให้นิยมไทยซึ่งจะนำไปสู่อาชีพและการศึกษาต่อได้

5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและให้เกิดประสิทธิผลนั้น เครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง อาทิ ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสหศึกษาหรือทวิศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายภายนอกที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพนั้นๆ มาร่วมจัดการศึกษาตั้งแต่การสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน การวัดประเมินผล เป็นต้น ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันปัญญาภิวัฒน์ ชี้ให้เห็นว่า “เครือข่ายมาร่วมจัดการศึกษาลักษณะนี้เป็นประโยชน์มาก เราต้องยอมรับว่ากระทรวงศึกษาไปคนเดียวไม่รอด จึงต้องเชิญเครือข่ายเข้าไปช่วยสร้าง model ใหม่ๆ ให้เขามีโอกาสขยายแนวคิดในการทำงาน เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์มาก”

จากการสัมภาษณ์รองเลขาธิการ สกอ. ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายว่า

การเข้าร่วมประชาคมอาเซียนจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนนโยบายกัน มีกิจกรรมร่วมกันทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้ทุกประเทศเป็นเครือข่ายกัน ตอนนี้ประเทศในอาเซียนเป็นประเทศที่สนใจของหลายประเทศ ออสเตรเลีย จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ยุโรป ก็เข้ามา และมีเวที Asia Europe Education Meeting จึงเห็นได้ว่า จากการที่เราเป็นประชาคมอาเซียนทำให้ประเทศในกลุ่มแถบนี้เกิดความแข็งแกร่ง ไม่เช่นนั้น ประเทศแถบนี้จะตกขอบ ซึ่งประชากรของเราทั้ง 10 ประเทศมีจำนวนไม่น้อย ในมุมมองของดิฉัน มันเป็นโอกาสที่เราจะได้พัฒนา และมีโอกาสในการ joint โครงการกับประเทศต่าง ๆ เช่น ออสเตรเลีย อิสราเอล โดยมาทำ MOU กัน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วันที่ 3 เมษายน 2558)

6) การสร้างความเหมาะสมทางด้านความกลมกลืนของระบบการศึกษากับประเทศสมาชิกอาเซียน การที่จะทำให้คนวิชาชีพเคลื่อนย้ายระหว่างกันได้ต้องมีการยอมรับในคุณภาพคุณวุฒิการศึกษาซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการยากที่จะทำให้เกิดการยอมรับระหว่างนักวิชาชีพด้วยกัน ถึงแม้ว่า สกอ. มีความพยายามในการดำเนินการ แต่ก็ยังมีข้อจำกัด สกอ. จึงต้องพยายามผลักดันและสร้างกลไกกำกับดูแลคุณภาพของการศึกษา เช่น มีกรอบคุณวุฒิระดับชาติ (National Qualification Framework - NQF) ให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และนำสู่ปฏิบัติให้เกิดผล

3.2 ผลการสังเคราะห์แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเมียนมาในการสนับสนุน

ความเป็นอาเซียน

3.2.1 สรุปผลการสังเคราะห์

กล่าวได้ว่าเมียนมามีจุดแข็งและข้อดกลางที่เข้มแข็งในการปฏิรูปประเทศ จุดแข็งเหล่านี้รวมถึงแรงงานในวัยทำงานที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ ทรัพยากรทางธรรมชาติทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ และแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีสถานที่ที่ได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ พลังงานและการลงทุนที่มีศักยภาพในหลายภาคส่วน อย่างไรก็ตาม เมียนมายังคงมีจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคในส่วนของบริหารจัดการเศรษฐกิจมหภาคที่อ่อนแอ ข้อจำกัดด้านการงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานที่ยังมีไม่เพียงพอ สุขภาวะและการได้รับศึกษาดำ และความเสี่ยงในการปฏิรูปเศรษฐกิจ รวมทั้งความตึงเครียดจากความขัดแย้งของปัญหาชนเผ่าภายในประเทศ ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้โดยผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการอุดมศึกษา

ในระบบของการอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจะอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวง 13 กระทรวง ตั้งแต่ปี 2012 ในส่วนของกระทรวงศึกษาจะรับผิดชอบในการจัดสรรงบประมาณไปยังกระทรวงต่างๆ เพื่อการบริหารงาน ในขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยทุกแห่งจะมีการบริหารจัดการของตนเองขึ้นตรงกับกระทรวงของตนเอง และงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจะผ่านการควบคุมดูแลการใช้จ่ายงบประมาณโดยรัฐ ในส่วนของกฎหมายมหาวิทยาลัยนั้นมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามลำดับ อย่างไรก็ตาม กฎหมายบางส่วนยังคงต้องได้รับการปรับปรุงเนื่องจากยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและขณะนี้กฎหมายที่ปรับปรุงให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษายังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ

สำหรับแผนการศึกษาระยะยาวได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2000-01 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะยกระดับและสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษา คุณภาพและการเปลี่ยนแปลง (Accessibility, Quality and Diversity) ในส่วนของการติดตามแผนงาน จะมีทีมงานที่เรียกว่า CESR (Comprehensive Education Sector Review) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อทบทวนและติดตามแผนงานและรายงานไปยังกระทรวงศึกษาธิการ ผลของการศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ยังไม่ได้มีการดำเนินการในส่วนของมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งยังไม่มีกลไกที่เป็นทางการในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน คณาจารย์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคม

ข้อค้นพบแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนานโยบายของการอุดมศึกษาว่ามีลักษณะในแนวตั้ง (top-down approach) ซึ่งส่วนสำคัญมาจากกระบวนการรวมอำนาจและธรรมชาติของการสั่งการจากหน่วย

ระดับนโยบายในกระทรวง รวมทั้งยังไม่มีกฎหมายหรือนโยบายที่เป็นทางการถึงการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างไรก็ตาม กระบวนการนโยบายเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา ข้อมูลระบุว่า การก่อตั้งนโยบายการศึกษาปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มให้ผู้ที่เกี่ยวข้องระดับล่างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น และข้อมูลจากงานวิจัยยังระบุว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในแต่ละกระทรวงที่แตกต่างกันยังคงประสบปัญหาความยุ่งยากเพราะสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษาชาติ

แม้ว่าเมียนมาจะเป็นสมาชิกหนึ่งขององค์กรระดับนานาชาติหลายองค์กร แต่อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยในเมียนมายังคงอยู่ในระดับเริ่มต้นของการปรับปรุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งอุปสรรคสำคัญ คือ การขาดอิสระในการจัดการตนเองของสถาบันอุดมศึกษาผนวกกับการตัดสินใจแบบรวมอำนาจจากส่วนกลาง ข้อมูลจากงานวิจัย เสนอว่า นโยบายในการสนับสนุนความเป็นอาเซียนของระบบการศึกษาของเมียนมาควรเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจและควรสนับสนุนให้เกิดการจ้างงาน นอกจากนี้ ควรริเริ่มกรอบคุณวุฒิระดับชาติ (National Qualification Framework - NQF) ที่จะนำไปสู่การกำหนดคุณวุฒิระดับภูมิภาค จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า มีการจัดตั้งมาตรฐานคุณวุฒิในส่วนของกระทรวงแรงงาน การจ้างงานและความปลอดภัยทางสังคม มีการกำหนดมาตรฐานทักษะระดับชาติ (National Skills Standard Authority - NSSA) และการออกใบประกาศสำหรับผู้ผ่านการประเมินทักษะ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เมียนมามีหน่วยงานประกันคุณภาพและได้กำหนดคุณวุฒิ TVET เพื่อการสนับสนุนความเป็นอาเซียน แต่ถึงกระนั้น ก็ยังปรากฏข้อจำกัดในหลายประการ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งกลไกในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางวิชาการในระดับนานาชาติ ซึ่งการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อสนับสนุนความเป็นอาเซียนของเมียนมายังคงมีประเด็นที่ท้าทายในหลายประเด็น ดังนี้

1) *ความเสมอภาค การเข้าถึงการศึกษา การมีอิสระในการเลือกเรียนของนักศึกษา* ประเด็นดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาสำหรับการอุดมศึกษาของเมียนมาเนื่องจากการกระจายตำแหน่งที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาตามภูมิศาสตร์ ปัญหาการเดินทางไปศึกษาของนักศึกษา และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องจัดสรรค่าใช้จ่ายจำนวนมากไปให้แก่สถาบันที่อยู่ห่างไกลเหล่านี้ ทำให้ประสบปัญหาต้นทุนการบริหารจัดการสูง ทรัพยากรในการบริหารมีไม่เพียงพอ การขาดอำนาจในการตัดสินใจ และอุปสรรคและข้อจำกัดในโอกาสการแลกเปลี่ยนหรือการได้รับทุนสนับสนุนในการศึกษาต่อในระดับนานาชาติ

2) *ภาษา* เนื่องจากภาษาที่ใช้เป็นทางการ คือ ภาษาเมียนมา และภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้บังคับเป็นภาษาที่สอง แต่ในขณะเดียวกันเด็กที่มีสัญชาติเป็นชนกลุ่มน้อยจำเป็นต้องเรียนภาษาของตนเองที่บ้าน และภาษาเมียนมาและภาษาอังกฤษที่โรงเรียน อุปสรรคทางภาษาถือเป็นหนึ่งในข้อจำกัดของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาทางการของอาเซียนยังคงเป็นปัญหาในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ห่างไกลซึ่งยังมีผลการทดสอบภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำ

3) *เทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวก* เทคโนโลยีสารสนเทศและการโทรคมนาคมในเมียนมายังคงมีผลกระทบทางลบอย่างต่อเนื่องในการยกระดับคุณภาพของมหาวิทยาลัย และสนับสนุนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

เนตรระบบความเร็วสูงถือเป็นข้อจำกัดของการพัฒนามหาวิทยาลัยของเมียนมาให้มีความทันสมัย นอกจากนี้ ข้อมูลระบุว่า นักศึกษายังคงมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน เช่น ศูนย์การฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ ศูนย์ทรัพยากรทางการศึกษา ห้องบรรยายที่มีความพร้อมของระบบมัลติมีเดีย และห้องปฏิบัติการทางภาษา รวมทั้งห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์

4) *ทรัพยากรมนุษย์* สถาบันอุดมศึกษายังคงเผชิญกับความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพสนองความต้องการของตลาด ในสถานการณ์เช่นนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเพิ่มการปรับตัวให้สูงขึ้นเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพสอดคล้องกับตลาดแรงงาน รวมทั้งการพัฒนาความเป็นมืออาชีพให้กับคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

5) *การงบประมาณ* การจัดสรรงบประมาณให้กับสถาบันอุดมศึกษายังคงเผชิญกับข้อจำกัด เช่น การที่รัฐบาลจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาอย่างไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านสวัสดิการแรงจูงใจให้แก่บุคลากรในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอน รวมทั้งงบประมาณเพื่อการดูแลรักษา ปรับปรุงอาคารและสถานที่

6) *งานวิจัย* จำนวนบทความและการอ้างอิงบทความของสถาบันอุดมศึกษาของเมียนมายังคงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ซึ่งยังคงเป็นทั้งปัญหาในด้านจำนวนงานวิจัยและคุณภาพของงานวิจัย นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในด้านการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการได้มีแผนระยะยาวในการสร้างมหาวิทยาลัยเพื่อการวิจัยเป็นการเฉพาะเพื่อสนับสนุนความร่วมมือทางด้านวิจัยกับศูนย์หรือองค์กรวิจัยนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ศูนย์ความเป็นเลิศทางการวิจัยยังคงมีอยู่ในมหาวิทยาลัยของเมียนมาแต่ถือว่ายังมีอยู่ในจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น

7) *การประกันคุณภาพและการถ่ายโอนหน่วยกิต* จากข้อมูลงานวิจัยพบว่า ยังไม่มีมาตรฐานการประกันคุณภาพเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกฎระเบียบในเรื่องมาตรฐานทางวิชาการและคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งการถ่ายโอนหน่วยกิตที่ยังไม่ได้ประกาศใช้

3.2.2 แนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเมียนมาในการสนับสนุนความเป็นอาเซียน

มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1) *เครือข่ายมหาวิทยาลัยและหลักสูตรที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน* สำหรับการพัฒนาคุณภาพการอุดมศึกษาและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุดมศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรรายวิชาเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในระดับชาติและนานาชาติ รวมทั้งสาขาวิชาระดับปริญญาและอนุปริญญาสำหรับกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษโดยจัดการศึกษาที่เหมาะสม

2) *ภาษา* ประเด็นของความท้าทายด้านภาษานั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ควรมีการปรับปรงนโยบายและการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนภาษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างโอกาสในการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาที่สอง สร้างโอกาสในการจัดการเรียนการสอนภาษามากขึ้น รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการฝึกอบรมครูผู้สอนให้เป็นมืออาชีพ

3) *เทคโนโลยีสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐาน* สถาบันอุดมศึกษาควรจัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศและโครงสร้างพื้นฐานทางด้านโทรคมนาคมเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือช่วยสอนจะเป็นทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นมากต่อประสิทธิภาพในการจัดการและส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

4) *ทรัพยากรทางการบริหาร* ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความต้องการกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการจัดการกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะของผู้เรียนเพื่อตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจที่ทันสมัย ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างโอกาสให้กับคณาจารย์ศึกษาเพิ่มเติมทางด้านวิชาชีพเพิ่มขึ้น ระบบการกำกับติดตามเพื่อที่จะลดช่องว่างและจัดหาทรัพยากรเพื่อเชื่อมโยงหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนทางไกลก็ควรได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง

5) *การงบประมาณ* กระทรวงศึกษาธิการควรจัดสรรงบประมาณให้กับสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสนับสนุนการสอนที่มีคุณภาพในมหาวิทยาลัย การปรับปรุงทรัพยากรการศึกษาและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

6) *คุณภาพของคณาจารย์* หน่วยงานที่รับผิดชอบควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพของคณาจารย์ผู้สอน ทั้งในด้านของวุฒิการศึกษาที่ควรจบระดับปริญญาเอกและการพัฒนาและสนับสนุนให้ครูได้จัดทำวิจัยและเข้าร่วมการประชุมนานาชาติ หรือการตีพิมพ์บทความทั้งในระดับชาติระดับนานาชาติ รวมทั้งการสนับสนุนทุนการศึกษาหรือทุนการวิจัยเพื่อการเพิ่มศักยภาพของครู

7) *ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา* สถาบันอุดมศึกษาควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญต่อระบบการประกันคุณภาพที่เน้นการปรับปรุงโอกาสในการมีงานทำของนักศึกษาและศักยภาพของแรงงานชาวเมียนมาในการทำงานในระดับนานาชาติ รวมทั้งควรมีความพยายามในการปรับระบบให้นักศึกษาสามารถเทียบโอนหน่วยกิตเพื่อการศึกษาต่อและเพื่อการทำงาน

8) *การกระจายอำนาจทางการศึกษา* การจัดการอุดมศึกษาควรใช้รูปแบบการจัดการแบบกระจายอำนาจ เช่น ในเรื่องของการจัดการบริหารครูผู้สอน การพัฒนาหลักสูตร และการจัดสรรงบประมาณลงสู่หน่วยบริหารระดับปฏิบัติ

9) *การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ* กระทรวงศึกษาธิการควรเป็นแม่ข่ายหลักในการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศระหว่างกระทรวงต่าง ๆ ที่รับผิดชอบจัดการอุดมศึกษากับรัฐบาล ซึ่งข้อมูลการศึกษาระดับชาติเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการกำกับติดตามและการนำผลลัพธ์ทางการศึกษามาเปรียบเทียบกัน เพื่อการพัฒนานโยบายโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งผลการประเมินการปฏิบัติจากระบบการศึกษา และท้ายสุดควรมีการเชื่อมโยงระบบการอุดมศึกษาและโอกาสการจ้างงานในระบบการศึกษาผ่านประชาคมอาเซียน